ADLİYE CERİDESİ

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur

Sene 12 Kânunuevvel 1933 Sayı 137

RESMÎ KISIM

KANUNLAR

3/3/1926 Tarih ve 766 sayılı Hakimler kanununun 3 üncü maddesine bir fıkra ilâvesine dair Kanun

Kanun Numarası : 2344 **Neşri tarihi : 18-12-1933**

Madde 1 — 766 sayılı Hâkimler kanununun 3 üncü maddesine aşağıda yazılı fıkra ilâve edilmiştir :

«İkinci maddede yazılı vasıfları haiz bulunanlardan icra ve iflâs memurluklarına tayin edilenler de Hâkim sınıfından sayılır.

Madde 2 — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.»

Madde 3 — Bu Kanunun hükmünü icraya Adliye Vekili memurdur. 18-12-1933

ADLİ KÜTÜPHANE · ANKARA · 1946

13 Mart 1329 tarihli idarei umumiyei vilâyat kanununun 86 ıncı ve 133 üncü maddelerile 144 üncü maddesinin 4 üncü fıkrasının ikinci bendini tadil eden 27-11-1930 tarih ve 1561 sayılı kanunun birinci maddesinin tadiline ve ikinci maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun

Kanun No. 2346 **Neşri tarihi 18-12-933**

Madde 1 — 27-11-1930 Tarih ve 1561 sayılı kanunun birinci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir :

Meclisi Umumilerce kabul edilen vilâyet bütçeleri valiler tarafından Dahiliye Vekâletine irsal olunur. Bu bütçeler Maarif, Sıhhiye, Nafıa ve Zıraat Vekâletleri mümessillerinden mürekkep ve Dahiliye Vekâleti mümessili olun mahallî idareler umum müdürlüğünün reisliği altında bir komisyonda tetkik ettirildikten sonra İcra Vekilleri Heyetinin kararı ve Reisicumhurun tasdiki ile tatbik olunur.

Madde 2 — 27-11-1930 tarih ve 1561 sayılı kanunun ikinci maddesine aşağıdaki fıkra ilâve olunmuştur :

İşbu komisyonların bütçelerin vekâlete vürudu tarihinden itibaren her gün toplanması mecburidir.

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur. 13-12-1933

* * *

Sıvas Vilâyetine bağlı Darende Kazasının bu vilâyetten ayrılarak Malatya Vilâyetine bağlanması hakkında kanun

Kanun Numarası : 2347 **Neşri tarihi : 18-12-1933**

Madde 1 — Sıvas vilâyetine bağlı Darende kazası bu vilâyetten ayrılarak Malatya vilâyetine bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kanun 1 Haziran 1934 tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu Kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

13 12-1933

* * *

22 Nisan 1341 tarih ve 661 numaralı Müzayede, Münakasa ve ihalât Kanununa müzeyyel kanun

Kanun numarası : 2338 **Neşri tarihi : 2-12-1933**

Madde 1 — 661 Numaralı Müzayede, Münakasa ve İhalât Kanunu ve müzeyyelâtı hükümlerine tevfikan münakasaya çıkarılacak posta sürücülüğünü meccanen veya muhammen bedelden noksanla taahhüt edecek müteahhitlerden muhammen bedel üzerinden teminatı katiye alınır.

Madde 2 — Nakliyatı birinci madde mucibince meccanen veya muhammen bedelden noksan bir bedelle deruhte eden posta sürücülüğü müteahhitlerinin, bilâhara her hangi bir bedel takdiri hakkında vaki olacak talep ve itirazları kabul olunamaz ve taahhütlerini ifa etmedikleri takdirde haklarında münakasa kanunu hükümleri tatbik olunur.

Muvakkat madde — Bu kanunun meriyetinden evvel meccanen veya hizmete nazaran az bir bedelle ihale edilmiş olup da bilâhara hizmetin ıvazı olmamasından veya takarrür eden bedelin gayri muhik bulunduğu iddiasile müteahhitleri tarafından itiraza uğrayan sürücülüklere ait mukaveleler idarece fesholunur.

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

29-11-1933

3296

Tahsili Emval ve Vergi kanunları mucibince teşkil edilecek komisyonlara tayin edilen gayrı muvazzaf azalar ile ehli vukufa verilecek huzur ücretleri hakkında kanun

Kanun numarası : 2339 **Neşri tarihi : 2-12-1933**

Madde 1 — Gerek Tahsili emval kanunu ve gerek vergi kanunları mucibince teşkili lâzımgelen bilûmum komisyonlar gayrı muvazzaf azalarile ehli vukufa Maliye Vekâletince tayin olunacak mikdarda huzur ücreti verilir.

Madde 2 — Umumî ve mülhak bütçelerden maaş veya ücret alanlardan bir dairenin herhangi bir işi için teşkil olunan komisyonlar ile muhtelif vekâlet veya idarelerin işleri için teşkil olunan komisyonlara memur edilenlere ve ücretli daimî müstahdemlere maaşatın tevhit ve taadülü hakkındaki 1452 numaralı kanunun 15 inci maddesinin son fıkrası hükmü tatbik olunmaz. Ancak bu komisyonların bulundukları mahallin gayrı yerden celbedilecek olanlara harcırah ve İcra Vekilleri Heyetince tayin olunacak miktarda masarifi zaruriye verilir.

Dil Heyeti bu hükümden müstesnadır.

Madde 3 — 1931 malî senesi bütçe kanununun 16 ıncı maddesi 1933 malî senesi Muvazenei Umumiye kanununun 19 uncu maddesine bağlı (H) cetvelinden tayyedilmiştir.

Madde 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükmünü icraya Maliye Vekili memurdur. 29-11-933

KARARLAR VE TEFSİRLER

Bulanık kasabasından 321 Doğumlu Miktat oğlu Ömerin ölüm cezasına çarpılması hakkında

Karar No: 790

Bulanık kasabasında mektep hademesi Miktat oğlu 1321 doğumlu Ömerin, 1931 senesi içinde, mezkûr kasabada oturan İbrahim oğlu Mohoyu, karısı Nazife ve Seviş oğlu Ömer kızı Hediyenin yardım ve muavenetlerile geceleyin ve taammüden yatağında bıçakla öldürerek bir yorgana sarıp kuyuya attığı Muş ağır ceza mahkemesinde cereyan eden muhakeme ile anlaşılmasına mebni merkumun ölüm cezasile ve diğer yardımcıları olan Nazife ve Hediyenin de onar sene müddetle ağır hapis cezasile mahkûmiyetlerine mütedair mezkûr mahkemeden verilen ilâmın Temyiz birinci ceza dairesince tasdik olunduğu anlaşılmış ve merkum Ömer hakkında verilen ölüm cezasının tahfif veya tahvilini mucip bir sebep görülememiş olduğundan teşkilâtı esasiye kanununun 26 ıncı maddesi mucibince ilâm hükmünün infazına karar verilmiştir.

7-12-933

***

Âlî karar heyetince tetkik olunamıyan evrak hakkında

Karar No: 788

Cümhuriyetin onuncu yıl dönümü münasebetile neşrolunan 2330 numaralı Af kanununun 12 inci maddesi Âlî karar hey'etince intaç olunamıyan evrakın Şûrayı Devletin mülkiye dairesince tetkik edileceğini beyan eylemekte olduğundan Âlî karar hey'etinin intaç edemediği evrakın tetkiki için yeni bir

heyet teşkili hakkındaki lâyihanın ayrıca tetkik ve müzakeresine ve bir karar ittihazına lüzum kalmadığına karar verilmiştir. 2-12-933

* * *

Bireciğin Meydan mahallesinden Kasım oğlu Alinin ölüm cezasına çarpılması hakkında

Karar No : 789

Bireciğin Meydan mahallesinden Şeyh Taha oğullarından Kasım oğlu 1313 doğumlu Alinin, 1932 nisanının 10 uncu günü Birecikte otelci Mustafa oğlu Deli Mehmet ile kahveci Mehmet oğlu Dayı Mehmet Aliyi bir zaman ve mekânda kasten öldürdüğü anlaşılmakla Urfa ağır ceza mahkemesi tarafından muhakemesi icra olunarak merkumun ölüm cezasile cezalandırılmasına dair verilen hükmün tenzil veya tahfifini müstelzim sebep görülemediğinden Teşkilâtı esasiye kanununun 26 ıncı maddesine tevfikan mezkûr hükmün infazına karar verilmiştir. 2-12-933

NİZAMNAMELER

Ölçüler Nizamnamesi

NİN

Şûrayı Devlet Hey'eti Umumiyesince tesbit olunan şekli

Kısım : 1

FASIL — 1

Umumî Hükümler

Metre sistemine uygun olmıyan ölçüler:

Madde 1 — Türkiyede kullanılan veya kullanılmağa hazır bulundurulan bütün ölçü, tartı ve âletler kanunda yazılı metre sistemine uygun ve muayene edilerek damgalanmak suretile ayarlanmış olmalıdır. Metre sisteminden başka, kanunla yasak edilen ölçü, tartı ve âletlerin kullanıldığı alâkadar memurlarca görülürse derhal men ve kanunun 24 ve 25 inci maddeleri hükümleri tatbik olunmakla beraber ölçü, tartı ve aletler müsadere edilir.

Ölçü, tartı ve aletler metre sistemine uygun olarak yapılmış olmakla beraber bunların üzerinde aynı zamanda eski ölçülere göre taksimat ve işaretler bulunması yasaktır. Bu gibi ölçü, tartı ve aletleri kullananlar, kanunda yazılı ölçülerin maadasını kullananların göreceği cezaya çarpılır.

Sayı ile satılan eşya:

Madde 2 — Sayı ile alınıp satılan eşyada sayı, bir ölçüye dayanarak yapılıyorsa bu ölçü metre sistemine uygun olacaktır.

Teftiş salâhiyeti:

Madde 3 — Ölçü ve ayar müfettişleri lüzum gördükleri takdirde kanun hükümlerinin yerine getirilip getirilmediğini anlamak için müesseselerin evrak, kayıt ve defterlerini ve kullandıkları ölçüleri teftişe

salâhiyetlidirler. Hüviyet kâğıdını gösteren müfettişlere, müessese sahipleri ve müstahdemleri bu evrak, kayıt ve defter ve saireyi göstermeye mecburdurlar.

Müfettişleri, teftiş için müesseseye sokmıyanlar, evrak, defter ve ölçülerini göstermiyenler hakkında Türk Ceza kanununun 526 ıncı maddesine göre takibat yapılır.

Resmî memurların mecburiyeti:

Madde 4 — Bütün devlet memurları ile Ticaret, Sanayi ve Ziraat Odaları ve Borsalar memurları vazifeleri dolayısile baktıkları ticaret defterleri, fatura, irsaliye, ilân ve sair ticaret evrakı ile mukavelelerde metre sistemine uygun olmıyan ölçülerin kullanıldığını görürlerse kanunun 24 üncü maddesine göre bir zabıt varakası yaparak müddeiumumiliğe vermeğe mecburdurlar.

Noterler, içinde metre sistemine uygun ölçülerden başkası kullanılan mukaveleleri tasdik etmezler.

Nizamnamenin şümulü:

Madde 5 — Bu nizamnamenin hükümleri nizamnamede sayılı ölçü, tartı ve aletlere şamil olup fennin ilerlemesi veya memleket içinde kullanılmalarının yayılması dolayısile ayarlanmalarına lüzum görülen sair ölçü, tartı ve aletler, İktisat vekâletince ileride yapılacak nizamnamelerle tayin edilir.

Tapu kayıtlarına ait hükümler:

Madde 6 — Kanun hükümlerinin tatbikinden sonra yapılan bütün tapu kayıtları ve verilen bütün senet ve kâğıtlar metre sistemine uygun olacaktır. Kanunun tatbikinden evvelki kayıtlara dayanan işlerden yeniden ölçmeyi icap ettirmiyenlerde kullanılan eski ülçülerin metre sistemine göre karşılıkları hesapla bulunur ve böyle yapıldığı kayıt ve senetlerde gösterilir. Ancak bu suretle bulunarak gösterilen miktarlar, yerinde yeniden ölçülünciye kadar eski tapu senetlerile kazanılmış olan tasarruf haklarına dokunmaz.

Kanunun tatbikinden evvel yapılan kayıtlar ve verilen senet ve kâğıtların suretleri çıkarılmak lâzımgelirse bunlarda yazılı olan ölçülerin olduğu gibi yazılması caizdir.

Teknik işlerde kullanılacak ölçüler:

Madde 7 — Teknik işlerde ve fabrikalarda ve san'at evlerinde yalnız işin yapılmasına yarayan ölçüler, kanun ve nizamname hükümlerine

girmezlerse de yapılan iş miktarının veya işçilik hakkının bulunmasına yarayan ölçü, tartı ve aletler, kanunun ve nizamnamenin hükümlerine uygun olacaktır.

İzin alınacak ölçüler:

Madde 8 — Türkiyede metre sistemine uygun olmıyan ölçü, tartı ve aletlerin yapılması yasaktır. Ancak kanunun 4 üncü maddesinin C ve D fıkralarına göre bu hüküm dışında bırakılan ölçüleri yapmak memlekete getirmek veya kullanmak istiyenler dileklerini bir istida ile bulundukları mıntaka müfettişliklerine bildirerek izin isterler. Müfettişler de bu gibi müracaatları kendi düşüncelerile birlikte iktisat vekâletine bildirirler. Vekâletin vereceği izin müfettişlikçe ölçüyü yapmak veya kullanmak isteyene ve vekâletçe doğrudan doğruya bunların geçirileceği gümrüğe bildirilir.

Ölçü yapanlar, metre sistemine uygun olmıyan ölçüleri ancak iktisat vekâletinin izin kâğıdı üzerine yapıp satabilirler. Bu izinlerin istenildikçe müfettişlere gösterilmesi lâzımgelir.

Ölçülerin getirileceği gümrükler:

Madde 9 — Memlekete getirilecek ölçü, tartı. ve aletler yalnız Ankara, İstanbul, İzmir, Mersin, Samsun ve Trabzon gümrüklerinden geçirilebilir.

Gümrük yardımları:

Madde 10 — Gümrük idareleri nizamnamede yazılı ülçü, tartı ve aletlerin gümrükten geçmeden evvel Müfettişlerce ayarlanmasını temin için yardım ve kolaylık gösterirler.

Ölçülerin nakli:

Madde 11 — Türkiyede her hangi bir muayene yerinde ayarlanmış olan bir ölçü, senelik muayeneleri arasında geçecek zaman içinde başka bir yere götürülürse yeniden ayarlanmasına lüzum yoktur. Ancak yolda bozulabilecek olan hassas aletler yeniden ayarlanır.

Muayenenin yapılacağı yerler:

Madde 12 — İlk ve senelik muayeneler muayene yerlerinde yapılır. Ancak:

1 - Gümrüklere gelen ölçü, tartı ve aletler,

2 - Bir yerden başka bir yere götürülmesi güç veya masraflı olan ölçü, tartı ve aletler,

3 - Ölçü, tartı ve alet yapan müesseselerce çok miktarda muayenesi istenilen ölçü, tartı ve aletler,

Gümrüklerde veya bulundukları yerde ayarlanabilir. Bu gibi ölçü tartı ve alet sahipleri dileklerini bulundukları ayar dairelerine bildirmelidirler. Ayar daireleri bildirme gününden sayılmak üzere gümrüklerden geçirilecek olanlar için sekiz gün ve diğerleri için 15 gün içinde bir memuru ayarlamak için gönderir.

Bu maddede yazılı hallerde muayene masrafları muayeneyi yaptırandan 34 üncü maddedeki tarifeye göre alınır.

İlk muayeneler:

Madde 13 — Ölçü, tartı ve aletlerin ilk muayeneleri müfettişliklerce bunların gümrüklere getirilmesinde veya imal ve tamirlerinde kanun nizamname ve talimatnamelerde gösterilen usul ve şartlara göre yapılır. İktisat vekâleti lüzum görürse bazı yerlerde bu muayenenin müfettişlerin nezareti altında ayar memurluklarında veya Devlet müesseselerinden birinde yapılmasına müsaade edebilir.

Yerleri değişen ölçüler:

Madde 14 — Otomobillere konan taksimetreler ve sabit basküllerde olduğu gibi ayarları bağlı oldukları yerlere göre değişen ölçü ve aletlerin bu yerler değiştikçe yeniden ilk muayeneleri yapılır.

İlk muayene damgası:

Madde 15 — Ölçü, tartı ve aletlere ilk muayenelerinde nizamnamenin 163 üncü maddesinde gösterilen müfettişlik ayar damgası vurulur.

Senelik muayeneler:

Madde 16 — Senelik muayeneler, ayar memurları tarafından yapılır. Kanunun 18 inci maddesinin son fıkrasına göre hangi ölçülerin senelik muayeneleri müfettişliklerce yapılacağını İktisat vekâleti tensip ve ilân eder.

Senelik muayene zamanı:

Madde 17 — Senelik muayene her sene, ikinci kânun ayının ilk gününden başlar ve ölçü, tartı ve aletler umumî şekilde ve müracaat sırası ile ayarlanır. Ölçü, tartı ve aletlerini ayarlatacak kimselerin ikinci kânunun sonuncu günü akşamına kadar ayar memurluklarına müracaat ederek muayene günü yazılı kâğıdı almış olmaları lâzımdır. Bu zaman içinde ayar memnrluklarına müracaatla kâğıt almamış olanlar kanunun muayene edilmemiş ve damgalanmamış ölçü kullananlar için

koyduğu cezalara çarpılır. Ancakayar memurları müddet geçtikten sonra müracaat vukuunda dahi ölçü, tartı ve aletlerin ayarlarını yapmamazlık edemezler.

Evvelce yapılan muayeneler:

Madde 18 — Kanunun tatbikinden evvel belediyelerce muayene edilmiş ve damgalanmış olan ölçü, tartı ve aletler dahi senelik muayeneye tâbidir.

İlk senelik muayene:

Madde 19 — İlk senelik muayene 1934 senesi ikinci kânununnun 1 inci günü başlar.

Her ölçü, tartı ve aletin iki senede bir defa senelik muayenesi yapılır. Ancak bir sene içinde yapılan bütün ilk ve senelik muayeneler o sene başında yapılmış sayılır.

Senelik muayene müddeti:

Madde 20 — İlk muayeneleri yapılmamış ölçü, tartı ve aletlerin senelik muayeneleri yapılmaz. İlk muayeneleri yapılmış olan ölçü, tartı ve aletlerin ilk senelik muayeneleri iki sene sonra yapılır.

Senelik muayeneden müstesna ölçüler:

Madde 21 — Bu nizamnamede camdan ve benzerlerinden yapılması kabul edilmiş olan ölçü ve aletlerin senelik muayeneleri yapılmaz.

Senelik muayene damgası:

Madde 22 — Her nevi ölçü, tartı ve aletlerin senelik muayenesinde bu nizamnamenin 164 üncü maddesinde gösterilen ayar memurluğu damgası vurulur.

Ayar damgasının yenileştirilmesi:

Madde 23 — Ölçü, tartı ve aletlerin ilk ve senelik muayeneleri arasında, her hangi bir sebeple, evvelce konmuş olan ayar damgaları bozulursa, sahibinin müracaat ederek ilk muayene damgasını müfettişliklerde ve senelik muayene damgasını ayar memurluklarında yenileştirmesi lâzım gelir.

Bu madde hükümlerine göre yenileştirilen ilk muayene damgalarına sene rakamı konulmaz.

Elektrik, havagazı ve su saaleri ve aletlerinin muayeneleri:

Madde 24 — Elektrik, havagazı ve su saatlerinin ilk muayeneleri

yeniden yapılmaları, gümrüklere getirilmeleri veya tamirleri sırasında yapılır.

Elektrik saatlerinin muayene müddeleri:

Madde 25 — Elektrik saatleri ve ölçü aletlerinin ilk kullanılmağa başladıkları tarihlerden sayılmak üzere aşağıda yazılı zamanlar sonunda kullanma yüzünden kaybedecekleri doğruluğun düzeltilmesi ve saat parçalarının temizlenmesi için elektrik veren müesseselerce yerlerinden sökülüp temizlenmesi ve düzeltilerek bu nizamnamede yazılı hükümlere ve yanlış payına uygun bir hale getirildikten sonra müfettişliklere ayarlattırılması lâzımdır:

1 - Çok miktarda elektrik kudreti harcayan fabrika, otel, sinema gibi müessese saat ve aletleri ile yüksek tevettür saatleri için senede bir (bu muayene saat ve aletler konulmuş oldukları yerden ayrılmaksızın da yapılabilir).

2 - Sair saat ve aletlerde 5 senede bir.

Bu madde hükümlerine göre kullanılmağa başlandıkları tarihlerden sayılmak üzere muayene zamanı gelen elektrik saat ve aletlerinin her ayın birinci günü elektrik veren müesseselerce müfettişliklere bidirilmesi lâzımdır. Bu müesseseler bundan başka her senenin birinci haftasında geçen sene içinde kullanılmağa başlanan yeni saat ve aletlerin bir cetvelini müfettişliklere verirler.

Muayeneler hakkında müesseselerce verilecek raporların yoklanması:

Madde 26 — Elektrik, su ve havagazı saatleri ve aletleri kullananlarca müfettişliklere verilecek haber veya edilecek şikâyet üzerine saatin muayene edilmesi elektrik, su ve havagazı veren müesseseye bildirilir. Müessese iki gün içinde muayeneyi yapmağa ve neticeyi muayene raporuna doldurarak bildirmeye mecburdur. Müessesece her ay verilen muayene raporlarının % 20 si müfettişliklerce müessese memurlarile birlikte yerinde yoklanılır ve her hangi birinin doğru olmadığı anlaşılırsa bilerek yanlış beyanname vermiş addile müessese hakkında ona göre takibat yapılır.

Saatlerin muayeneye hazırlanması:

Madde 27 — Müesseselerce edinilen elektrik, havagazı ve su saatlerile aletler, müfettişler tarafından muayene edilmeden önce müesseselerce düzeltilerek ayar edilmiş olmalıdır. Müesseselerin bu ayar için kullanacakları aletlerin ve normal cihazların iktısat Vekâleti tarafından gösterilecek yerlerde hassas olarak ayarlanmış bulunması lâzımdır.

Belediyelerce idare edilen müesseseler saatleri:

Madde 28 — Elektrik, havagazı ve su müesseseleri belediyeler veya vilâyet hususî idarelerince işletilirse bunların saat ve aletlerinin, senelik ve ansızın muayeneleri de her halde müfettişliklerce yapılır.

Havagazı ve su saatlerinin muayeneleri:

Madde 29 — Havagazı ve su saatleri yalnız 13 üncü maddede yazılı ilk muayene ile 26 ncı maddede yazılı muayeneye tâbidir.

Elektrik, havagazı ve su saati ve aletlerile taksimetrelerin tipleri:

Madde 30 — Türkiyede yapılan veya dışardan getirilen elektrik, havagazı ve su saatleri ve aletleri ile taksimetrelerin ayarlanması için bu saat ve alet tiplerinin kullanılmağa elverişli olduğu iktisat Vekâlettince tasdik edilmelidir.

Vekâletce tasdikli tiplerin, aksine bir karar verilmiş bulunmadıkça memlekete sokulması için ayrıca izin alınmasına lüzum görülmez. Ancak bu hüküm, tipi tasdikli saat ve aletleri kanun ve nizamname hükümlerine göre ayarlanmaktan kurtaramaz.

Bu nizamnamenin neşri ve ilânı tarihine kadar memlekete getirilmiş olan saatler ve aletler yukarıki hükümlerin dışında kalır.

İktısat Vekâleti mahzurlu gördüğü tiplerin memlekete girmesini ve kullanılmasını yasak edebilir.

Ansızın muayeneler:

Madde 31 — Ansızın muayeneler, müfettişlerin veya ayar memurlarının görecekleri lüzum yahut verilen haber veya yapılan şikâyet üzerine ayar memurlarınca ticaret işlerini aksatmıyacak ve iş sahiplerine zarar vermiyek bir yolda yapılır.

Haber ve şikâyetler, müfettişlere de yapılabilir. Bu gibi haber ve şikâyetler üzerine müfettişler lâzımsa kendileri de bulunarak ansızın muayene yapılmasını ayar memurlarına bildirirler.

Ansızın muayene zamanı:

Madde 32 — Ansızın muayeneler arasında üç aydan fazla zaman geçmiyecek ve neticeleri hemen müfettişliklere bildirilecektir

Ansızın muayenenin icra sureti:

Madde 33 — Ansızın muayeneler, dükkân, mağaza ve iş yerleri kapalı iken yapılamaz. Kapalı yerlerde arama için sebepler varsa, bu arama Ceza muhakemeleri usulü kanunu dairesinde yapılır.

Muayene masrafları:

Madde 34 — Yerinde yapılacak ilk ve senelik muayeneler için 12 nci maddede yazılı ve aşağıda nasıl hesaplanacağı gösterilen muayene masrafları tutarının peşin olarak ve karşılığında muvakkat makbuz alınarak yatırılması ve muayene bitirilince tahakkuk ettirilerek muvakkat makbuzun kat'isile değiştirilmesi lâzımdır.

I. - Muayeneye memur olanların yol masrafı:

a) Memurun bulunduğu belediye sınırları içinde:

1 - Gidip gelme zamanı bir saati gaçmiyen yerler için mutat taşıma vasıtaları parası.

2 - Gidip gelme zamanı bir saati geçen yerler için en çabuk taşıma vasıtası parası.

b) Memurun bulunduğu belediye sınırları dışında:

1 - Demiryolu ve vapurla gidilebilen yerlerde bunların tarifelerine göre müfettişler için birinci ve ayar memurları için ikinci mevki yol parası.

2 - Demiryolu ve vapurla gidilmiyen yerler için en çabuk taşıma vasıtasına verilen yol parası (kilometre başına en çok 30 kuruşu geçmemek üzere)

II. - Ölçü ve ayar aletlerinin taşıma masrafları:

Ölçü ve ayar aletlerini taşımak için yukarıda yazılı taşıma vasıtalarına verilen yol parası.

Parça halinde getirilen ölçüler:

Madde 35 — Memlekete dışardan parçalar halinde getirilip veya parça halinde içeride imal edilip montajı yapılan elektrik, havagazı ve su saatleri ve aletleri ile taksimetreler ve nizamnamede yazılı diğer ölçü ve tartı aletleri, yeniden yapılmış sayılır ve ona göre kanun, nizamname ve talimatnameler hükümlerine tâbi tutulur.

Ölçü yapanların müracaat mecburiyeti:

Madde 36 — Ölçü, tartı ve alet yapan müesseseler her ay sonunda yaptıkları ölçüleri bir beyanname ile bulundukları mıntaka müfettişliğine bildirerek bunların ilk muayenesinin yapılmasını istemeye mecburdurlar. Ancak bu müesseseler bu müddetten evvel de müracaat edebilirler. Bu gibi müesseseler düzgün ve müfettişlikçe tasdikli bir imal defteri tutacaklardır. Bu defterlerde silinti, kazıntı ve çıkıntı ve usulsüz tashihler bulunmıyacaktır.

Tamirden sonra ilk muayene:

Madde 37 — Tamir edilen ölçü, tartı ve aletlerin tamirden sonra

yeniden ilk muayeneleri yapılır. Tamir edildikten sonra ilk muayenesini yaptırmaksızın bu ölçü ve tartı ve aletleri kullananlar damgasız ölçü, tartı ve aletleri kullanmış olanlar gibi cezaya çarpılırlar.

Ölçü, tartı ve aletlerin doğruluğuna dokunmıyan tamirler bu madde hükümlerinin dışında kalır.

Ölçü Satışı:

Madde 38 — Kanun ve nizamname hükümlerine uygun olmıyan ve ilk muayenesi yapılıp damgalanmış bulunmıyan ölçülerin alım satımı yasaktır.

Ölçü, tartı ve aletleri satan müesseselerde veya bunların depolarında bulunan ölçüler satışa çıkarılmış sayılacağından ilk muayeneleri yapılmış ve damgalanmış olmalıdır.

Antika ölçüler:

Madde 39 — Antika alım satımı ile uğraşmıyan ticarethane ve imalâthanelerde kanunun 4 üncü maddesinin (F) fıkrasında yazılı antika ölçüler bulundurulamaz. Bulunduranlar hakkında kanunun 22, 24 ve 25 inci maddeleri hükümleri tatbik olunur.

Ölçü normallerinin tedariki:

Madde 40 — Ayar dairelerinde kullanılacak ölçü normalleri ile muayene aletleri ve tertibatı nizamname ve talimatnameler hükümlerine uygun ve bir örnek olmak üzere İktısat vekâletince tedarik edilir. ve dağıtılır.

Belediyeler kendilerine verilen bu normallerle aletlerin ve tertibatın parasını, İktisat vekâletince mal edilen fiat üzerinden öderler.

Bu maddede yazılı ölçü normalleri ile aletlerden ve tertibattan bir kısmını edinmelerine lüzum olmıyan veya buna paraca gücü yetmiyen belediyeler, bunu bulundukları mıntaka müfettişliğine bildirirler. Bu gibi belediyelerin hangi normalleri, aletleri veya tertibatı bir zaman için bulundurmıyacakları, müfettişlik raporu üzerine iktısat vekâletince kararlaştırılıp kendilerine bildirilir. Vekâletin bu kararı kat'idir.

FASIL. — 2

Teşekküller

Ölçüler ve ayar teşekkülleri:

Madde 41 — Ölçüler ve ayar teşekkülleri şunlardır:

1 - İktısat vekâleti ölçüler ve ayar müdürlüğü.

2 - İktısat vekâleti ölçüler ve ayar mıntaka müfettişlikleri,

3 - Belediye ayar memurlukları.

Ölçüler ve ayar müdürlüğünün yapacağı işler:

Madde 42 — Ölçüler ve ayar müdürlüğünün yapacağı işler şunlardır:

a) Millî esas ölçülerin ve örneklerinin iyi bir surette saklanmasını ve kullanılmasını temin etmek,

b) Ölçü, tartı ve aletlerde fence değişiklikler olup olmadığını araştırmak ve kanun, nizamname ve talimatnamelerde fennin icabına göre düzeltilmesi lâzım gelen noktalar üzerinde teklifte bulunmak,

c) Muayene ve ayar işlerinin düzgün ve halkın faydasına uygun olarak görülmesini temin etmek,

ç) Ayar dairelerine ölçü normalleri hazırlamak veya tedarik edip dağıtmak, bunları muayyen zamanlarda, esas ölçülerle, veya örneklerile karşılaştırmak,

d) Muayene ve ayar işlerinde görülen aksaklık ve güçlükleri ve hunların sebeplerini ve ortadan kaldırılmaları yollarını araştırıp bulmak,

e) Talimatnameleri hazırlamak, müfettişliklere emirler vermek, bunların tamam ve iyi surette tatbikini gözetmektir.

Müfettişlerin yapacakları işler:

Madde 43 — Müfettişlerin yapacakları işler şunlardır:

a) Ölçü ve ayar işlerinin kendi dairelerinde ve mıntakalarındaki ayar memurluklarında kanun ve nizamname hükümlerile İktisat vekâletince verilecek talimata ve emirlere uygun olarak tatbikini temin etmek ve bu işleri gözeterek ayar memurluklarına lâzımgelen emirleri vermek,

b) Ölçü, tartı ve aletlerin kanun, nizamname ve talimatnameler hükümlerine uygun olarak ilk muayenelerini yapmak ve bunları yapan ve satan müesseseleri zaman zaman ve lüzum gördükçe teftiş etmek,

c) Dairelerinde bulunan ölçü normalleri ile aletlerin ve tartıların iyi bir surette kullanılmasını temin etmek, bunları ve mıntakalarındaki ayar memurluklarında bulunanları yoklamak ve yanlış ve bozuk olanları düzelttirmek veya değiştirtmek, ölçü ve ayar işlerinin düzgün olarak yapılması için ayar memurluklarında lüzumlu aletlerle tertibatın bulunup bulunmadığını ve bunların nasıl saklanıp kullanıldığını araştırmak,

ç) Mıntakalarındaki ayar memurluklarının işlerini muntazam zamanlarda yoklamak ve belediyeleri kanun, nizamname ve talimatname hükümlerile diğer emirlerin ve talimatın tatbikinde gördükleri noksanları

tamamlamağa ve ortadan kaldırmağa davetle işlerin iyi gitmesini temin etmek,

d) Yaptıkları ilk muayeneler için defter tutmak ve isteyene muayene kâğıdı vermek,

e) Ölçü nomalleri ile muayene aletlerinin ve tertibatının nasıl kullanılacağını ve muayene ve ayarların yapılmasında gözetilecek yolları ayar memurlarına göstermek, İktisat vekâletince lüzum görülen mıntakalarda açılacak öğretme kurslarını idare etmek,

f) Mıntakalardaki ayar memurluklarından alacakları raporlar ve kendi teftişleri üzerine her sene 2 inci kânun ayında Ölçüler ve Ayar Müdürlüğüne senelik raporlar vermek.

Müfettişlerin tayini :

Madde 44 — Müfettişler memurin kanunu hükümlerine göre memur olabilmek vasıflarını ve yüksek tahsil şehadetnamesini haiz kimseler arasından ölçüler ve ayar müdürlüğünün inhası ile İktisat vekâletince tayin olunurlar. Başmüfettişler aynı surette kıdemli ve işin ehli müfettişler arasından seçilir.

Belediye ayar memurlarının yapacakları işler :

Madde 45 — Belediye ayar memurlarının yapacakları işler şunlardır:

a) Senelik ve ansızın muayeneleri ve kanun, nizamname ve talimatnamelerin kendilerine verdigi işleri ve bunlara dair müfettişliklerin verecekleri emirleri ve talimatı yapmak,

b) Kullanma normallerinin yoklama normallerinden fark göstermemelerini ve terazi ve sair aletlerle tertibatın kullanmıya elverişli bir halde bulundurulmasını gözetmek ve ellerindeki kullanma ve yoklama normallerinin iyi kullanılıp saklanmasını temin etmek,

c) Yaptıkları senelik muayeneler için istiyene bir muayene kâğıdı ve bu muayenelerde Belediye vergi ve resimleri kanununa göre alınan resimlerle kanun ve nizamnameye göre alınacak masraflar için her halde makbuz vermek

ç) Dairelerine en yakın olan ve Belediyesi bulunmıyan kasaba ve köylerde mevcut olup sahipleri tarafından getirilecek ölçü, tartı ve aletlerin senelik muayene ve ayar işlerini yapmak, (Belediyesi olmıyan kasaba ve köylerde ansızın muayeneler, mahallinde Belediye vazifeleri ile mükellef olan heyetler tarafından yapılır.

d) Bağlı bulundukları Müfettişliklere muayene ve ayar işlerinde yardım etmek,

e) Ölçüler ve ayar müdürlüğünce verilecek örneğe göre her sene

1 inci kânun ayı sonunda o sene yapılmış olan işler hakkında bağlı oldukları müfettişliklere rapor vermek,

Belediye ayar memurlarının tayini:

Madde 46 — Belediye ayar memurları, orta tahsili bitirmiş olanlar ve böyleleri bulunmazsa ilk iahsili bitirmiş olup bilgili ve tecrübeli bulunanlar arasında müfettişliklerde yapılacak imtihanda ehil oldukları anlaşılıp eyar memurluğu yapabileceğine dair kâğıt almış olanlardan Belediyelerce seçilirler; bunların tayinleri hemen müfettişliğe bildirilir.

Her belediye yalnız muayene ve ayarlama işlerile uğraşmak üzere bir ayar memuru kullanmağa mecburdur. İktisat vekâleti, Belediyelerin bütçe vaziyetlerini göz önünde bulundurarak bu vazifenin, o belediyenin memurlarından her hangi birine, vazife ilâvesi olarak tevdiine müsaade edebilir.

Zabıt varakası tutmağa salâhiyetli memurlar:

Madde 47 — Müfettişlerle ayar ve zabıta memurları kanunun 24 üncü maddesinde yazılı zabıt varakasını tutmağa salâhiyetlidir.

Müfettişlerin ve ayar memurlarının vazifelerini yaparken gösterecekleri lüzum üzerine bütün zabıta ve bu vazifelerde alâkalı olan diğer devlet memurları kendilerine lâzımgelen yardımlarda bulunurlar. Bunda gevşeklik gösteren veya yardımını esirgeyen memurlar hakkında müfettişler veya belediyelerce bunların bağlı oldukları dairelere verilecek rapor üzerine inzibatî ceza tatbik olunur.

Kısım: II

FASIL — 1

Ölçü tartı ve aletlerde müşterek hükümler

Ölçülerin imal maddesi:

Madde 48 — Nizamnamede yazılı bütün ölçüler, kullandıkça aşınmaya ve şekil değiştirmeye ve hava değişmelerine karşı dayanıklı maddelerden ve bunu temin edecek biçimde yapılmış bulunmalıdır. Hususile hassas uzunluk ve ağırlık ölçülerile teraziler iyi malzemeden özenerek yapılmış olmalıdır.

Ölçü işaretleri :

Madde 49 - Ölçü miktarlarını gösteren işaretler yanlış payı (tecvizi hata - tolerans) miktarlarına göre ehemmiyetli farklar yapabilecek şüphelere meydan vermiyen bir tarzda konmalı ve kolaylıkla değişmemelidir. işaret çizgileri iyi görünmeli, dayanıklı olmalıdır. Bu çizgilerin kazılmış ve içinin boyanmış olması lâzımdır. Bu işaretler yalnız boya ile çizilmiş olamaz.

Ölçü yapanların adı :

Madde 50 — Her ölçü, tartı ve aletlerin üzerine imal edenin adı veya markası ölçüden ayrılmıyacak bir tarzda konmuş bulunmalıdır, Yapanın adı yerine bir işaret veya marka kullanılırsa bunun bulundukları mıntaka müfettişliğine bildirilmesi lâzımdır.

Ölçü vahitlerinin kesirleri :

Madde 51 — Ölçü vahitlerinin kesirleri her zaman aşarî olarak kullanılmalıdır. Ancak 1/4 litre bu hükmün dışında kalır.

Yanlış payları :

Madde 52 — Nizamnamede ölçülerin kendi fasıllarında gösterilen yanlış payları ilk muayeneler için olup senelik muayenelerin yanlış payları aksine hüküm bulunmadıkça bunların bir kat fazlası olur. Hassas ölçülerde senelik muayenelerin yanlış payı, ilk muayene yanlış payı ile birdir.

Suhunet derecesi :

Madde 53 — Miktarı, suhunet derecesile değişen ölçülerin, erimekte olan buzun suhunet derecesinde doğru olmaları lâzımdır. Bir ölçü için nizamname ve talimatnamede ayrıca bir hüküm bulunup da doğruluk için başka bir suhunet derecesi esas tutulursa bu suhunet derecesi ölçünün görünen bir yerine okunaklı olarak yazılmış bulunmalıdır.

Ölçülerin temizliği :

Madde 54 — Ölçüler ilk ve senelik muayenelere temizlenmiş olarak getirilmelidir.

Damga yeri :

Madde 55 — Sert madenlerden veya yüzü parçalanıp dağılabilecek maddelerden yapılmış olan ölçülerde damga için yer hazırlanmış bulunmalıdır. Bu damga yerleri eğer ölçü içine sokulmuş ise, kurşun ha-

litalarile bakır veya benzerlerinden, eğer ölçünün üzerine sıvanmış ise kalay ve halitalarından yapılmış olmalıdır.

Demirden yapılmış kuru daneli maddeler ölçülerinin damgası için yumuşak demirden perçin veya levhacıklar da kullanılabilir.

Senelik damga yeri

Madde 56 — Senelik damgaların konacağı levhacıklar veya damlalar en az 20 milimetre uzunluğunda olmalıdır. Eğer bir damga yeri dolmuş ve yeniden damgalamağa elverişli bulunmamış ise sahibi tarafından bu yerin, düzeltilmesi veya yenilenmesi lâzımdır. Damga yeri, damgayı bozmadan ayrılamıyacak bir tarzda ölçüye bitişik olmalıdır.

Ölçülerde damgalama:

Madde 57 — Damga, cam üzerine hamızla (asitle) aşındırma; ağaca, fildişi ve benzerleri üzerine yakma, basma veya vurma; madenler üzerine basma ve vurma; katlanabilen ölçülerle şerit ve hassas ölçü ve terazilere de hamızla aşındırma suretile konulur.

Battal işareti:

Madde 58 — Damgalanmış bir ölçünün muayenesinde kanun, nizamname ve talimatname hükümlerine uygun bulunmazsa üzerlerindeki damgalar çıkarılır veya battal edilir. Battal işareti şudur: ×

FASIL — 2

Uzunluk ölçüleri

Ayarlanacak ölçüler:

Madde 59 — 1 - Ayarlanacak uzunluk ölçüleri şunlardır:

		Kısa şekli	
20	metre	20	m
10	metre yahut 1 dekametre	10	m = 1 dam
5	metre	5	m
3	metre	3	m
2	metre	2	m
1	metre	1	m
0,5	metre yahut 5 desimetre yahut 50 santimetre.	0,5	m = 5 dm = 50 cm
0,3	metre yahut 3 desimetre yahut 30 santimetre	0,3	m = 3 dm = 30 cm
0,2	metre yahut 2 desimetre yahut 20 santimetre	0,2	m = 2 dm = 20 cm
0,1	metre yahut 1 desimetre yahut 10 santimetre	0,1	m = 1 dm = 10 cm

2 - Hassas ölçüler ancak 5 metre ve bundan daha az uzunlukta olabilir.

3 - Uzunluk ölçüleri bir veya yarım metreye yahut bunların onda, yüzde ve binde birine göre taksim edilebilir.

4 - Yukarıki ölçülerden yalnız 20 santigrat suhunet derecesinde doğru olanları dahi ayarlanabilir.

İmâl maddesi:

Madde 60 — 1 - Ayarlanacak bütün uzunluk ölçüleri, kullanmada, yanlış payını geçebilecek değişmelere meydan vermiyen maddelerden yapılmış olmalıdır. Bundan dolayı yetecek kadar sert maddelerden ve iğrilip kırılmıyacak bir kesimde som olarak yapılmalıdır.

2 - *a*) Madenler her boy uzunluk ölçüleri için;

b) Fildişi, kemik veya bunlar gibi şekil değiştirmiyen ve dayanıklı olan maddeler 10 metreden aşağı boydaki ölçüler için;

c) Ağaç 10 metreden 0,5 metreye kadar olan ölçüler ve sert ağaç bundan daha küçük ölçüler için kullanılır.

3 - Hassas ölçüler yalnız madenlerden yapılır.

Şekil ve tertibat:

Madde 61 — 1 - *a*) 0,1 m den 10 m ye kadar olan uzunluk ölçüleri bir parçalı,

b) 0,5 m den 10 m ye kadar olan uzunluk ölçüleri katlanabilir bir çok parçalı

c) 0,5 m den 20 m ye kadar olan uzunluk ölçüleri maden şeritten olabilir,

2 - Hassas uzunluk ölçüleri yalnız bir parçalı olarak yapılabilir.

3 - Uçtan uca ölçen ve 0,5 metre veya bundan aşağı boyda olup madenden yapılmış olmıyan ölçülerin iki ucuna maden birer kaplama geçirilmiş olmalıdır.

4 - Bir çok parçalı ve katlanabilen ölçülerin saplı (tutamaklı) olması caiz olmayıp tam uzunluğu veren parçaların oynak yerlerinin birbirine uygun ve sağlam olması lâzım gelir.

5 - Başka ölçü aletlerinin bir parçası olan uzunluk ölçüleri, ayarlanmağa elverişli ise, ayarlanır.

Yasak ölçüler:

Madde 62 — Uzunluk ölçülerinin masa ve dolap ve benzerlerine çizilerek veya yerleştirilerek kullanılması yasaktır.

San'at ölçüleri :

Madde 63 — Kunduracılar ve terziler san'at işleri için metre sistemine veya bu nizamname hükümlerine uygun olmayan ölçüleri bulundurabilirlerse de bunlar alış verişte kullanılmaz ve ayarlanmaz.

Tesmiye :

Madde 64 — 1 - Uzunluk ölçülerinin üzerine bütün uzunlukları tam yazı ile veya M. 59, No. 1 de gösterilen kısa şekli ile okunaklı olarak yazılmış olmalıdır. Birden fazla tesmiyesi olan ölçülerde bunlardan her hagi biri seçilebilir.

2 - Taksimatı olmayan uzunluk ölçülerinin en az bir yüzüne ve taksimatlı olanların her taksimat bulunan yüzüne tesmiyesi yazılmış olmalıdır.

3 - Yalnız 20 santigrat suhunet derecesinde doğru olan uzunluk ölçülerinin görünecek bir yerine okunaklı ve silinmez bir yazı ile «20^0» işaretinin konması lâzım gelir.

4 - Ölçülerin taksim sayıları metre, desimetre veya milimetre olarak gösterilir ve bu sayıların yanı başına tesmiyenin kısa şekilleri de yazılır.

Yanlış payı :

Madde 65 — Uzunluk ölçülerinin yanlışlığı hem bütün uzunlukta hem taksim aralıklarında aranır.

Yanlış payları şunlardır :

A - Bütün uzunluk ölçüleri :

1 - İnce taksimatlı maden hassas cetvellerde :

Ölçünün uzunluğu	Yanlış payı
5 m	0,4 mm
3 ve 2 m	0,2 mm
1 m	0,1 mm
0,1 ilâ 0,5 m	0,05 mm

2 - Maden cetvellerde :

10 m	3 mm
5 m	2 mm
3 ve 2 m	1 mm
1 m	0.5 mm
0,1 den 0,5 m ye kadar	0,25 mm

3 - Başka maddelerden yapılan cetvellerde :

Ölçünün uzunluğu	Yanlış yapı
10 m	6 mm
5 m	4 mm
3 ve 2 m	2 mm
1 m	1 mm
0,5 m	0,5 mm
0,1 den 0,3 m ye kadar	0,25 mm

4 - Maden şeritlerde :

20 m	6 mm
10 m	3 mm
5 m	2 mm
3 ve 2 m	1 mm
1 m	0,75 mm
0,5 m	0,5 mm

B - Taksim aralıkları için :

1 - Uzunluğu 3 metreden fazla olan ölçülerde her hangi bir taksim çizgisinin uçlardan en yakınına olan uzaklığı için yanlış payı bütün uzunluk yanlış payının yarısından fazla olamaz.

2 - Uzunluğu 3 metre veya daha az olan ölçülerde her hangi bir taksim çizgisinin uçlardan birine olan uzaklığı için yanlış payı, bütün uzunluk yanlış payı kadardır.

Her boy ölçüde birbirine bitişik olan iki taksim aralığının uzunluk farkı:

1 cm ve 0,5 cm de	0,5	mm
Hassas ölçülerde	0,2	mm
1 mm ve 0,5 mm de	0,1	mm

dir.

FASIL — 3

Akıcı maddelerin hacım ölçüleri

Ayarlanacak ölçüler:

Madde 66 — Ayarlanacak akıcı maddeler ölçüleri şunlardır:

		Kısa şekli
20	litre yahut 2 dekalitre	20 1 = 2 dal
10	litre yahut 1 dekalitre	10 1 = 1 dal
5	litre	5 1

		Kısa şekli
2	litre	2 l
1	litre	1 l
0,5	litre yahut 5 desilitre yahut 50 santilitre	0,5 l = 5 dl = 50 cl
1/4	litre	0/4 l
0,2	litre yahut 2 desilitre yahut 20 santilitre	0,2 l = 2 dl = 20 cl
0,1	litre yahut 1 desilitre yahut 10 santilitre	0,1 l = 1 dl = 10 cl
0,05	litre yahut 5 santilitre	0,05 l = 5 cl
0,02	litre yahut 2 santilitre	0,02 l = 2 cl
0,01	litre yahut 1 satilitre	0,01 l = 1 cl

İmal maddesi:

Madde 67 — Akıcı maddeler ölçülerinin imal maddesi kalay, teneke pirinç, alüminyom gibi maden ve halitaları ile cam ve benzerleri olabilir. İmal maddesinin vasıfları ve işlenmesi bakımından sağlığa zararı dokunmaması ve pirinç veya bakırdan yapılanların içlerinin saf kalayla iyice kalaylanmış olması lâzımdır.

Şekil:

Madde 68 — 1 - Hacmı 5 litre veya bundan büyük olan maden ölçüler üstüvane veya güğüm biçiminde yapılmış olmalıdır. Bunlardan güğüm biçimindekiler üstüvane, mahrut, veya fıçı biçiminde olup üstüvane şeklinde bir boğazları bulunmalıdır.

Hacmı 5 litreden küçük olan ölçüler yalnız üstüvane ve cam ve benzerlerinden yapılan ölçüler de üstüvane ve şişe biçiminde yapılır.

2 - Üstüvane biçimindeki ölçüler daire veya buna yakın kesimde olmalıdır. Üstüvanenin herhangi bir noktasındaki kutur aşağıdaki cetvelde gösterilen mikdarları geçmemelidir.

Ölçünün büyüklüğü		Ölçü kutru en çok mm	Ölçü kutru en az mm
20	1	250	225
10	1	200	180
5	1	150	135
2	1	114	103
1	1	90	82
0,5	1	72	65
1/4	1	58	52
0,2	1	67	60
0,1	1	53	48
0,05	1	42	38
0,02	1	31	28
0,01	1	25	22

3 - Güğüm biçimindeki ölçülerin ölçünün nereye kadar doldurulacağını gösteren işaret yerindeki kuturları üstüvane biçimindeki ölçüler için kabul edilen en büyük kuturdan büyük olmamalıdır.

4 - Şişe biçimindeki ölçülerin, ölçünün nereye kadar doldurulacağını gösteren işaret yerinde kuturları, üstüvane biçimindeki ölçüler için kabul edilen en büyük kutrun yarısından büyük olmamalıdır.

Tertibat:

Madde 69 — 1 - Akıcı maddeler ölçüleri ya ölçünün tam üst kenarına veya kenarın altında işaretlendirilmiş bir yere kadar doldurulacak biçimde yapılır.

2 - Emaylı ölçüler tam üst kenara kadar, şişe ve güğüm biçimindeki ölçüler de boğazın üzerinde işaretlendirilmiş bir yere kadar doldurulur.

3 - Tesmiye hacmını vermek için, ölçü kenarın altında bir yere kadar dolduruluyorsa bu yer aşağıda yazılı işaretlerden biri ile gösterilmelidir.

A - Maden ölçülerde:

a) Karşılıklı iki akıtma deliği ile;

b) Bir akıtma deliği ve bunun tam karşısında bir çivi ile;

c) Bir delik ve bu belikten her biri daire çevresinin üçte biri uzaklıkta iki çivi ile;

ç) Birbirinin tam karşısında iki veya daire çevresinde uzaklıkları bir olan üç çivi ile;

B - Cam ölçülerde:

Camın dış tarafında ve tesmiyenin üstüne konup boğaz çevresinin en az yarısını kaplayan bir çizgı ile. Bu gibi ölçülerde camın şeffaf olması lâzımdır.

4 - Konacak işaretler ölçü doldurulduğu zaman seviyeyi bulmakta tereddüde meydan bırakmayacak tarzda olmalı ve damgalanabilmelidir.

5 - Bir parçası veya tamamı, ölçüye konacak akıcı madde hacminin bir kısmını almak üzere ölçüye bir ağızlık takılabilir. Kenarına kadar doldurulan ölçülerde kenar, üzerine düz bir cam levha konduğu zaman su sızmayacak kadar düzgün olmalıdır.

6 - Akıcı maddeler ölçülerinin düz ve ufkî bir müstevî üzerinede şakulî ve oturaklı olarak durması lâzımgelir.

Vasıflar:

Madde 70 — 1 - Silme doldurulan ölçülerde, ölçü kenarı dışından sağlamlaştırılmış olmalıdır. Bu, saç ölçülerde lehimlenmiş bir halka ile yapılabileceği gibi kenarın kıvrılarak içine bir tel konması ile de olabilir. Teneke ölçülere konulacak halka çinko saçtan yapılabilir.

2 - Teneke ve demir saçtan yapılmış 0,5 den 2 litreye kadar ölçülerde yan kalınlığı en az 0,4 mm olmalıdır.

3 - Ölçü diplerinin yanlara düz bir levha olarak lehimlenmesi caiz olmayıp kenarları kıvrılmış olmalıdır. Bu kenarlar ya yukarıya çevrildiği zaman ölçü üstüvanesine kavuşmalı veya aşağıya doğru kıvrılarak ölçü üstüvanesinin iç tarafına yapışmalıdır. Her iki halde de dip ölçü yanlarına lehimlenmiş olmalıdır.

Dip yüzünün düz olması ve esnememesi lâzımdır. 5 litreden büyük ölçülerde dışarı doğru az kavisli olabilirse de dışından lehimlenmiş çubuklarla sağlamlaştırılmalıdır.

4 - Ölçü hacminin bir parçası olan ağızlıklar, ön ucuna kadar ölçünün kenarı gibi sağlamlaştırılmış olmalıdır.

5 - Çiviler lehimlenmeyip perçinlenmeli ve dışından damga basabilmek için bir damla kalayı bulunmalıdır.

6 - Ölçü, birbirine lehimlenerek birleştirilmiş parçalardan yapılmış ise, lehim yeri doğrudan doğruya damgalanmaya elverişli olmadığı halde bu yerlerde damga için birer kalay damlası bulundurulmalıdır.

Tesmiye:

Madde 71 — Akıcı madde ölçülerinin üzerine ölçüden ayrılmaz olarak M. 66 da gösterilen tesmiyeleri veya bunların kısa şekilleri konulmuş olmalıdır.

Ölçünün tesmiyesi ölçü üzerine oyulmuş veya basılmış olmalıdır. Ölçü tesmiyesi saç ölçülerde lehimlenmiş bir kalay parçasının yüzüne basılabileceği gibi damga için kenarında bir kalay damlasile ölçü üstüvanesine bitişik lehimli bir levha üzerine de vurulmuş olabilir.

Yanlış payı:

Madde 72 — Akıcı maddeler ölçülerinde yanlış payları şunlardır:

1 den 20 litreye kadar tesmiye hacminin $\frac{1}{400}$ ü

0,5	litrede	2,5 ml
1/4	»	1,25 ml
0,2 ve 0,1	»	1 ml
0,05	»	0,5 ml
0,02	»	0,4 ml
0,01	»	0,2 ml

Yasak ölçüler

Madde 73 — Yukarıki maddelerin hükümleri ayrıca gözetilmek üzere çinko, kurşun ve halitalarından yapılmış olan ölçülerle dibi kubbeli, işaret çivisi yerine saç halkalı ölçüler yasaktır. Kenarı ve dibi birbirine muvazi bir müstevide bulunmayan silme ölçüler de yasaktır.

FASIL — 4

İçinde ispirtolu ve diğer içkiler satılan şişe, bardak ve kadeh ölçüleri ve ölçü kapları

Muayene edilecek ölçüler

Madde 74 — İçinde ispirtolu ve diğer içkiler satılan şişe, bardak kadeh ve ölçü kaplardan aşağıda yazılı olanlar muayene edilir.

Bira şişeleri:

1 l, 6 dl = 60 cl, 4 dl = 40 cl.

Limonlu veya meyveli veya sade gazoz şişeleri:

5 dl = 50 cl, 25 cl.

Soda şişeleri:

1 l ve 5 dl = 50 cl.

Şarap, rakı, konyak, likör ve benzerleri ispirtolu içkiler şişeleri:

1 l, 5 dl = 50 cl, 3 dl = 30 cl, 2 dl = 20 cl, 1 dl = 10 cl.

İspirtolu içkileri perakende satmak için yapılmış ölçü kapları:

1 l, 5 dl = 50 cl, 1 dl = 10 cl.

Süt şişeleri:

2 l, 1 l, 5 dl = 50 cl, 3 dl = 30 cl, 1 dl = 10 cl.

Menba suları şişeleri:

5 l, 3 l, 2 l. 1 l, 5 dl = 50 cl.

Maden suyu şişeleri:

3 l, 2 l, 1 l, 5 dl = 50 cl.

Bira bardakları:

5 dl = 50 cl, 4 dl = 40 cl, 3 dl = 30 cl, 2 dl = 20 cl.

Diğer bardak ve kadehler her boyda yapılabilirler.

Ecza kapları:

Madde 75 — Eczahane veya ecza depolarında ölçü olarak kullanılan şişe ve kaplar da muayene edilirler. Ecza taşımağa mahsus damacana şişeler üzerlerinde hacimleri yazılı olsa bile muayene edilmezler.

İmâl maddesi!

Madde 76 — İçinde ispirtolu ve diğer içkiler satılan şişe bardak ve kadeh ölçüler ve sair ölçü kapları camdan yapılır.

Şekil:

Madde 77 — Bira şişeleri üstüvane şeklinde olup boğazları hafif mahrut biçimindedir.

İçinde perakende ispirtolu içkiler satılan ölçü kaplar sürahi veya hafif mahrut biçiminde olup mahrut olanlarının boğazları üstüvane şeklinde bulunmalı, girinti ve çıkıntıları olmamalı ve dipleri düz olmalıdır.

Şişe, bardak ve kadeh ölçüler istenilen biçimde yapılabilirler.

Tertibat:

Madde 78 — İspirtolu içki bardaklarının ve kadehlerinin nereye kadar doldurulacağı ve tesmiye hacimleri üzerinde göze görünür şekilde gösterilmiş bulunmalıdır. Bunların nereye kadar doldurulacağını gösteren çizgi ağzından en az 10 milimetre aşağıda bulunur. Bu çizgi M. 74 te yazılı ölçü kapların 1 l ve 5 dl lik olanlarında ağızdan 3 cm ve daha küçüklerinde 2 cm aşağıda bulunmalıdır.

Tesmiye:

Madde 79 — M. 77 de yazılı şişelerin dibine tesmiye hacimlerinin kısa şekilleri şişe hamurunda asitle aşındırma, kazıma, kabartma ve sair suretle yazılı bulunmalıdır.

Yanlış payı; bardak ve kadehler:

Madde 80 — Perakende olarak ispirtolu içkiler satılan yerlerdeki bardak, kadeh ve ölçü kapları için kabul edilen yanlış payı şunlardır:

Ölçünün büyüklüğü		YANLIŞ PAYI	
		Ölçü kaplar için	Bardak ve kadehler için
		ml	ml
1	l	5	—
5	dl	3	5
4	dl	3	4
3	dl	3	3
2	dl	2	2
1	dl	2	1
5	cl	1	1

Gazoz ve bira şişeleri:

Madde 81 — Gazoz, limonlu ve meyveli ve sade gazoz ve bira şişeleri için yanlış payı 4 (dahil) desilitreye kadar olanlarda 25 mililitre ve daha küçüklerinde 20 mililitredir.

Menba suyu, maden suyu ve süt şişeleri için yanlış kayı 5 ve 3 litreliklerde 50 mililitre, 2 ve 1 litreliklerle 5 desilitreliklerde 25 ve daha ufaklarında 20 mililitredir.

Rakı ve likör şişeleri

Madde 82 — Rakı, konyak, likör, şarap ve benzerleri şişeleri için kabul edilen yanlış payları şunlardır:

Şişelerin büyüklüğü		Yanlış payı ml
1	l	25
5	dl	20
3	dl	20
2	dl	15
1	dl	15

Ecza şişeleri:

Madde 83 — M. 75 te yazılı ecza ölçüleri için kabul edilen yanlış payları şunlardır:

Ölçülerin büyüklüğü		Yanlış payı ml
1	l	3
5	dl	2
2	dl	1
1	dl	1
5	cl	0,5
2	cl	0,5
1	cl	0,5

Yasak ölçüler:

Madde 84 — Yukarıki maddelerde yazılı hükümler ayrıca gözetilmek üzere perakende ispirtolu içki satan yerlerde şarap ve rakı satışlarında boş bira, konyak ve diğer içki şişelerinin ölçü olarak kullanılmaları yasaktır.

İzin ile kullanılabilecek ölçüler:

Madde 85 — M. 74 ve 77 de yazılı hükümlere uygun olmayan şişe, binlik, damacana ve benzerlerinin satışta ölçü olarak kullanılabilmesi için İktisat vekâletinden izin alınması ve muayene edilerek bulunacak hacimlerin üzerine yazdırılması lâzımdır.

FASIL — 5

Kuru daneli maddeler için hacim ölçüleri

Ayarlanacak ölçüler:

Madde 86 — Ayarlanacak kuru daneli maddeler ölçüleri şunlardır:

	Kısa şekli
100 litre yahut 10 dekalitre yahut 1 hektolitre	100 l = 10 dal = 1 hl
50 litre yahut 5 dekalitre	50 l = 5 dal = 5,0 hl
20 litre yahut 2 dekalitre	20 l = 2 dal
10 litre yahut 1 dekalitre	10 l = 1 dal
5 litre	5 l
2 litre	2 l
1 litre	1 l
0,5 litre yahut 5 desilitre yahut 50 santilitre	0,5 l = 5 dl = 50 cl
1/4 litre yahut 25 santilitre	1/4 l = 25 cl
0,2 litre yahut 2 desilitre yahut 20 santilitre	0,2 l = 2 dl = 20 cl
0,1 litre yahut 1 desilitre yahut 10 santilitre.	0,1 l = 1 dl = 10 cl
0,05 litre yahut 5 santilitre	0,05 l = 5 cl

İmâl maddesi:

Madde 87 — Her büyüklükteki kuru daneli maddeler ölçüleri, ağaç, madenler veya bunlar kadar bozulmaz ve dayanıklı başka maddelerden yapılır.

Şekil:

Madde 88 — Kuru daneli maddeler ölçülerinin kaim üstüvane biçi-

minde ve daire veya buna yakın kesimde olmaları lâzım gelirse de üstüvanenin her hangi bir noktasındaki kutru aşağıdaki miktarları geçmemelidir:

Ölçülerin büyüklüğü		Ölçü kutru	
		En çok mm	En az mm
100	1	593	559
50	1	471	443
20	1	347	327
10	1	275	259
5	1	219	206
2	1	161	152
1	1	128	120
0,5	1	103	94
1/4	1	82	74
0,2	1	67	60
0,1	1	53	48
0,05	1	42	38

Tertibat:

Madde 89 — 1 - Ölçü hacmi, ölçünün yukarı kenar müstevisi ile tahdit edilir. Kenar, olabildiği kadar düz ve düz kalabilmek için yetecek kadar sağlam veya sağlamlaştırılmış olmalıdır.

2 - 50 litre ve ondan yukarı ölçülerin kulpu bulunması lâzımdır; bundan küçük ölçülerde dahi kulp bulunabilir.

3 - Ölçülerin içlerine de ince ve dökülmiyen bir madde sürülmüş olabilir.

4 - Maden ölçülerde dip kalın olmalı ve esnememelidir. İki litreden aşağı hacimde olan ölçülerde dibin yanlarla birleşmesi M. 70 No. 3 fıkrasındaki tarife göre olmalıdır. Daha büyük ölçülerde birleştirme için daha dayanıklı şekiller kullanılabilir ve bunlarda dip ayrıca dış tarafından lehimlenmiş veya perçinlenmiş çubuklarla sağlamlaştırılmış olmalıdır. 5 ve 10 litrelik ölçülerde yapılış tarzı kendiliğinden dayanıklı olmasını temin ediyorsa, bu sağlamlaştırma çubuklarından vazgeçilebilir.

5 - Ağaç ölçüler iyi kurutulmuş ağaçtan yapılmalıdır. Pervazlı ölçüler her boyda, çenberli ölçüler 0,5 litreden yukarı olanlarda, torna edilmiş ölçüler de 1 litreden aşağı olanlarda yapılabilir. Ağaç ölçüler, dipleri birbirlerile sağlamca birleştirilmiş bir çok parçalı olabilir. Pervazlı

ölçülerde dibin en az kalınlığı aşağıda gösterilmiştir:

20 litre ve daha büyük ölçülerde	18 mm
10 litreliklerde	15 mm
5 litre ve daha küçük ölçülerde	10 mm

Bu ölçülerde dip yanlara dayanırsa pervaza rastgelen yerde kalınlığın üçte biri oyularak pervaz buraya oturtulur. Pervazlı ölçülerin yanları yalnız pervazla kalabilir.

6 - 10 litrelikler dahil olmak üzere bundan aşağı boy pervazlı ölçülerde pervaz uçlarının birbirile ve dibin yanlarla birleşmesinin sağlamlaştırılması için demir kuşaklı olmaları lâzımdır. 50 ve 10 litrelik pervazlı ölçülerde en az üç, 20 ve 10 litreliklerde de en az iki demir kuşak bulunmalıdır. Bu kuşak dibin altında çapraz olarak karşılaşıp yanlar boyunca yukarı çıkar ve ölçünün üst kenarını çevreleyen demir çenberle birleşir. Bu kuşaklardan biri pervazın birleştiği yeri örtmelidir.

7 - Dayanıklığı başka türlü temin edilmemiş olan 50 ve 100 litrelik pervazlı ölçülerde pervazın birleştiği yerde geçen kutur boyunca kılıcına konmuş bir demir gergi bulunması lâzım olup bu gerginin üst yüzü ölçü kenar mütevisi içinde bulunmalı ve ortası demir bir destek ile ölçü dibine birleştirilmiş olmalıdır. 10 (dahil) litreye kadar olan küçük ölçülerde de böyle bir gergi bulunabilir.

8 - Pervazlı ölçülerin kulpları, düz üçları aksi tarafta olmak ve elyaf istikameti bir olan tahtalara gelmemek üzere takılmış olmalıdır. Kulplardan biri pervazın birleştiği yerin üstüne gelmeli yahut bu birleşme yeri ölçünün yarı yüksekliğinde ayrıca bir perçin ile sağlamlaştırılmalıdır.

9 - Çenberli ölçülerde çenberlerin her biri çevrelendiği demir kuşaklarla perçin veya çivilerle bağlanmış olmalıdır. 5 litreden aşağı boydaki çenberli ölçüler demir kuşaklar yerine tahta kuşaklarla bağlı olabilir.

Tesmiye:

Madde 90 — Kuru daneli maddeler ölçülerine M. 86 da yazılı tesmiyeleri veya kısa şekilleri okunaklı olarak yazılmalıdır. Birden fazla tesmiyeli ölçülerde bu tesmiyelerden her hangi biri kullanılabilir.

Yanlış payı:

Madde 91 — Kuru daneli maddeler ölçülerinde yanlış payları şunlardır:

Ölçünün büyüklüğü	Yanlış payı
100 l	400 ml
50 l	200 ml
20 l	100 ml
10 l	50 ml
5 l	25 ml
2 l	10 ml
1 ve 0,5 l	5 ml
1/4 l	2,5 ml
0,2 ve 0,1 l	2 ml
0,05 l	1 ml

FASIL — 6

Ocaklarda ölçü olarak kullanılan nakliye vasıtaları

Ayarlanacak kap ve arabalar ve tertibatı :

Madde 92 — Maden ve taş ocaklarında ölçü olarak kullanılan taşıma kapları ve arabaları aşağıdaki hükümlere göre ayarlanır :

1 - Bu ölçüler istenilen hacimde ağaçtan veya madenden yapılabilir;

2 - Bu ölçüler istenilen hacimde imal olunabilirse de hacimleri kolay ölçülmeli ve doğru olarak hesaplanabilmelidir,

3 - Araba ölçülerin kenarlarile yan yüzlerinin birbirlerile ve bunların dip ile birleşmelerini temin etmek için demir saçtan kuşakları bulunmalıdır. Bu ölçülerin iç yüzleri de demir saçla kaplanmış olabilir. Yalnız bu saçlar dış taraftaki demir saç kuşaklarla perçin veya cıvatalarla birleştirilmiş olmalıdır.

Dipler yetecek kadar kalın olmaz veya arabanın alt çerçivesine şekil değiştirmelerine meydan vermiyecek tarzda bağlı bulunmazsa dip dış tarafından çubukla veya başka yolda sağlamlaştırılmış olmalıdır.

4 - Taşıma araba ve kaplarının yan yüzleri menteşeli olabileceği gibi kapıları da bulunabilir.

Tesmiye :

Madde 93 — Taşıma araba ve kaplarının hacimleri, üzerlerine metre mikâbı veya hektolitre olarak yazılmış olmalıdır. Hacmi 0,5 hektolitrenin tam misli olmıyan araba ve kapların hacmi $\frac{1}{20}$ hektolitreye cebir edilerek yâni 0,025 hektolitreden fazla miktarlar 0,05 hektolitre-

ye çıkarılarak ve 0,025 hektolitre ile bundan noksan olanlar ise atılarak gösterilir.

Yanlış payı:

Madde 94 — Taşıma araba ve kaplarının yanlış payı hacimlerinin 1/40 ıdır.

FASIL — 7

Demiryolu yük vagonları

Ayarlanacak vagonlar:

Madde 95 — Kapalı, açık, kenarlı, kafesli veya başka her türlü yük vagonları ile akıcı madde taşıyan sarnıçlı vagonlar ayarlanırlar.

Tesmiye:

Madde 96 — Yük vagonlarında vagon darası kilogram olarak tam tesmiye ile veya bunun kısa şekli ile ve bir kilograma cebredilerek vagonun lonjöronu üzerine ve vagonun her iki tarafına okunaklı, vagondan ayrılmaz ve bozulmaz tarzda yazılmalıdır.

Bu tesmiye aynı zamanda vagonun aynı mahalline veya başka bir yerine de boya ile veya sair surette yazılabilir.

Muayene:

Madde 97 — Yük vagonlarının ilk ve senelik muayeneleri kanun ve nizamnameye göre ayarlanmış temelli vagon baskülü bulunan ve demiryolları idaresince gösterilecek duraklarda yapılır. Her bir muayenede tartılarak bulunan miktarlar vagon üzerine M. 96 da gösterilen tarzda vurulur- Yapılan muayenede bulunan dara ile evvelki muayene darası arasında fark varsa eskisi M. 58 de gösterildiği gibi battal edilir.

FASIL — 8

Kütle ölçüleri (tartılar)

Ayarlanacak tartılar

Madde 98 — Ayarlanacak tartılar şunlardır:

		Kısa şekli	
50	kilogram	50	kg
20	kilogram	20	kg
10	kilogram	10	kg
5	kilogram	5	kg
2	kiloğram	2	kg
1	kilogram	1	kg
500	gram	500	g
200	gram	200	g
100	gram	100	g
50	gram	50	g
20	gram	20	g
10	gram	10	g
5	gram	5	g
2	gram	2	g
1	gram	1	g
5	desigram	5	dg
2	desigram	2	dg
1	desigram	1	dg
5	santigram	5	cg
2	santigram	2	cg
1	santigram	1	cg
5	miligram	5	mg
2	miligram	2	mg
1	miligram	1	mg

1 gramdan aşağı olan tartılar yalnız hassas tartı olarak ayarlanabilir; 1 gramdan yukarısı ise hassas veya adî tartı olarak ayarlanırlar.

İmal maddesi:

Madde 99 - Arjanttan 10 (dahil) miligramdan yukarı, pirinç ve tunç 1 (dahil) gramdan yukarı, demir adî tartılarda 100 (dahil) gramdan yukarı ve hassas tartılarda 5 (dahil) kilogramdan yakarı, alüminyüm 5 (dahil) desigramdan aşağı ve plâtin 5 (dahil) desigramla 10 (dahil) miligram arasındaki tartıların yapılmasında kullanılabilir.

Yukarıda yazılı madenler yerine bunlara benzer hassaları olan madenler de kullanılabilir.

Şekil :

Madde 100 — 1 - 50 kilogramdan 1 grama kadar olan tartılar daire kesimli kaim üstüvane biçiminde olmalıdır. Bunların eb'adı aşağıda gösterilmiştir :

Tartının Ağırlığı	Yüksekliği	
	encok mm	enaz mm
50 kg	250	220
20 kg	175	150
10 kg	135	114
5 kg	109	92
2 kg	78	65
1 kg	60	51
500 g	47	39

Tartının Ağırlığı	Kutru	
	encok mm	enaz mm
200 g	42	39
100 g	34	32
50 g	28	26
20 g	23	22
10 g	20	19
5 g	17	16
2 g	14	13
1 g	10	9

Her tartıda üst ve alt kaide kuturları birbirinden alt kutrun yirmide biri kadar farklı olabilir.

2 - 50 kilogramdan 500 grama kadar olan tartıların yükseklikleri kuturlarından büyük olmalıdır.

50, 20, 10 kilogramlık tartılar kulplu, 5 kilogramdan 1 (dahil) grama kadar olan tartılar başlıklı ve kulp ve başlıklar tartı elle kolaylıkla tutulabilecek tarzda olmalıdır.

3 - 5 desigramdan aşağı ağırlıktaki tartılar bir kenarı veya bir köşesi yukarıya kıvrılmış levhacıklar biçiminde olmalıdır. Bunlardan :

5 desigram, 5 santigram, 5 miligram ağırlığında olanların düzgün altı köşeli,

2 dg, 2 cg ve 2 mg ağırlığında olanların düzgün 4 köşeli,

1 desigram, 1 santigram ve 1 miligram ağırlığında olanların da düzgün üç köşeli,

Olmaları lâzımdır.

Tertibat:

Madde 101 — Tartıların tertibatı aşağıda gösterilmiştir:

1 - Tartılar bir parçadan ve her yeri bir cins olan bir maddeden yapılmalıdır. Dökme demir tartıların kulpları dövme demirden yapılmış ve bu kulp tartı gövdesi içine yabancı bir madde olmadan dökülmüş bulunmalıdır.

Ayar boşluğu bulunmayıp hafif gelen tartılar dip veya yan yüzlerine sokulan tıpalarla düzeltilmiş olmalıdır. Bundan başka tartı imal maddesinden yapılmış bir tıpa ile kapatılmak şartile tartı gövdesinde açılacak bir delik daha ağır bir madde ile de doldurulabilir.

2 - Tartıların dip yüzü, düz, dış yüzü düzgün olmalı ve irili ufaklı delikleri, pürüzleri, çıkıntıları ve süsleri bulunmamalıdır. 50 ve 20 kilogramlık demir tartıların dış köşeleri az yuvarlatılmalıdır. Torna edilmiş tartılara maden bir boya vurulabilir.

Torna edilmiş ve boyası olmıyan demir tartılarla torna edilmemiş demir tartılar ilk muayenede ince bir cilâ boyasile veya diğer bir boya ile boyanmalıdır. Boyanın sert olması ve havada bozulmaması, çatlayıp dökülmemesi ve kullanmada kolaylıkla aşınarak gaip olmaması lâzımgelir.

3 - Demir tartılarda bir ayar boşluğu bulunmalıdır. Başka madenden yapılmış 500 gram ve daha yukarı adî tartılarla 5 kilogram ve daha yukarı hassas tartıların da böyle bir ayar böşluğu bulunabilir.

4 - Ayar boşlukları tartının içine doğru genişlemeli ve daire kesiminde bir kanalla yüze çıkmalıdır, Kanal yukarıdan aşağı mahrut biçiminde ve her 10 milimetre derinlik için kutru üç milimetre azalarak daralmalıdır. Kanalın aşağıda yazılı eb'adda bulunması lâzımdır:

Tartının ağırlığı	Üst kutru	En az derinliği
	mm	mm
50, 20 ve 10 kilogram	13 ten 16 ya kadar	10
5 kilogramdan 500 (dahil) grama kadar	8 den 11 e kadar	10
200 ve 100 gram	7 den 9 a kadar	6

Kanal, tartı kenarına, başlığa veya kulpa damgalamayı güçleştirecek kadar yakın olmamalıdır.

5 - Ayar boşluğu olan tartılarda tartının, boşluk ayar maddesile doldurulmazdan evvel, ağırlığı tesmiye ağırlıklarından aşağıda gösterilen miktarlar kadar farklı olmalıdır:

Tartı ağırlığı	en az fark	en çok fark
	g	g
50 kg	60	400
20 kg		300
10 kg	25	240
5 kg		180
2 kg		130
1 kg		100
500 g	5	60
200 g		40
100 g		20

6 - Ayar boşluğu, 50 kilogramlık tartılarda, kabul edilen yanlış payının 20 misli ve diğer tartılarda 40 misli kadar ağırlığında 3 milimetre kutrunda ince kurşun saçmaları sığdırmağa elverişli olmalıdır.

7 - Dökme demirden tartılara konacak tıpalar yüzde 10 kadar kalaylı kurşun, bakır veya pirinçten yapılmış olup kanalın biçimine uygun olmalı ve yerine konulduktan sonra vurulacak damga yüzü tartının tamamen üst yüzünde bulunmalıdır.

Hassas tartılarda ve dökme demirden yapılmış âdi tartılarda ayar tıpası bakır veya yüzde 10 kalaylı kurşundan da yapılabilir.

Tesmiye :

Madde 102 — Her bir tartının üzerinde M. 98 de yazılı tesmiyelerin kısa şekilleri konmuş bulunmalıdır.

5 cg dan 1 mg a kadar ağırlıkta olan tartıların tesmiyeleri miligram olarak gösterilebilir.

Tesmiyeler tartıların yan veya üst yüzü yahut başlık üzerine vurulmuş, derin veya kabartma olarak dökülmüş ve yahut oyulmuş bulunmalıdır. Her halde tesmiye damga için yetecek yer bırakmak üzere konmuş olmalıdır. Tesmiyeler başka türlü konulamaz.

Yanlış payı:

Madde 103 — Tartılarda yanlış payı şunlardır:

A - Adî tartılarda:

Tartı ağırlığı	Yanlış payı
50 kg	10 g
20 kg	4 g

Tartı ağırlığı		Yanlış yazı	
10	kg	25	dg
5	kg	125	cg
2	kg	60	cg
1	kg	40	cg
500	g	25	cg
200	g	10	cg
100	g	6	cg
50	g	5	cg
20	g	3	cg
10	g	2	cg
5	g	16	mg
2	g	12	mg
1	g	10	mg

B - Hassas tartılarda :

Tartı ağırlığı		Yanlış payı	
50	kg	25	dg
20	kg	20	dg
10	kg	125	cg
5	kg	625	mg
2	kg	300	mg
1	kg	200	mg
500	g	125	mg
200	g	50	mg
100	g	30	mg
50	g	25	mg
20	g	15	mg
10	g	10	mg
5	g	6	mg
2	g	3	mg
1	g	2	mg
5,2 ve 1	dg	1	mg
5,2 ve 1	cg	0,5	mg
5	mg	0,25	mg
2	mg	0,2	mg
1	mg	0,1	mg

Yasak tartılar :

Madde 104 — Yukarıki maddeler hükümleri ayrıca gözetilmek üzere:

a) Kurşun, kalay, çinko gibi yumuşak maddelerden veya bunlara benzer vasıflarda maden halitalarından yapılmış olan tartıların,

b) Lüzumu kadar temizlenmiş olmayıp forma kumu veya dökümü temizlenmemiş tartıların,

c) Her hangi bir yüzünde büyükçe gözler ve habbe delikleri bulunan tartıların (bu göz ve delikler macun, çinko ve benzerleri ile doldurulmuş olsa bile)

ç) Alt kaidesi çıkıntılı bir kenarla dökülmüş veya böyle bir kenar yapmak üzere torna edilmiş tartıların,

d) Başlığı vidalı olan tartıların, kullanılması yasaktır.

FASIL — 9

Teraziler ve tartı aletleri

Ayarlanacak teraziler ve tartı aletleri:

Madde 105 — 1 - Ayarlanacak teraziler ve tartı aletleri, ağırlığın tesir ettiği manivelâlı aletler olup bunlar da üçe ayrılır:

I. - Tartılacak yük, değişmiyen manivelâ kolunun diğer tarafındaki karşılık ağırlığı ile muvazenet temin eden teraziler. Bunlar da iki türlüdür:

a) Müsavi kollu teraziler. Burada yük kendine müsavi bir karşılık ağırlığı ile muvazenette bulunur.

b) Kolları müsavi olmıyan teraziler. Burada yük, ağırlığının 10 da biri veya yüzde biri kadar ağırlıklarla muvazenette bulunur. (Desimal ve santezimal basküller)

II. - Kantarlar. Burada yük manivelâ kolu değişen karşılık ağırlığı ile muvazenettedir.

III. İbreli teraziler. Burada yük bir meyil ağırlığı tertibatı ile muvazenettedir.

2 - Terazi ve tartı aletleri, bir veya bir çok kollu olabilir.

3 - Yük taşıyan kısmı bir veya iki parçalı bir menşura dayanan ve bu taşıyıcı menşurun altında asılı bulunan terazilere asma terazi adı verilir.

Tartı aletinin yük taşıyan kısmını bir çok menşurlar taşıyorsa veyahut bu kısım iki parçalı bir menşur tarafından taşınmakla beraber kılavuz çubuklarla hareketleri idare ediliyorsa bunlara (köprülü tartı aletleri) denir.

4 - Yukarıki tariflere göre aşağıda yazılı terazi ve aletler kullanılabilir:

a) Müsavi manivela kollu asma teraziler,

b) Kefeleri yukarıda teraziler veya masa terazileri (müsavi manivelâ kollu köprülü teraziler),

c) Manivela kolu müsavi olmıyan bir kollu tartı aletleri (desimal basküller).

ç) Manivela kolları müsavi olmıyan çok kollu tartı aletleri (desimal ve santezimal basküller),

d) Manivela kolları müsavi olmıyan köprülü tartı aletleri (desimal ve santezimal basküller),

e) Sürme ağırlıklı köprülü tartı aletleri,

f) Bir kollu kantarlar,

g) Çok kollu kantarlar,

h) Kantarlı köprülü tartı aletleri,

i) İbreli teraziler,

j) İbreli köprülü tartı aletleri.

5 - Masa terazileri (b) sürme ağırlıklı köprülü tartı aletleri (e) ve kantarlı köprülü tartı aletleri (h) meyil ağırlığı tertibatile (M. 110 B) birleştirilebilir.

Manivela kolları müsavi olmıyan aletler (c, ç, d, e) kantar tertibatile de birleştirilebilir.

Umumî tertibat:

Madde 106 — 1 - Manivelalarının yalnız bir duruşunda muvazenette olan tartı aletlerinin bu muvazenet duruşunu açıkça gösterir bir tertibatı olmalıdır. (Müşir dil ve benzerleri gibi)

2 - Muvazenent duruşunda müsavi kollu terazilerle kolları müsavi olmıyan tartı aletlerinde kolun uç menşurlarından geçen müstevi ufkî veya buna yakın olmalıdır. Kolları müsavi olmıyan çok kollu tartı aletlerinin tartı kefesini taşıyan kolun uç menşurlarile kantarların kantar kolunun iki menşurundan geçen müstevilerin de ufkî veya buna yakın olması lâzımdır.

3 - Müş'ir ve dillerin kol ve muvazenet yerine nazaran duruşu değişmez bir tarzda tertip edilmiş olmalıdır. Karşılık noktaları, taksimat dereceleri veya benzerleri kendilerini taşıyan mesnetlere yerleri değişmez olarak konmuş olmalıdır.

4 - Muvazenet duruşunun şakule göre değişmezligi, asılmış olmak veya sabit olarak oturulmuş bulunmakla veya mesnedin biçimi ve eb'a-

dile veyahut müş'ir tertibatile gözle görülebilecek tarzda temin edilmemiş olan terazilerde birer rakkas şakul veyahut su tesviyesi bulunmalıdır. Bu şakul, kolları müsavi olmıyan taşınabilir köprülü tartı aletlerinde karşılık ağırlık kolunu taşıyan mesnet yüksekliğinin üçte biri kadar olmalıdır. Şakul, su tesviyesi ve benzerleri aletin ufkî duruşunu iyice göstermelidir.

Terazinin sallanmasını azaltmağa yarayan tertibatın terazi ve tartı aletlerine konulması, aksine hüküm yoksa, ayrıca izin almağa bağlıdır.

5 - Asma terazilerin yük taşıyan kısmı doğrudan doğruya olmayıp halka ve çengelli askı tertibatile asılmış bulunmalıdır. Bu hüküm asma terazi ve köprülü tartı aletlerinin asılmış ve ana menşurun altında bulunan tartı taşıyan kısmında da aranır. Askı tertibatı manivela kolu bir kaç parçalı olan ve tartılacak maddeler yük kefesine, terazi mesnedine bağlı bir tertibatla getirilen müsavi kollu asma terazilerde bırakılabilir. Askı tertibatı sürme ağırlıklı tartı aletlerinin tartı taşıyan kısımlarında da bırakılabilir.

Köprülü tartı aletlerinin yük taşıyan kısmı kendine muvazi kalmak üzere hareket etmelidir.

6 - Manivela kolları yalnız menşurlarla tahdit edilmeli ve aksine hüküm yoksa tazyikler menşurlara ancak yataklarla geçmelidir.

7 - menşurlar ve yataklar birbirlerine dokundukları yerlerde dayanıklı bulunan sert çelikten yapılmış olmalıdır. Yalnız kuvvetli vuruşlar karşısında kalamıyacak yerlerde yataklar akik taşından yapılabilir. Menşur ve yataklar kolların devrine engel olmıyacak biçimde yapılmış ve yerleştirilmiş olmalıdır. Menşurlar ve yataklar som olarak ve uğradıkları tazyikler veya yerleştirilme tarzları dolayısile eğrilmez ve şekil değiştirmez tarzda yapılmış olmalıdır.

Münhani menşurlar ancak 20 kilogramdan az ağırlıklar tartan müsavi kollu terazilerin uçlarında kullanılabilir. Menşurlar mesnetlerine yataklar yuvalarına devamlı ve yerleri değişmez tarzda konmuş olmalıdır. Menşurların yerlerinde kalması için her hangi bir bağlama vasıtası kullanılmaz. Yatakların yerleştirilmesi için kullanılacak bağlama vasıtaları madenlere dokunmıyan sert ve değişmez bir maddeden olmalıdır. Oynak yataklar en çok çektiği yük 50 kilogramdan az olmıyan müsavi kollu terazilerle masa terazilerinin uç menşurlarında kullanılabilir. Bunlar başka cins adî terazi ve aletlerde kullanılabilir ise de yuvalarından çıkmamaları için emniyetli olmaları lâzımdır.

8 - Menşurun büyük tazyiklere dayanması lâzımsa zaviyesi 90 derece veya buna yakın olmalıdır. Tazyik bundan daha küçük olursa zaviye de küçülebilir. Ancak 50 kilo gramlık bir tazyikte 50 derece kadar olmalıdır.

9 - Bir manivela koluna yerleştirilmiş olan menşurlardan hepsi bir istikamette olmalı ve muvazenet duruşundan ayrılınca teraziye herhangi bir ağırlık yüklenirse yüklensin, yeniden ilk muvazenet duruşuna dönmeğe elverişli olarak konmuş bulunmalıdır.

10 - Terazi ve aletlerde manivelalar sisteminin ağırlık merkezini veya manivelalar uzunluklarını dikkatsizlik yüzünden veya bilerek değiştirmeye elverişli tertibat kullanılamaz.

11 - Menşur yataklarına ve bunlara yakın parçalara verilecek şekille veya lüzum görülürse ayrıca bir tertibatla yatakların kolaylıkla menşurdan knymasının önüne geçilmelidir.

12 - Müsavi kollu olan veya aletin sallanmalarını azaltmak için tertibatı bulunanlardan başka köprülü tartı aletlerinin karşılık ağırlığı manivelasının bir yerinde tutma tertibatı bulunmalıdır.

Temelli veya 10,000 kilo ve daha fazla yük çeken köprülü tartı aletlerinin manivela sistemini yük koyarken husule gelebilecek vuruşlardan korumak için ayrıca kurtarma tertibatı bulunmalıdır.

Yukarıda yazılı iki tertibat yalnız bir kolla harekete getirilebilir.

Tertibatı veya kuruluşu dolayısile yükün vuruşa meydan vermeksizin tartı aletine getirilmesini temin eder tertibatı olan aletlerde bu kurtarma tertibatı bırakılabilir.

13 - Çok kollu tartı aletlerinde manivelalar birbirine, müsavi olan veya olmıyan manivela kollarile birleştirilebilir.

14 - Temeli olan tartı aletlerinde alet çukur üstüne konmuş ise bu çukur oldukça derin bulunmalı ve kolaylıkla erişilebilecek ve suyu boşaltılabilecek tarzda yapılmış olmalı ve örtülü kısımların alet yük çeker halde olduğu zaman dahi muayenesi güçlük çekmeden yapılabilmelidir.

Müsavi kollu teraziler: (asma teraziler ve masa terazileri)

Madde 107 — 1 - Müsavi kollu terazilerin kolları göze çarpabilecek bir şekil farkı göstermemelidir. İlk muayenede terazi kolunun asma terazilerde hiç olmazsa kefelerle birlikte olarak dilin karşılık noktasına uygun olduğu halde muvazenette bulunması lâzımdır. Senelik muayenelerde terazi kolu her halde kefelerle birlikte olarak muvazenette olmalıdır.

2 - Kefelerde kefe ve askı tertibatının ağırlığını, müsavi kollu terazilerde, denkleştirmek için dara tertibatı bulunması caiz ve masa terazilerinde lâzımdır. Bu tertibat terazinin yük konmamış olarak da muvazenetini temin etmelidir. Bu tertibatın ne için konulduğu kolaylıkla anlaşılmalı ve çabukça yapılabilip ortadan kaldırılabilecek değişikliklere

meydan vermemelidir. Bu tertibatın hacmi, terazinin çekebileceği en çok ağırlık için kabul edilen yanlış pay miktarının 5 misli ve en az 10 gram dara maddesi alabilecek kadar olmalıdır.

kolları müsavi olmıyan tartı aletleri:

Madde 108 — 1 - Desimal basküllerin en çok çekebileceği ağırlık 20 kg dan ve santezimal basküllerin en çok çekebileçeği ağırlık ise 200 kg dan az olamaz

Bir desimal veya santezimal baskülde kantar tertibatı bulunursa bu kantarla baskülün çekebileceği en çok ağırlığın 1/5 inden fazla yükler tartılamaz. Bu basküllerdeki kantar tertibatında kantarlar için konan hükümler gözetilir.

2 - Sürme ağırlıklı tartı aletlerinin en çok çekebileceği ağırlık miktarı 20 kilogramdan az da olabilir.

Sürme tartılar tartı aletine ayrılmaz bir tarzda bağlı olmalı ve ayrı bir tertibatla işletilebilmelidir. Bu tartılar M. 98 ve 100 deki hükümlerin dışında kalabilirse de aksine hüküm yoksa, M. 99 hükümlerine uygun olarak yapılmalıdırlar. Sürme tartıların bastıkları manivela kolları nisbeti basküllerde kabul edilmiş olan 1/10, 1/100 nisbetlerinden farklı olabilir. En küçük sürme tartıları takımının katma derecesi, en çok çekebileceği ağırlık (10,000) kilogramdan aşağı olan tartı aletlerinde bu miktarın beş binde birini ve daha büyük tartı aletlerinde ise on binde birini geçmemelidir. Sürme tertibatı, karşılığı olan ağırlık miktarlarını kendi kendine ve şüpheye meydan vermiyecek bir tarzda gösteren bir müş'ir tertibatı ile bağlı olmalıdır. Bu tartı aletlerine ikinci bir müş'ir ile karşılık noktası bulunabilir ise de bunlar esas tertibat ile uygun olmalıdır.

Sürme ağırlıklı tartı aletinde, küçük sürme tartıları takımı yerine bir kantar tertibatı geçmiş ise bu kantarın tartabileceği miktarlar en küçük sürme tartıları derecesi kadar olmalıdır. Bu tertibatta kantarlar için konulan hükümler gözetilir.

Sürme ağırlıkları tertibatının ölçme hududu ve yahut sürme ağırlıkları tertibatile kantar tertibatının ölçme hudutları yekûnu tartı aletinin en çok çekebileceği miktardan büyük olursa bu en çok miktarın geçilmemesi için tartı aletinde bir tutma tertibatı bulunmalıdır.

Bu tartı aletinin sallanmasını azaltmak için tertibat bulundurulabilir.

Tutma ve emniyet tertibatile basma cihazı, kantarlarda bu gibi tertibat için konulan hükümlere uygun olmak şartile bulundurulabilir.

3 - Kolları müsavi olmıyan tartı aletlerinin yalnızca kefelerinde dara tertibatı bulunması yetmeyip bununla beraber manivela kollarında da tanzim tertibatı bulundurulması ve böylece tartı aletinin bütün par-

çalarının denkleştirilebilmesi ve aletin yüksüz olarak da muvazenette bulunması temin edilmelidir.

Kolları müsavi olmıyan köprülü tartı aletlerinin kolu taksimatlı olmıyan yerinde tutulabilir bir kantar topuzu gibi bir tanzim tertibatı olmalıdır. Yük tarafı kolları müsavi olmıyan köprülü tartı aletleri gibi yapılmış olan sürme ağırlıklı tartı aletlerinde de bir tanzim tertibatı bulunmalıdır.

bütün bu tertibatın ne için konulduğu kolaylıkla anlaşılmalı ve dara tertibatı çabukça yapılıp ortadan kaldırılabilecek değişikliklere meydan vermiyecek tarzda yapılmış olmalıdır.

Kantarlar:

Madde 109 — Kantarlar ikiye ayrılır:

A - Çok kollu kantarlar ve kantarlı köprülü tartı aletleri (M. 105 No 4 g ve h):

1 - Çok kollu kantarlarla kantarlı köprülü tartı aletlerinin en çok çekebileceği ağırlık 10 kilogramdan az olamaz.

2 - Çok kollu kantarlar ve kantarlı köprülü tartı aletlerinin kantar topuzu takımları, bunların en çok çekebilecekleri ağırlığa kadar her hangi bir yük tartmak için en küçük topuzdan maada diğer topuzların kendi taksimatlarındaki iki taksimat çizgisi arasına getirilmesi lâzımgelmiyecek tarzda yapılmış olmalıdır, Kantar topuzları takımında, bir ana topuzla bir veya bir çok ikinci boy topuzlar bulunur.

Ana topuzu, ikinci boy topuzların mesnedi olabilir. Ancak bu topuzlar en dış duruşa geldiklerinde bile ana topuzun bir yana yatmasına sebep olmamalıdır.

Kantar topulzarında kütle dağılışı değişmemelidir. Topuzların üstünde ayrılabilecek parçaları bulunmıyacağı gibi kendisi de yerinden çıkarılamaz. Topuz ağırlık merkezi, kılavuz müsteviye yakın bulunmalıdır. Hareket istikameti kol menşurlarından geçen müsteviye muvazi olmalıdır. Topuzlar salgılı olmamalıdır.

Topuzlar tartılar için kabul edilen madenlerden (M. 99) yapılmış olmalıdır. Bunların düzeltilmesine yarıyan tertibat olur olmaz avadanlıklarla yanaşılamıyacak bir biçimde yapılmalıdır.

3 - a) Taksimat: Kantar taksimatının aralıkları bir olmalıdır. Taksimat kilogram vahidine veya bunun aşarî misillerine ve cüzlerine göre yapılmalıdır. Bununla beraber taksimatlardan en küçük ikisi ve yalnız iki taksimatlı olan kantarlarda da ana taksimat kabul edilmiş olan taksimat vahitlerinin iki veya beş misli olarak yapılmış olabilirler. Eğer kantarda bir ince taksimat varsa ve bunun bir derece üstündeki taksi-

mat bu maddenin (d) fıkrasının 2 inci cümlesine uygun ise; bu ince taksimat, yukarıki hesaba katılmaz.

Her bir taksimat sıfırdan başlamalıdır.

b) Taksim sayıları: Taksim sayıları her taksim çizgisi tartı kıymetini açıkça ve şüpheye düşürmiyecek tarzda göstermek üzere konmalıdır.

c) Tertibat: ana topuzun tam taksimat çizgileri üzerine getirilebilmesi için uygun biçimde kertikler ve bunlara geçen kertik dişi veya makarası bulunmalıdır. Her kertik bir çizgi karşılığı olmalıdır. Eğer kertikler çizgilerin konduğu yüzün kenarına kadar gidiyorsa ancak çizginin uzanma istikametinde olabilir. Taksimatı 100 er kilograma ayrılmış olan ikinci boy topuzlarda bu fıkrada ana topuzu için yazılı kertik tertibatı bulunması lâzım olup bu tertibat en küçüğünden başka diğer ikinci boy topuzlarda da bulunabilir.

Topuzu taksimat üzerinde yerleştirme tertibatile sürülen kantaalarda, çizgi taksimatı yerine bu yerleştirme tertibatına bağlı bir okuma tertibatı konulabilir. Ancak bu tertibat topuzun yerini tamam olarak ve şüpheye düşürmeksizin gösterebilmelidir. Bu gibi kantarların ikinci boy topuzları makara biçiminde olabilir. Bunların taksimatlarının hepsi kertikli olmalıdır. Bunlarda küçük taksimat parçasının göstereceği miktar en çok çekebileceği ağırlık 10000 kiloğramdan az olan kantarlarda bu en çok ağırlığın beş binde birini, daha büyük kantarlarda on binde birini geçmemelidir. Bu kantarlarda ikinci bir okuma tertibatı bulunabilirse de bununla esas tertibat birbirine uygun olmalıdır.

d) Yanyana olan iki taksim çizgisi arasındaki uzaklık en az iki milimetre olmalıdır.

Kantarın en çok çektiği ağırlığın yanlış payını (M. 113 No 1 c) göstermek için ikinci boy topuzların en küçüğü aşağıda yazılı miktarlar kadar sürülmelidir:

En çok çektiği ağırlık 300 kilogramdan az olan kantarlarda	En az 2 milimetre,
Bu miktar 300 - 3000 kilogram olanlarda	En az 4 milimetre,
3000 ve daha yukarı kilogram olanlarda.	En az 2 taksim çizgisi

4 - Taksimatın okunmasına yarıyan tertibat (okuma markası) tartının başka başka yerlerden bakılması dolayısile veya sair sebeplerle yanlış okunmasına meydan vermiyecek biçimde olmalıdır.

5 - M. 108 No 3 hükümleri esası bozulmamak üzere kantarlar için de gözetilir.

6 - Topuzlarda veya kantar koluna konacak başka yardımcı tertibat topuzu doğru olarak yerine getirmiye, tartma işinin yapılmasına ve tartı neticesinin alınmasına yaramak ve ancak bu neticeyi hiç bir suretle değiştirmemek şartile bulundurulabilir (bu yardımcı tertibat topuzun sürülmesi, kertiklerin sakınılması, durdurma ve emniyet tertibatlı basma cihazları ve fiat müş'irleri içindir.)

7 - Emniyetli basma cihazı bulunan kantarlara sallanmayı azaltmak için tertibat konulabilir,

B - Bir kollu kantarlar (M. 105 No 4 f):

Aşağıda aksine hüküm yoksa (A) harfi altındaki hükümler bu kantarlarda da gözetilir.

1 - Bir kollu kantarlar, en çok tartacağı ağırlık 10 kilogramdan aşağı olmak üzere de yapılabilir.

2 - Bir kollu kantarlar bir veya daha fazla topuzlu olabilir ve bunlar koldan çıkarılabilir. Çıkarılabilen topuzun üzerinde kantar kolunun numarasından başka kütlesi kilogram olarak ve yanına (kg) kısa şekli birlikte yazılmalı ve bu rakam kütlenin binde birine kadarını okunaklı ve topuzdan ayrılmaz bir tarzda göstermiş bulunmalıdır. Topuz kantar kolunu kaplıyan bir sürgü ve bu sürgüye kendinden ayrılmaz bir surette bağlı bir ağırlık olabilir. Sürgünün ağırlık asılan menşurlarile kantar kolu menşurlarının mücessem dilları bir müstevi üzerinde bulunmalıdır.

3 - Kantarın yalnız bir topuzu varsa bu maddenin A 3 c fıkra 1 inde yazılı yerleştirme tertibatı bulunamaz. Bundan dolayı A 3 d fıkra 2 nin burada hükmü yoktur.

4 - Kantarın birbirini tamamlayan iki taksimatı varsa topuz sıfır üzerinde bulunduğu ve kantara yük vurulmadığı zaman kantar kolu muvazenette bulunmalıdır. İki istinat menşurlu kantarlarda bu duruşta kantar kolu daha küçük ağırlıkları tartmada kullanılan menşur üzerine dayanmalıdır. İki yük menşuru ve yalnız bir yük askısı bulunan kantarlarda ise askı daha küçük tartılarda kullanılan yük menşuruna asılı bulunmalıdır. İki yük menşuru bulunan kantarların kantardan ayrılamıyan iki yük askısı bulunabilir. Böyle kantarlarda ikinci boy topuzlar bulunamaz. Kantar kolunun bir yüzüne iki taksimat konulamaz. Koldan çıkabilen kantar topuzu üzerinde yalnız bir okuma markası bulunmalıdır.

5 - Birbirini tamamlayıcı iki taksimatı bulunan kantarlara tanzim tertibatı (M. 108 No 3) konulamaz. Tanzim tertibatı bulunmayan kantarlarda koldan çıkabilen yük askısının parçaları birbirinden ayrılmamalıdır. Askının No 2 de yazılı olduğu kadar doğrulukla ve ağırlığının o biçimde gösterilmiş olması lâzımdır.

İbreli ve ibre tertibatlı terazi ve aletler:

Madde 110 — A - İbreli terazi ve tartı aletleri:

1 - Her taksimat aralığı en az 1 milimetre büyüklükte gözükmelidir. Büyültücü okuma tertibatı bulunabilir. Bu tertibat yalnız bir taraflı da olabilir.

Bu terazi ve tartı aletlerinin çekecekleri en çok ağırlığın yanlış payı (M. 113 No. 4 a) karşılığı olan taksimat parçası en çok çekeceği ağırlık 2 kilogramdan fazla olan aletlerde en az 1 mm gözükmelidir. Bundan daha küçük ağırlıklar çekenlerde ise bu miktarın en az 0,5mm gözükmesi lâzımgelir. Eğer taksimat aralıkları bir değil ise bu hüküm taksimatın ortası için olup taksimat sonlarında orta için kabul edilen miktarın beşte dördü olabilir.

2 - Taksimat kilograma veya kiloğramın aşarî misilleri ve cüzlerine veya bunların 2 veya 5 misline göre yapılmalıdır. Taksimatın başlangıcı bir sıfır işareti ile gösterilmelidir. Taksimatın her yerinde aynı ağırlık miktarının kısımları bulunmalıdır.

Taksimat kilograma veya grama göre rakamlandırılmış bulunmalı ve her bir taksimat çizgisinin karşılığı olan tartı kıymeti şüpheye düşmeksizin anlaşılmalıdır.

3 - İbre mili meyil manivelâsının ve eğer varsa ara manivelâlarının uzunluklarının tahdidi menşur ve yataklardan başka oynak yerleri ile de olabilir.

4 - İbreli terazi ve tartı aletlerinde bir şakul veya su tesviyesi veya benzerleri bulunmalıdır. Yalnız bir noktaya asılmış veya temel üzerine yerleştirilmiş olup ancak konulduğu yerde ayarlanabilenler bu hükümün dışında kalır.

5 - İbreli ve yük tarafı asma teraziler biçiminde yapılmış olan terazilerin (M. 107 No. 2) dara tertibatı bulunmalıdır. Çekeceği en çok ağırlık 20 kilogramdan az olan ibreli terazi ve tartı aletlerinin yük tarafı kolları müsavi olan ve olmıyan köprülü tartı aletleri gibi yapılmış işe bir dara tertibatı bulunmalıdır. Eğer en çok çekeceği ağırlık 20 kilogramdan fazla ise bir tanzim tertibatının bulunması lâzımdır. (M. 108 No. 3 fıkra 2) Eğer en çok çekeceği ağırlık 20 kilogram ise ya bir dara yahutta tanzim tertibatı bulunmalıdır.

6 - Sallanmaları azaltmağa yarayan tertibat, bu terazi ve tartı âletlerine de konulabilir.

7 - Meyil manivelâsına basan ağırlığa ölçme hududunu genişletmek için ayrıca bir ağırlık katılabilir.

(Mabaadi var)

VEKÂLETÇE YAPILAN TAMİMLER

İngiltere ile yapılan mukavelenameye İskoçyanın da iştirak ettiği hakkında

2 - 10 - 933 tarih ve 32 sayılı umumî tahrirata zeyldir.

Türkiye ile İngiltere arasında aktedilen adlî müzaheret mukavelenamesinin 8 inci maddesi mucibince İskoçya makamatına gönderilecek istinabe varakalarında (Plaintiff) (Defenaut), (barrister) ve (Solicitor) gibi İngilizce tabirlerin yerine İskoçyaca mukabilleri olan Pursuer (demandeur) defender *(Défendeur)* advocate (avocat) ve lavvagent (avoue) kelimelerinin kullanılmasının usul ittihazı Hariciye vekâletinin iş'arına atfen tamimen tebliğ olunur efendim.

16 - 11 - 933

* * *

Şûrayı devlette açılan idarî davalar hakkındaki müdafaanamelerin 15 gün zarfında gönderilmesine dair

«Şurayı devlette açılan idarî davalarda dava arzuhallerinin bir nushası kanun mucibince müddei aleyh olan vekâlet veya vilâyete tebliğ ve tebellüğ tarihinden itibaren 15 gün zarfında cevap verilmek hakkındaki kanun icabı tebliğ tezkerelerinde tasrih edildiği halde bazı davalarda bu müddetin hitamından çok sonraya kadar müdafaaname gönderilmediğinden davanın intacı gecikmekte olduğu gibi şurayı devlet kanununun 38 inci maddesi mucibince gıyabî muamele ifası hakkında davacının vukubulan talebi dahi tebliğ ve 15 günden ibaret olan müddet için cevap talep edildiği halde yine müdafaaname gönderilmemekte olduğundan verilecek kararda davacının iddialarının esas ittihazına zaruret ve müddeaaleyh vekâlet veya vilâyet aleyhinde hüküm verilmesine mecburiyet hissedilmekte olduğu beyanile mücbir sebepler tahtında kanunî

müddette cevap verilemediği takdirde ahkâmı kanuniyeden bulunan temdidi müddet talebinde bulunulması ve ahvali adiyede kanunî müddet için müdafaalarının gönderilmesi lüzumu şurayı devlet reisliğinin iş'arına binaen ve tamimen tebliğ ve rica olunur efendim.» 13 - 12 - 933

Baş vekâleti celileden gönderilen tezkere sureti balâya çıkarılmıştır. Mündericatına tevfiki muamele olunması hususunun lâzım gelenlere tebliği tamim olunur.

* * *

Mahkeme ve icra dairelerine ibraz edilecek vesika ve senetlerin suretlerinin dosyalarına konulması hakkında

Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 321 ve 322 inci maddelerile icra ve iflâs kanununun 58 inci maddesinin 4 numaralı bendi ikinci fıkrası hükümlerine göre taraflar mahkeme ve icra dairelerine ibraz edecekleri vesika ve senetlerin aslını vermeğe mecbur olmadıkları gibi mahkeme ve icra daireleri de bu kabil vesika ve senetlerin asıllarını mutlak surette hıfz ile mükellef bulunmamalarına binaen bundan böyle mahkeme ve icra dairelerine Noterlikten musaddak olmiyarak ibraz edilecek vesika ve senetlerin hukuk usulü muhakemeleri kanununun 310 uncu maddesinde yazılı münazaalı senetler gibi ibrazında kanunî bir mecburiyet olmadıkça asılları alınmiyarak sahipleri tarafından aslile beraber verilecek senetlerin aslına mutabakatı tasdik edildikten sonra dosyalarına konulmakla iktifa olunması tamimen tebliğ olunur efendim.

9 - 12 - 933

MÜTALEALAR

CEZAÎ MÜTALEALAR

Hazırlık ve ilk tahkikat safhalarında dinlenen şahitlerin duruşmada çağrılmayarak ifadelerinin okunmasına dair müfettişlikçe serdolunan mütaleanın muvafık olmadığına dair

Yüksek Vekâlete

Emir ve havale buyurulan teftiş heyeti reisliğinin 20-11-933 tarih ve 4835 No. lu tezkeresi ve merbutu teftiş lâyihası tetkik olundu:

Hülâsası: Hazırlık ve ilk tahkikat safhalarında dinlenmiş olan şahitlerin duruşmada da dinlenmek üzere celpleri kendileri için külfet olduğu gibi masraf ihtiyarını da istilzam edeceğinden ve bu suretle gidip geleceklerini bilen kimselerin her hangi bir hadiseye şahit olmaktan kaçınmalarına ve bildiklerini saklamaya sebebiyet vereceğinden hazırlık ve ilk tahkikat safhalarında dinlenmiş olan şahitlerin duruşma esnasında çağrılmayarak ifadelerinin okunmasile iktifa olunması hakkında ahkâm vazına dairdir.

Bütün mütemeddin devletlerin kanunlarında olduğu gibi kanunumuz da duruşmalarda tarafların huzurile iddia ve müdafaaların ve delillerin açıkça ve serbest bir surette tetkik ve münakaşası esasını kabul etmiştir.

Kanun tarafından derpiş edilmiş olan mani ve makbul sebepler haricinde şahitlerin duruşmada taraflar huzurunda bilğilerini söylemeleri, kanunumuzun kabul etmiş olduğu duruşmaların şifahiliği ve aleniliği sistemile telif edilemiyeceğinden, müfettişlikçe serdolunan mütaleanın bu sebeple varit olmadığı ve keyfiyetin teftiş heyeti reisliğine emrü havalesi yüksek tasviplerine mütaleaten arzolunur efendim.

M. T. Nazif. 27-11-933

3344

Türk ceza kanununun 456, 477 ve 478 inci maddeleri hakkında :

Yüksek Vekâlete

Emir ve havale buyurulan teftiş heyeti reisliğinin 20-11-933 tarih ve 4849 numaralı tezkeresi ve merbutu teftiş lâyihası tetkik olundu :

Hülâsası : Türk ceza kanununun 456, 477 ve 478 inci maddelerinin, suç unsurları noktasından biri birine pek yakın ve benzer olduğundan husule gelen tereddüdün ref'ü izalesi için 478 inci maddedeki fena muamelenin unsuru maddîsinin tesbit ve tasrihi ve ne gibi hallerin fena muamele teşkil edeceğinin tayinine dairdir.

456 ıncı madde mutlaktır, burada suçtan zarar görenin suçlu ile arasında terbiyevî ve ailevî her hangi bir münasebet bulunup bulunmaması müsavidir. Aynı zamanda suçun unsurlarından biri de fiilde yaralamak ve dövmek haddinin bulunmamasıdır.

477 inci maddede, suçtan zarar görenle suçlu arasında terbiyevî bazı münasebetler bulunmalı ve suçlunun haiz olduğu terbiye hakkını veya itaat ettirmek salâhiyetini sui istimal ile şahsın sıhhatinin muhtel olmasına veya bir tehlikeye maruz kalmasına sebebiyet vermiş bulunmalıdır. Şu hale nazaran fiilde sadece dövmek, yaralamak ve zarar vermek gibi kasitler yoktur. Tatbikine salâhiyetli olduğu terbiye vasıtalarının sui istimali mevcuttur.

478 inci maddeye gelince : Hususî hükmü ihtiva eden bu maddeye göre suç unsurlarından biri de suçtan zarar görenin, on iki yaşından aşağı olmak kaydile suçlunun ıyalinden bulunması veyahut alelitlâk ailesi efradından olmasıdır. Bu maddenin tatbiki için, yapılan ve rahmü şefkatle telifi kabil olmayan fena muamelenin, şahsın sıhhatini ihlâl veya bir tehlikeye maruz kalmasını intaç etmemesi iktiza eder. Aksi surette, maddenin birinci fıkrasındaki kayda nazaran 477 inci maddenin tatbiki lâzım gelir. Suçun tekevvünü için kezalik bu maddede de kasıt aranmaz.

Şu hale nazaran, mezkûr maddeler birbirinden tamamen müstakil ve fiillerin mahiyetine göre, ayrı ayrı hükümleri ihtiva etmekte olmalarına ve cezalar arasında da nisbeti adile ve tam bir ahenk bulunmamasına göre müfettişlikçe serdolunan mütalâanın muvafık görülmediğinden keyfiyetin teftiş heyeti reisliğine emrü havalesi yüksek tasviplerine mütalâaten arzolunur efendim.

M. T. Nazif. 27-11 933

* * *

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 154 üncü maddesi hakkında

Adlî vazifelerini ifa esnasında vukua getirdikleri suçlardan dolayı zabita amir ve memurları hakkında müddeiumumiliğin yazılı ve şifahi emri olmadığından bahsile bazı yerlerde memurin muhakematı kanunu hükümlerine tevfikan muamele yapılmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Zabıta amir ve memurları, devlet memurlarından bulunmaları itibarile kanun tarafından kendilerine verilmiş olan adlî vazifeleri yapmakla mükelleftirler.

Gerek bu vazifeleri ve gerek C. M. umumisinin adlî işlere müteallik emirlerini yapmakta ihmal ve sui istimalleri görülen zabıta amirleri hakkında ceza muhakemeleri U. K. un 154 ncü maddesi delâletile hâkimler kanununa tevfikan ve memurları hakkında da doğrudan doğruya takibat yapılması iktiza eder.

Temyiz mahkemesi ceza heyeti umumiyesi içtihadı ve Şurayi devlet kararı da bu merkezdedir. O suretle muamele ifası tamimen tebliğ olunur efendim.

Aramızdan Ebediyen Ayrılanlar

Hasan Bahri Bey

Temyiz mahkemesi dördüncü hukuk reisi Hasan Bahri Bey 23-11-933 tarihinde ecelile vefat eylemiştir merhumun tercümei hali berveçhi atidir:

"Hasan Bahri Bey Anamur kazası ülemasından Mehmet efendinin oğlu olup 1295 senesinde Anamurda doğmuş ve mektebi nuvaptan 10 eylül 322 tarihli sınıfı salis şahadetnamesi almış ve medresede bittahsil icazetname aldığı gibi 1319 senei hicrisinde rü'us imtihanında isbatı ehliyet ederek tedrise mübaşeret eylemiştir. Mumaileyh 1 kânunusani 319 tarihinden 25 mart 337 tarihine kadar dersiamlık, Elbüstan kazası niyabeti, Rumeli kazaskerlik mümeyyizliği, azalık inzimamile meclisi intihap ve sicil memurini ilmiye reis muavinliği, Meşihat memurin kalemi müdüriyeti, Galata kadı müşavirliği, Babıfetva memurin kalemi müdüriyeti, Medresetülkuzat müdüriyeti ve mektebikuzat mecelle muallimliğinde bulunmuş ve 10 mart 337 tarihinden 29 teşrinisani 339 tarihine kadar Sivasta müteşekkil hey'eti temyiziye azalığında ve 19 kânunuevvel 339 tarihinden 23-11-933 tarihine kadar Eskişehirde müteşekkil mahkemei temyiz azalık ve dördüncü hukuk riyasetinde bulunmuş ve mezkûr tarihte vefat etmiştir."

[Mevlâ rahmet eylesin]

* * *

Ali Taha Bey

Temyiz mahkemesi ikinci reisi Ali Taha beyefendi 1-12-933 tarihinde eceli mev'udile irtihal eylemiştir. Merhumun tercümei hali berveçhi âtidir:

(Ali Taha bey İbrahim Hilmi efendinin oğlu olup 1291 senesinde Golosta doğmuş ve mektebi idadiden 20 mayıs 307 ve mektebi hukuktan 10 agustos 314 tarihli âlâ dereceden şahadet-

nameler almıştır. Ve iki sene kadar İstanbul istinaf hukuk mahkemesine mülâzemeten devam eylemiştir. Mumaileyh 23 teşrinievvel 316 tarihinden 4 eylül 340 tarihine kadar sırasile Berat sancağı bidayet mahkemesi müddeiumumi muavinliği, Dıraç sancağı bidayet ceza riyaseti, Adana müddeiumumi muavinliği Beyrut müddeiumumiliği, Aydın ceza riyaseti, Erzurum ve Mamuretülâziz istinaf mahkemeleri müddeiumumiliği, Aydın ceza riyaseti, Kars ve Mamuretülâziz istinaf mahkemeleri riyaseti ve İzmir istinaf ve ceza riyasetlerinde bulunmuş ve 13 eylül 340 tarihinden 1-12-933 tarihine kadar mahkemei temyiz azalık ve ikinci reisliğinde bulunmuş ve mezkûr tarihte vefat eylemiştir.)

[Mevlâ rahmet eylesin]

* * *

Ahmet Bey

Plümer müddeiumumisi Ahmet bey 21-11-933 tarihinde vefat eylemiştir. Tercümei hali berveçhi âtidir:

«Ahmet Bey Osman efendinin oğlu olup 1320 senesinde Zafranboluda doğmuş ve mektebi iptidaiden 333-334 ve meslek mektebi icra şubesinden 925-926 senei tedrisiyesinde ve kadastro mektebinden 1 mart 927 tarihli aliyülâlâ dereceden ve Ankara hukuk mektebinden de orta dereceden şahadetnameler almıştır. Mumaileyh 3 kânunuevvel 338 tarihinden 9 kânunuevvel 929 tarihine kadar sırasile Zafranbolu tapu kâtipliği, Ankara asliye ceza mahkemesi ve müddeiumumilik zabıt kâtipliklerinde, adliye vekâleti zat işleri kalemi katip ve tetkik memurluklarında bulunmuş ve 27 kânunusani 931 tarihinden itibaren de Ordu aza mülâzimliğinde bulunmuş ve 12 teşrin evvel 933 tarihinde terfian tâyin edildiği Plümer müddeiumumiliğinde işe başlamadan vefat etmiştir.»

[Mevlâ rahmet eylesin]

* * *

Adliye ceridesi merhumlara mağfiretler temennî ve kederdide ailelerine taziyet beyan eyler.

Gayri Resmî Kısım

PALERMO

Beynelmilel Ceza Kongresi

HAKKINDA

RAPOR

Beynelmilel ceza hukuku cemiyeti tarafından tertip edilmiş olan kongrelerden üçüncüsü Palermoda toplanmıştır. Kongreye 22 devlet murahhas göndermiştir. Bunlar:

Türkiye, Arnavutluk, Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Mısır, İspanya, Amerika, Fransa, İngiltere, Yunanistan, İtalya, Japonya, Hollanda, Lehistan, Romanya, İsviçre, Çekoslovakya, Tunus, Yugoslavya devletleridir.

Bundan başka milletler arasında fili müşareket enstitüsü ile beynelmilel ceza hukuku ittihadı cemiyeti de azasından iki zatı yollamıştır. Milletler cemiyeti umumî kâtipliği hukuk müşaviri tarafından temsil edilmiştir.

Kongra Nisanın üçünden sekizine kadar yani altı gün devam etmiştir. Müzakere edilen meseleler şunlardır:

I — Hangi suçları umumî salâhiyetten (yani maznunun yakalandığı memleket) kazasına tabi tutmak muvafık olur?

II — Hakaret ve sövme davaları hakkında şeref Jürisi teşkili.

III — Maznunun bizzat kendi davasında şahadetini kabul eylemek muvafık mıdır?

IV — Ağır ceza işlerinde (Jüri) yi mi yoksa (Eşevinaş) ımı kabul etmelidir?

V — Ceza muhakemeleri usulü kanununa bir de cezaların infazına dair bir kanun ilâvesi arzu edilmeğe değer mi?

VI — En iyi bir tarzda ceza hâkiminin ihtisas sahibi olması nasıl elde edilebilir?

Müzakere muhtelif murahhaslar tarafından evvelce hazırlanıp gönderilmiş olan raporlar üzerine cereyan etmiştir. Verilen kararlar sırf ilmî sahaya münhasır ve temenni mahiyetindedir.

Bu noktaların tetkiki Palermo kongrasının müzakere listesine konmuştur. İşbu mevzu hakkında komisyonca kabul edilen ve umumî heyet tarafından da tasvip edilen karar şudur :

" Deniz haydutluğu, esir ticareti kadın ve çocuk ticareti, uyuşturucu maddeler alış verişi, ar ve hayaya mugayir neşriyatın ticarete, tedavüle konması, deniz altı kablolarının kesilmesi ve bozulması radyo - elektrik muhaberelerine dair ağır suçlar bilhassa sahte veya aldatıcı bir surette musibet veya musibete karşı imdat talebi işaretlerinin nakli ve işletilmesi kalp meskûkâtın kıymetli evrakın yahut itibarı amme senetlerinin tahrifi, devletlerin hepsine tealluk edecek surette muhatara husule getirebilir mahiyette vahşiyane yahut tahripkârana fiiller gibi bütün devletlerin müşterek menfaatlerini ihlâl edici suçlar mevcut olduğundan.

"Ceza hukukuna tealluk eden meselelerin kanunlaştırılması hakkında zamanımızda mevcut hareketlerde bu suçlardan bazılarının umumî salâhiyete tabi tutulmasına dair bir cereyan husule gelmeğe başladığından,

"Bazı kanunlar yahut kanun projeleri devletlerin, beynelmilel münasebetlerinde müşterek menfaatlerini tehlikeye koyan diğer fiilleri de cezalandırmakta bulunduğundan :

Kongre Şu Temennide Bulunur :

1 — Bütün devletlerin menfaatlerini ihlâl edici yahut beynelmilel münasebetleri muhataraya koyucu mahiyette olduklarına devletler arasında mütabakat hasıl olan bütün suçların umumî salâhiyete tabi tutularak cezalandırılmalarını temin için halen mer'i olan beynelmilel mukavelelerin yeniden gözden geçirilmesini yahut yeni mukaveleler akdedilmesini,

2 — Suçlunun cezalandırılmasını yakalandığı yerin yahut kendisini yakalayan memurların ait olduğu memleket mahkemelerine veren umumî salâhiyete tabi tutulmak hali aşağıdaki iki şarta bağlı olmalıdır.

1 — Hangi suçları umumî salâhiyete (yani maznunun yakalandığı memleket kazasına) tabi tutmak muvafık olur.

Malûmdur ki ceza kanunları ; ülke dahilinde işlenmiş olan suçlar hakkında tatbik olunduğu (ceza kanununun mülkî olması) gibi ; ülke haricinde fakat ülkenin tâbi olduğu devletin tebeasından birisinin

ecnebi bir şahsa yahut bir ecnebinin tebeadan biri aleyhine işlenmiş olan suçları cezalandırır. (Ceza kanununun şahsî olması). Bundan başka muayyen bir memlekette bir ecnebi tarafından ecnebi bir devlete yahut ecnebi bir şahsa karşı suç işleyip kaçmış olan kimseler hakkında da sığındıkları yerin mensup olduğu devletin takibat icrasına ve kendi ceza kanununun hükümlerini tatbika salâhiyeti vardır. Ceza hukukunda (umumî salâhiyet sistemi) ismile alınan bu sonuncu şıkka göre, suçlu hakkında takibat icrası suçlunun geri verilmesi kabil olmamak, Adliye vekilinin talebi bulunmak gibi bazı şartlara bağlıdır.

Sıkı kayitlere bağlı olduğundan dolayı istisnaî bir surette tatbik edilen işbu umumî salâhiyet usulü 1927 senesinde ceza kanunlarının birleştirilmesini müzakere etmek üzere Varşova da toplanmış olan konferansda ehemmiyetli bir münakaşa mevzuu teşkil etmiş idi. İşbu konferans hukuku düvel suçları (délis du droit des gens) ismini verdiği deniz haydutluğu esir ticareti, kadın ve çocuk ticareti, meskûkât itibarı amme senetleri, bankonot taklit veya tahrifi, umumî tehlikeye vucüt verecek bütün vasıtaları bilerek kullanmak, esrar, morfin, eroyin gibi uyuşturucu maddeleri ar ve hayaya mugayir varakaları elden ele geçirmek suçlarile devlet arasında aktedilen mukavelelerde yazılı diğer fiilleri işlemiş olanlar hakkında tutuldukları memleket kanununa göre, cezalandırılmaları keyfiyetini kabul eylemiş ve bu suretle suçlunun yakalandığı memleket kazasının ehemmiyetini yükseltmiştir.

Varşova konferansında münakaşa edilmiş olan bu meselenin daha bir geniş surette yani :

I) Suçların taksimine, hukuku düvel suçları ismile diğer bir kısım daha ilâvesinin esas itibarile doğru olup olmadığı,

II) Hukuku düvel suçları ile hukuku adiye suçlarını birbirinden ayırıcı bir kaide koymanın mümkün olup olmadığı,

III) Suçları işleyenlerin kaçdıkları memleket kanunlarınca cezalandırılmaları halinin mecburî yahut ihtiyarî olması,

Bağlı olmalıdır.

A - Bu kabil salâhiyete tâbi olabilecek fiillerin mahiyetleri hakkında âkit memleketlerin kanunlarının birleştirilmesi.

B - Devletler arasında, iddia veya müdafaa delillerinin birbirlerine gönderilmesini temin için birlikte çalışma hususuna dair lâzım gelen kaidelerin konması.

3 — Bu şartlar bulunmadığı takdirde suçluyu geri vermenin müreccah olduğu.

4 — Hukuku adiye suçlarında da suçun işlendiği mahallin tâbi

olduğu yahut suçun doğrudan doğruya menfaatlerini ihlâl eylediği ve suçlunun tebaasından bulunduğu devletlerden birisi tarafından geri verilmesi istenmediği takdirde suçlunun tutulduğu memleket mahkemelerince cezalandırılması pek ziyade arzu edilir.

II - Hakaret ve Sövme Davaları Hakkında Şeref Jürisi Teşkili

Şeref ve haysiyete karşı işlenen suçlara daha müessir surette karşı gelebilmek için bu suçlardan doğan davaların hukuku asliye mahkemeleri haricinde teşkil edilecek bir jüri hey'eti tarafından görülmesine dair epiçe zamandan beri bir fikir cereyanı mevcuttur. Buna taraftar olanların delilleri, şerefi ihlâl fiillerinin tahkikine ve faillerinin cezalandırılmasına umumî mahkemelerin elverişli olması, bu mahkemelere müracaat edenlerin haklarını tam surette elde edemediklerinden başka umumi muhakeme usulüne tâbi tutuldukları cihetle vaziyetlerinin güçleşmiş olması halleridir.

Bu fikre aleyhdar olanlar şeref ve haysiyeti ihlâl eden fiillerde umnmî intizama taallûk eylediklerinden bunlardan doğan davaların da umumî inzibatın hakikî muhafızlarına yani hâkimlerden teşkil edilmiş mahkemelere ait olması zarurî olduğunu beyan eder.

Bunlara göre, işbu davaların adliye teşkilâtı haricinde bir heyete bırakılması hakiki hâkimlerin kudret ve nüfuzlarının zaiflamasını icap ettirir. Hatta davacıya adliye mahkemelerine yahut şeref jürisine müracaat hususunda ihtiyar hakkı tanınmak suretile orta bir tarzı hal kabul eylemek te doğru olmaz. Çünkü :

Davacının ihtiyar hakkını kullanarak davasını adliye mahkemesine getirmesi jüri heyetinin aleyhinde karar vermesi korkusundan ileri geldiği suretinde tefsir edilmesi pek mümkündür.

Şimdiye kadar sırf nazarî münakaşa sahasında kalmış olan bu meselenin yeni İtalya ceza kanunu ile tatbik sahasına geçmesi [1] ehemmiyetini artırmıştır.

---

[1] Hakaret ve sövme suçlarında yeni kanun hükümleri eskisinden farklıdır.

Yeni kanun, gerek maddei mahsusa isnadı suretile ve gerek böyle bir madde komisyonun münakaşasına konulan raporda (1) şeref ve haysiyeti ihlâl eden suçların esas itibarile hukuku adiye mahkemelerinin vazifeleri dahilinde bırakılması ve yalnız bu kabil fiillerin daha müessir surette cezalandırılmaları için tedbirler aranmasını ve duruşmanın tahkir edilen kimsenin aksini istemesi hali müstesna olmak üzere ve duruşmanın gizli olarak yapılması teklif edilmekte ve buna (2) vazifesini sırf

İsnat edilmeyerek bir kimsenin huzurunda namus ve şerefine karşı vaki olan taarruza, İnjüre yani sövme bilâkis gıyapta olan taarruza da (iffamatiyon) yani hakaret ismini vermiştir. Yeni İtalya ceza kanununun 596 ıncı maddesi şöyledir « Bundan evvelki iki madde de yazılı suçlar (sövme ve hakaret fiilleri) ile maznun olan kimsenin cezadan kurtulmak için isnat ettiği fiilin doğruluğunu veya mütevatir olduğunu isbat iddiası kabul olunmaz. Bununla beraber eğer sövme ve hakaret fiili maddei mahsusa isnadı suretile vaki olmuşsa fail ile sövülen yahut hakaret edilen kimseler ittifak eyledikleri takdirde mahkemeden kat'î bir hüküm verilmezden evvel isnat olunan fiilin doğruluğu hakkında karar almak üzere işi şeref jürisine götürebilirler)

Şeref jürisi 1 yahut tek olmak üzere bir çok kişiden teşekkül eder. Duruşma gizli, hüküm müstesna olmak üzere dava evrakının neşri memnudur.

III — Maznunun Bizzat Kendi Davasında Şahadetini Kabul Eylemek Muvafıktır

Anglo - Sakson memleketleri hukuk sisteminin diğer memleketlerinkinden büyük ve esaslı farklarla ayrıldığı malûmdur.

Bu ayrılık kendisini usul hukukunda da (Hukuk muhakemeleri usulü, ceza muhakemeleri usulü) gösterir.

İngiliz mahkemelerinin önünde maznunun kendi davasında şahit olabilmesi hali bu ayrılığın en mühim misalidir. Hatta maznun, işbu şahadeti bulunduğu mevkide değil; şahitlere tahsis olunan yere giderek ifa eyler maznun teklif olunan şahadeti reddeylemesi pek çok defalar jürinin, kendi aleyhinde rey vermesini istilzam eyler.

---

hakem gibi ifa eylemek ve kendisine müracaat taraflarca ihtiyarî olmak üzere bir kanun ile adliye mahkemeleri haricinde bir haysiyet jürisi teşkil eylemek hususu da ilâve olunmakta idi.

Komisyon şeref ve haysiyete karşı işlenen suçların tahkik ve muhakemesinin adliye teşkilâtı haricinde bir hey'ete verilmesi hususu kabul edilmemesine karar verdi.

İşbu kararın umumî heyette tasvip ve buna yalnız tahkir edilen kimsenin mahkemeden cezaî mahkûmiyet şıkkı bir tarafa bırakılarak yalnız namus ve haysiyet meselesine dair bir karar verilmesini istemek hakkını haiz olabileceğine dair hususî bir usul kaidesi konmasına mahal olup olmadığını « kongranın gelecek bir içtimaında tetkik edilmesi temennisini dahi ilâve eylemiştir.

Bu husus, diğer devletlerden hiç birinin kanunlarında mevcut değildir. İşte bu usulün sair memleketler ceza muhakemeleri hukukuna ithalinin faideli olup olmayacağını müzakere için mesele kongranın müzakere listesine konmuştur.

Mes'elenin komsiyonda müzakeresi neticesinde Anglo - Sakson hukukunun hususî mahiyetinden doğmuş olan bu usul hakikatın serbest bir surette araştırılmasına mani olmakla beraber müdafaanın serbestisini de ihlâl eyleyeceği cihetle diğer memleketler mevzuatının esasına tevafuk etmiyeceği neticesine varılmıştır. Fakat diğer taraftan İngiliz mevzuatına yerleşmiş olan bir hükmün kat'i surette serdinden de çekinilerek; komsiyon, umumî heyetce de kabul edilen şu kararı vermiştir.

1 — Maznunun kendi davasında yemin ile şahadetinin kabul edilmesine dair olan kanunî kaidenin kondinatal, (Continantal) memleketler hukuk mevzuatına tavsiye edilemez.

2 — Bununla beraber eğer bir memleket maznunun yemin ile şahadetini kabule mütemayil ise bu kaideyi ancak takibi hususî şikâyete bağlı olan suçlarda, şimdiki ve istikbaldeki muhakeme usulü mevzuatını göz önünde tutarak kabul etmelidir.

3 — Bundan başka eğer maznunun yemin ile şahadet eylemesi keyfiyeti yukarıda beyan edilen hallerde kabul edilmiş olsa bile böyle bir şahadete maznunun mecbur tutulmaması ve şahadette bulunmayı talep etmemenin, hiç bir vakit maznunun aleyhine bir fikir husule getirilmemesi teminatları ile tetkik edilmesi lâzımdır.

IV — Ağır Ceza İşlerinde «Jüriyi mi yoksa Eşevinaş»ı mı Kabul Etmelidir

Bir çok memleketlerde bazı muayyen suçları işleyenlerin muhakemeleri meslekten yetişme hâkimler ile ahali kütlesi meyanından alınmış kimselerden mürekkep olan mahkemelere verildiği malûmdur. Bu mahkemeler teşkilâtları itibarile iki kısımdır: 1) Jüri mahkemeleri: 2) Eşevinaş mahkemeleri:

Jüri sisteminde, Jüreler yani ahali esasından alınmış olan kimseler mahkemede meslek hâkimlerinin yanında, ayrıca bir heyet halinde bulunurlar ve mahkemeye arzolunan işin yalnız filî cihetine (maznunun kendisine isnat olunan suçu işleyip işlemediğine işlediği suçdan dolayı cezalandırılması lâzım gelip gelmediğine) karar verirler.

Meslek hâkimlerinin vazifesi ise, jürinin vermiş olduğu karar ile bağlı olarak maznunun beraatine hükmetmek yahut cezasını tayin eylemek gibi davasının sırf hukukî cihetini halle inhisar eyler.

Eşevinaş sisteminde ise davanın hukukî ciheti filî cihetinden ayrılmış değildir. Eşevenler hâkimler ile birlikte davanın hem filî hem de hukukî noktalarına hükmeylerler.

Jüri müessesesine karşı uzun zamandan beri serdedilen ve bazı vakitler şiddetlenen isnatlarından bir çoğunun doğruluğunu tatbikatta te'yit eylemiş olmasına rağmen son zamana kadar hiç bir memlekette bu hususa dair esaslı islah hareketi görülmemişti. Bir kaç seneden beri bu mesele resmî daireleri düşündürmeğe başlamış ve neticeten bazı devletler bu müesseseyi ya tamamile kaldırmışlar yahut başka bir şekle koymuşlardır. Bazıları da jüriyi ipka eylemekle beraber kendisine arzedilecek işleri azaltmışlardır.

Fransızlar ise en derin an'anelerinden birini teşkil eylediği cihetle bu sisteme dokunamamışlar ve yalnız adaletsizliği pek aşikâr olan bazı kararlara mümkün mertebe mani olmak için 1930 tarihli bir kanun ile maznuna ceza tayini hususunda jürinin de hâkimlere iştirak eylemesini kabul etmişlerdir.

Buna mukabil elân jüriyi klasik mefhumu ile ibka eden devletler de mevcuttur, fakat 1924 tarihinde Almanya 1930 da da İtalya Jüri sistemini ilğa ederek yerine Eşevinaş, (Echevinağe) usulünü koymuşlardır. [1]

[1] Almanyada ağır ceza mahkemeleri 3 hâkim ve altı eşevenden teşekkül eder.

İtalyada ise iki hâkim ve beş eşevenden mürekkeptir. Eşeven olabilmek için bu ikilikten yani jüri ve eşevinaş usullerinden hangisinin ağır ceza davalarında adaletin tevziine daha ziyade hizmet edeceğini münakaşa için mesele kongrenin müzakere listesine ithal edilmiştir. Jürinin aleyhinde bulunan murahhaslar pek çok, bilâkis olduğu gibi muhafazası fikrinde bulunanlar da pek azdı. Jürinin ipkasını isteyenlerin çoğu da bu müessesenin tadil ve ıslâhını esaslı bir şart olarak dermeyan ediyorlardı. Hemen herkes sırf mütehassıs hâkimlerden teşkil edilmiş büyük bir ceza divanı tesisi fikrinde idi. Fakat Jüri usulünü yakın zamanlara kadar tatbik eylemiş yahut elan etmekte olan memleketlerde bu usulü birden bire terk ile ceza divanı teşkiline gitmek pek kabil olamıyacağı cihetle bir intikal merhalesi olmak üzere eşevinaş sistemi gösteriliyordu. Komisyon tarafından umumî heyete arz ve onun tarafından da kabul edilen karar şudur.

Kongra, Jüri müessesesinin millî an'anelere istinat eylediği memleketlerde bu müessesenin her memleket mevzuatının ruhuna tevfikan gerek Juri âzalarının seçilmesi ve gerek vazifelerinin ifası hususlarında, faydalı bir surette ıslâh olunabileceği fikrindedir.

Kongre

«Hukukî ve filî meselelerin birbirlerinden ayrılmış olması esasına istinaden ağır ceza mahkemeleri rejimine başka bir sistemin ikamesini tercih eden memleketlerde bu sistemin bir veya bir kaç hâkimler adedinden en azdan iki defa fazla olması lâzım gelen jüriler bütün halk sınıfları arasından intihap edilmiş olmalı ve kendilerinde bulunmaları zarurî olan ahlâkî ve fikrî şartları tatmin ve is'af eylemiş olmaları fikrindedir.

V — Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa Bir de Cezaların İcrasına Dair Bir Kanun İlâvesi Arzu Edilmeye Değer mi ?

Bir çeyrek asır evveline kadar ceza kanunları işlenmiş olan suçun ağırlığına veya hafifliğine göre ceza tayin ederlerdi.

Suçu işleyenin şahsiyeti :

Şu vasıfların bulunması lâzımdır :

1) İtalyan vatandaşı olmak

2) Otuz yaşından aşağı ve 65 yaşından yukarı bulunmamak

3) Ahlâkî ve siyasî hareketleri lekesiz ve pek parlak olmak

4) Büyük faşist meclisi yahut korporasyon meclisi azası veya meb'us yahut âyandan olmak akademi veya enstitü azasından olmak veya bir üniversite yahut yüksek bir enstitüden diplomalı bulunmak gibi kanunun saydığı 9 sınıftan birine dahil olmak.

Ceza tayininde ancak talî bir derecede ehemmiyete alınırdı o zaman ceza hukukunca aynı şiddete suç işleyen kimselere verilecek cezaların da aynı derecede olması kabul edilmiş olduğundan ceza kanunlarının cezaların tatbik ve infazı hususuna dair koydukları hükümler sırf objektif ve pek muhtasar idi. Cezaların infazında kendilerine bir ehemmiyet verilen cihetlerin tanzimi ise idarî kararlara bırakılmış idi.

Malûmdur ki zamanımız ceza hukuku en büyük ehemmiyeti suçlunun şahsına vermiştir. Binaenaleyh suçluya tatbik edilen cezanın işlenen fiilin vahametinden ziyade failinin ahlâkî delâletile mütenasip olması lâzımdır.

Yeni kanunların hemen hepsi tarafından kabul edilmiş olan bu kaide her mahkûmun ahlâkî redaatinin derecesine mahkûmiyetini geçirdiği esnadaki hal ve harekâtına göre muhtelif tedbirler ittihaz etmek suretile cezaların infazı rejiminde pek çok hükümlerin kabul ve tatbik edilmesini intaç eylemiş hatta cemiyet için tehlikeli görülen kimseleri suç işlemekten mümkün mertebe men için haklarında emniyet tedbirleri (mesures de surete) ismi verilen, mahkûmiyetini ikmalden sonra bazı şehirlerde oturmamak, meyhanelere gidememek, mürakabeli bir serbestiye tabi tutulmak, suç işlemekten çekineceğine dair kendisinden kefalet istenmek gibi) ve cezadan tamamile müstakil olan takyitlerin bile kabulüne saik olmuştur. İşte bu sebepten dolayı cezalarının infazı esnasında mahkûmlara tatbik edilecek tedbirleri hepsine kanunî bir şekil verilerek hukuk muhakemeleri usulü kanununun zeyli olan icra kanunu gibi ceza muhakemeleri usulü kanununda cezaların infazını ihtiva eden bir kanun ilavesinin muvafık olup olmadığı kongranın müzakere listesine konmuştur. Bu hususta komisyonca verilen ve umumî heyetce de kabul olunan karar şudur.

Gerek nazariyat ve gerek yeni mevzuat tarafından cezanın infazından beklenen muhtelif gayeler nazarı itibara alındıkta bir (hapis

usuli) hukukun vucudunu kabul etmek zaruridir. Bu hukuk hâkimin kararının infaz kuvvetini aldığı zamandan bu icranın en geniş manasiyle neticelendiği zamana kadar devlet ile mahkûm arasındaki münasebetleri tanzim eden kanunî kaidelerin umumunu ihtiva eder.

Bununla beraber işbu hapis usulü hukukî, hususiyle emniyet defterlerine teallûk eden haller hem de ihzar safhasında bulunduğu cihetle kongra temennisini, bundan böyle cezaların infazı hususuna kat'i ve hukukî bir sistem verilmesine hasreyler.

VI - En iyi bir tarzda ceza hâkiminin ihtisas sahibi olması nasıl elde edilebilir?

Zamanımızda cezahâkiminin vazifesi çok genişlemiştir. Ceza davalarının ciddi bir surette görülmesi, suçlulara hareketlerini tashih ve cemiyetin intizamını tekrar ihlal eden vikaye edecek bir ceza verilebilmesi için hâkimlerin yalnız ceza kanununa vakıf olmaları kâfi değildir. Diğer bazı ilimlerle de vukufları zarurîdir. Filvaki yeni kanunlar cezanın siklet merkezini suçtan suçluya nakletmişlerdir yani evvelce - ceza, işlenmiş olan suçun ağırlığı veya hafifliği ile mütenasip olmalıdır, Düsturuna mukabil zamanımız kanunları, suçlunun tab'ındaki redaet derecesine ve tekrar asayişi bozmak temayülüne uygun surette ceza verilmesi esasını kabul eylemişlerdir. Bözle bir ceza verebilmek için hâkimin antropoloji, Biyoloji, psikoloji Fizyoloji ilimlerine oldukça vakıf olması lâzımdır, diğer taraftan hâkimin adlî tâbibin raporunu anlaması yahut izahlarını takip edebilmesi ancak tababetin teşrih ve psiyatri şubelerinde az çok malûmat sahibi olmasını icap ettirir. Şahitlerin beyanlarını mürakabe için kendisine has düstur ve kaidelere sahip bulunan - şahadet Psikolojisi, ne vukuf zaruridir. Malûm olduğu üzere suçu meydana çıkarmakta ve faillerini bulmakta bu gün maddî ve fennî delillere (parmak izleri ayak izleri kundura izleri kurşun izleri saç yazı gibi) müracaat edilmektedir. Bu kabil delillerden bahseden ve başlıbaşına bir ilim halini almış olan krim nalistik kaidelerine vukuftan da ceza hâkimi istigna gösteremez;

Ceza hâkimlerinin vazifesini hakkiyle ifa için hukukî bilgi ile beraber diğer bir çok malûmata da vakıf olması lüzumu bunların hususî bir metoda tâbi tutularak yetiştirilmelerini zaruri kılmıştır, işte bu yetiştirmenin ne suretle olacağı keyfiyeti kongranın müzakere listesine ilâve edilmiştir.

Bu hususa dair komsiyonun umumî heyet tarafından da kabul edilmiş olan kararı şudur: 1) her memlekette adliye teşkilâtını ceza hâkiminin daha büyük bir ihtisas sahibi olması vechesine sevk eylemek elzemdir 2) bu ihtisasın, üniversite tahsili esnasında üniversite tahsilinden sonra yapılacak tedrisat ile yapılması lâzımdır.

Müstakbel hâkim ve avukatların vazifelerini ceza hukukunun yeni veçhesini göz önünde tutarak ifa edebilmeleri için bilinmesi zarurî olan malûmatı elde etmeği ancak bu suretle vaki olan tedrisat ile kazanmış olacaklardır 3) ceza hâkiminin ihtisaslaştırılması keyfiyeti her memlekette ve hâkim adedini hesaba katarak tedricî bir tarzda yapılması lâzımdır.

Ankara Hukuk Fakültesi Profesörlerinden
Bahattin

Yalan Şahadet – Duruşmalı temyiz tetkikatı

1 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 318 inci maddesi mucibince duruşmalı temyiz tetkikatı ağır cezaya müteallik hükümlere aittir.
2 — Tavsif ile tatbikte mütabakat lâbittir.

Tütün kaçakçısı Şükrüyü kurtarmak maksadile lehine şehadet etmek için on iki lira rüşvet almak suretile kanunen yapmağa mecbur olduğu vazifesini yapmamaktan suçlu Mehmet oğlu jandarma Hüseyinin 1918 No. lu kanunun 36 - 3 ıncı maddesine tevfikan iki sene hapse konulmasına ve 200 lira ağır cezayı naktî alınmasına dair Bursa ağır ceza mahkemesinden verilen 9-5-932 tarihli hükmün temyizen tetkiki cümhuriyet müddeiumumisi ile suçlu tarafından istid'a ve suçlu canibinden duruşma dahi talep edilmesine mebni dava evrakı cumhuriyet baş müddeiumumiliği memuriyeti aliyesinden tebliğname ile temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle okundu.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 318 inci maddesi mucibince duruşmalı tetkikat icrası ağır cezaya müteallik hükümlere münhasır bulunmuş ve duruşma isteyen jandarma Hüseyinin mahkûmiyeti iki sene hapisten ibaret bulunmuş olmasına binaen mezkûr hüküm hakkında duruşmalı tetkikatı temyiziye icrasına usulen mesağ bulunmadığından duruşma talebinin ve suçlunun temyiz şartından olan fakirlik ilmühaberi kanunî merciin gayrisinden verilmiş olduğundan mezkûr temyiz istid'asının tebliğname veçhile reddine ve cumhuriyet müddeiumumisinin müddet ve yolunda olan istid'asının kabulüne karar verildikten sonra mezkûr istid'aya binaen tetkikatı temyiziye icra ve icabı müzakere olundu.

Suçlunun yalan şehadeti şahsî mahiyette olmasına göre sureti tavsif ve tatbikte isabet bulunmaması.

Tebliğnamede gösterilen ve yukarda yazılan sebep bozmayı mucip bulunmuş ve temyizen mesrut itirazat bu itibarla varit görülmüş olduğundan mezkûr hükmün ceza muhakemeleri usulü kanununun 321 inci maddesi mucibince bozulmasına ve evrakın yerine iadesine ve 800 kuruş bozma harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 3-7-932 tarihinde müttefikan karar verildi.

Vasiyetname iptali – Hissei irsiye

Mahkemesi: Ilgaz asliye hukuk hâkimliği Tarihi: 11-9-932 No: 137 Müddei: Cemile Hanım Müddeaaleyh: İsmail Efendi.

Temyiz edilen hükmün hülâsası: Cemile Hanım ile İsmail Efendi arasındaki vasiyetname iptali ve murisi müteveffadan metruk eşyada olan hissei irsiye davasının gıyaben icra kılınan muhakemesi neticesinde: tafsilâtı ilâmda yazılı olduğu üzere Kurşunlu sulh hâkimliğince tanzim edilen vasiyetnamenin kanunun tarifatı dairesinde tanzim edilip usul ve kanuna muvafık olduğu ve iptali mucip hiç bir noksan olmadığı ve müteveffanın takririni havi şahitler tarafından tanzim edilmiş zabıt varakası ve Kurşunlu sulh hâkimliğinin zabıt ve vasiyetnamenin tetkikinden anlaşılmış olmasına binaen davayı mezkûrenin reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Cemile Hanım

Temyiz kararı: Temyiz istidanamesinin müddeti içinde ita ve kaydedilmiş olduğu görülüp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki evrak okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü:

Kanunu medenide müsarrah eşkâli malûmeden şifahî şekilde vaki olduğu iddia edilen vasiyetin kanunu mezkûrun

487 inci maddesinde münderiç olduğu veçhile kendilerine takrir edilen kimsenin hemen hakime bilmüracaa beyan veya zabıtname şeklinde tesbit ettirip ettirmediklerinin tetkiki ve mezkûr zabıtname 4-0-931 tarihini muhtevi olmasına göre hangi ayda tanzim edildiğinin tesbiti lâzımgelirken bu cihetlerden zühul edilmiş ve sulh hâkiminin mücerret zabıtname tanzimi alâkadaranın itiraz haklarını ve iddia edilen hususatın tetkikini mani bulunmamış olduğundan kanunun sarih hükümleri nazara alınarak ona göre tahkikat icra kılınmaksızın yazılı olduğu üzere karar verilmesi yolsuz olduğundan mümeyyezünbih hükmün H. U. M. kanununun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve aşağıda yazılı temyiz masraflarının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 18-11-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz M. İkinci Hukuk Dairesi
Esas, No. 3304 Karar No. 154

Ölünceye kadar bakma – Mahfuz hisse

Mahkemesi: Çorum asliye hukuk hâkimliği. Tarihi: 26-6-932 No: 269 Müddei: Nefsine asaleten ve küçük evlâtları Mustafa ve Suphi ve Meliha namlarına velâyeten Mehmet Tevfik Efendi vekili Kâmil Efendi. Müddeaaleyh: Kuşcu zade Hakkı ve Abdullah Efendi oğlu Hakkı Efendiler.

Temyiz edilen hükmün hülâsası: Mehmet Tevfik efendi ile Kuşcu zade Hakkı ve diğer Hakkı efendiler arasındaki murisleri tarafından görüp gözetmek şartile gayrı menkul mallara ait yapılan ferağın iptali ve mahfuz hissesinin tenkisi davasının icra kılınan muhakemesi ve tarafeynin iddia ve müdafaası neticesinde: Tafsilâtı ilâmda yazılı olduğu üzere müddeabih on bir kıt'a gayri menkul mallar muris Sultan hanım tarafından oğlu Hakkı efendiye ölünceye kadar bakıp

gözetmek şartile hibe ve ferağ edildiğine mebni mumaileyh Hakkı efendi tarafından 928 tarihinde diğer müddeaaleyh Kuşcu zade Hakkı efendiye satıldığı tapudan gelen resmî iş'arla sabit olmasına ve borçlar kanununun 511 inci maddesi mucibince ölünceye kadar bakmak şartile yapılan akdin muteber olup kanunu mezkûrun 512 inci maddesi mucibince kaydı hayat şartile ve bakmak mukavelesi mirasçı nasbını tazammun etmesile miras mukavelesi şeklinde tanzimi iktiza etmesine ve binaenaleyh kanunu medeninin 632 inci maddesinin birinci bendinde yazılı gayri menkulden ibaret bulunmasına nazaran hibe akdinin resmî şekilde yapılmadıkça muteber olamıyacağı ve akitlerin resmî şekilde olması muktazi olup tapu dairesinden bildirildiğine nazaran resmî yapıldığı sabit olan mukavelenin muteber addile davacının sebebi butlan iddiasının şekle ait mukavelede bir noksan bulunmadığından reddine ve bu noktadan müddeaaleyhlere karşı vaki muarazasının men'ine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : davacılar vekili Kâmil efendi.

Temyiz kararı: Temyiz istidanamesinin müddeti içinde ita ve kaydedilmiş olduğu görülüp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki evrak okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü:

Müddei asil ve veli Tevfik efendi davasında murisleri müteveffa Sultan hanım tarafından oğlu müddeaaleyhlerden Hakkı efendiye bakmak ve görüp gözetmek şartile ferağ olunup ahiren Kuşcu zade diğer Hakkı efendiye ferağ ve tefviz olunan gayri menkulâtta tasarruf nisabı tecavüz edilmiş ve bu suretle temlik vaki olmuş olduğundan bunun iptali ve hakkı intikal eshabının hisselerinin tapuya raptı talep edilmiş ve borçlar kanununun 515 inci maddesinin fıkrai ahiresinde mirasçıların tenkis talepleri mahfuzdur diye muharrer olduğu halde bu cihet nazara alınmıyarak yazılı olduğu üzere bakma mukavelenamesinin tanzimi tapuya ait olduğundan ve davacının davası şekle ait noksan sebebile dermeyan kılındığından bahsile reddine karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ol-

duğundan mümeyyezünbih hükmün H. U. M. kanununun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve aşağıda yazılı temyiz masraflarının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 12-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz M. İkinci Hukuk D.
Esas No 3249 Karar No 101

Nişan bozulması yüzünden tazminat - Husumet tevcihi

Mahkemesi Eşme asliye hukuk hâkimliği. tarihi: 15-5-932 No. 16. Müddei Ali efendi: Müddeaaleyh Server ve kızı Halime Hanımlar.

Temyiz edilen hükmün hülâsası: Ali ef. ile Server ve kızı Halime H. lar arasında bozulan nişan için sarfedilen 200 küsur liranın tazmini talebile ikame olunan davaya karşı nişan merasiminde ancak on lira raddesinde masraf yapılıp fazla sarfiyatı inkârla beraber esasen davacının oğlu tarafından dava ikamesi lâzım geleceğinden davanın reddi müddeaaleyhler vekili tarafından def'an dermeyan edilmesi üzerine cereyan eden muhakeme neticesinde: müddeaaleyhler vekilinin varit görülmeyen müdafaatının reddile davacının hüsnüniyetle ve nikâhın icra kılınacağı kanaatile nişan için 123 lira 30 kuruş masraf ihtiyar eylediği şahadetle sabit olmasına ve muhik bir sebep yok iken müddeaaleyhler tarafından nişanın bozulduğu kanaati tahassül etmesine binaen K. M. nin 6 ve 84 üncü maddeleri mucibince iki tarafın mevkii içtimaiyelerine nazaran takdir olunan 110 lira zararı manevinin müddeaaleyhima Server ve Halime Hanımlardan alınarak davacıya verilmesine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Server ve Halime Hanımlar.

Temyiz kararı: Temyiz istidanamesinin müddeti içinde ita

ve kaydedilmiş olduğu görülüp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki evrak okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü.

Hususu müddeabihte müddeaaleyhlerden Server Hanıma husumeti kanuniye gayri müteveccih olmakla beraber zararı manevî kaziyesi ancak K. M. nin 85 inci maddesi mucibince nişanın bozulmasından şahsan fahiş surette mutazarrır olan nişanlılara ait olup 84 üncü maddede gösterilen mevat misillû nişanlıların ebeveyninin bu hususta hakkı davası olmadığı gibi müddei Hatip Ali Efendi salifüzzikir 84 üncü madde muktezasınca sarfiyatı hakkında tazminat talep ve dava eylediği halde zararı manevî ile hüküm verilmesi yolsuz olduğundan mümeyyezünbih hükmün bu noktalardan H. U. M. kanununun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve aşağıda yazılı temyiz masraflarının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 25 Kânunuevvel 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İkinci Hukuk Dairesi
Esas No. 3114 Karar No. 2639

Hırsızlık – Gece vakti arama

Ceza kanununda gece vakti tayin ve tahdit edilmiş olmasına nazaran ceza tatbikatında usulün 96 ncı maddesinin yalnız gece yapılacak aramalara maksur olduğunun düşünülmemesi muhalifi kanundur.

Hırsızlıktan suçlu Bayramın bilmuhakeme ceza kanununun 491 - 522 ve 525 inci maddelerine tevfikan ve tenzilen bir buçuk ay hapsine ve ayni müddetle emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına dair Kargı sulh zeca hâkimliğinden verilen 5-4-932 tarihli hükmün temyizen tetkiki Tosya C. müddei umumisi tarafından müddetinde istida edilerek dava evrakı C. Baş müddei umumiliği memuriyeti âliyesinden tebliğname ile daireye gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı konuşuldu;

1 Ceza kanununun tatbikatında gece vakti güneş batmasından bir saat sonra başlamasına ve ceza muhakemeleri usulü kanununun 96 ıncı maddesi hükmü yalnız gece yapılacak aramalara maksur ve münhasır bulunmasına nazaran suçun 932 martının üçüncü günü akşam üstü hangi saatte işlenmiş olduğunun lâyıkiyle tayin ve tesbiti ile ceza kanununun 502 inci maddesi mucibince vaktin geceden madut olup olmadığının teemmülü muktazi iken bilâ tetkik usulün marezzikir maddesine istinaden rüyeti dava sulh mahkemesinin vazifesi dahilinde olduğuna karar verilmesi;

2 - Maznun evinin her tarafı açık olup başkası tarafından alınmış olduğunu beyan ve mahalli mezkûrun keşfini talep eylediği halde müdafaaya taallûk eden bu talebin reddi sebebinin gösterilmemesi.

3 — 30 uncu maddenin nazara alınmaması.

Yukarda yazılı sebepler bozmayı mucip ve tebliğname ile itirazlar bu itibarla varit olduğundan mezkûr hükmün bozulmasına ve evrakın yerine iadesine 10-7-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İkinci ceza dairesi
Esas No. 3624 Karar No. 4762

Karşılıklı hakaret

Tahkirin karşılıklı vukuu halinde suçlunun tazminatla mahkûmiyeti muhalifi kanundur.

Salihi tahkirden suçlu Şaban oğlu Ahmet hakkında yapılan duruşma neticesinde ceza kanununun 482 - 3 üncü maddesine tevfikan üç gün hapis ve üç lira ağır cezayi nakdî ile mahkûmiyetine ve hâdiseye davacının sebebiyet verdiği anlaşıldığından 485 - 1 inci madde mucibince cezasının üçte ikisi bittenzil bir

gün hapis ve bir lira ağır para cezasile tecziyesine ve derecei sinnine nazaran da 55 inci madde veçhile yarısının tenzilile yarım gün hapsine ve yarım lira ağır cezayı nakdî alınmasına ve 30 uncu madde mucibince mukadder cezanın infazına mahal olmadığına ve davacıya 25 lira zararı manevî vermesine ve 15 lira ücreti vekâletin de suçludan tahsiline dair Saideli sulh ceza mahkemesinden verilen 1-6-932 tarihli hüküm mahallî C. müddei umumiliği ile mahkûm tarafından müddetinde temyiz ve şartı fakrihal ilmuhaberi ile ifa edilerek dava evrakı C. Baş müddei umumiliği memuriyeti âliyesinden tebliğname ile daireye gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı konuşuldu:

1 — Maznunun yaşının nüfus idaresinden sorulmadan tenzilât icrası.

2 — Tenzilden sonra da cezaların tamamen tayyedilmesi.

3 — Vekâletname ibraz edemeyen vekilin huzurile davanın rü'yet ve intacı.

4 — Zabıtnamenin bir takım rumuzat ile imlâsı.

5 — Hakaretin karşılıklı olmasına göre 485 inci maddenin son fıkrasının da nazara alınmaması ve zararı manevî hükmedilmesi.

Tebliğnamede gösterilen ve yukarda yazılan 1, 2, ve 3 ncü sebeplerle diğer bentlerde muharrer sebepler bozmayı mucip ve itiraz bu itibarla varit bulunduğundan mezkûr hükmün Bozulmasına ve evrakın mahalline iadesine ve iki buçuk kuruş bozma harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 23-11-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz M. ikinci ceza dairesi
Esas No. 5482 Karar No. 6702

Hakaret — Binniyabe sorguya çekilme

Suçlunun mahkemeye çağırılmaksızın binniyabe sorgusunun yapılması bozulmayı muciptir.

Mehmet efendiyi tahkirden suçlu saim efendinin bilmuhakeme ceza kanununun 428-3 ve sinni hasebiyle de 55-3 ve 4 üncü

maddelerine tevfikan ve tenzilen bir gün hapsine ve iki lira ağır cezai nakdî ile mahkûmiyetine ve cezai naktiyi vermediği taktirde hapse tahviline ve davacıya on beş lira zararı manevî vermesine dair Çumra Sulh ceza mahkemesinden verilen 11 - 11 - 931 tarihli hüküm mahkûm tarafından müddetinde temyiz ve şartı ifa edilerek dava evrakı C. B. M. umumiliği memuriyeti aliyesinden tebliğname ile daireye gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı konuşuldu.

1 - Maznunun mahkemeye davet edilmiyerek binniyabe sorguya çekilmesi

2 - Maznunun müdafaatının tetkik edilmemesi.

3 - Zabıtnamenin 9 - 9 - 931, 7 - 10 - 931 ve 19 - 10 - 931 tarihli celselerine ait kısmının kâtip tarafından imza edilmemesi.

Tebliğnamede gösterilen ve yukarda yazılan 1 ve 2 inci sebeplerle diğer bentte muharrer sebep bozmayı mucip ve itiraz bu sebeplerle varit olduğundan mezkûr hükmün Bozulmasına ve evrakın mahalline ve on lira depo parasının sahibine iadesine ve yedi buçuk kuruş bozma harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 5-6-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İkinci Ceza Dairesi
Esas No. 2704 Karar No. 3671

Gayrimenkul tescili

Haricen şartla verilmiş olan gayri menkulün tescili hakkındaki iddia dinlenemez.

Mahkemesi: Alâiye sulh. Karar tarihi: 11-10 932 Müddei: Müftü Hasan efendi oğlu Sabri efendi. Dahili dava: Hazine ve Keramettin karısı Ayşe.

Neticei talep: Müteveffa Ayşe tarafından kendisine bak-

mak şartiyle verilüp yirmi senedir bilâ niza tasarrufunda bulunan iki bahçenin namına tesciline dairdir.

Son karar: Tesciline karar verilmiştir.

Temyiz eden: Hazine.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup esasa girişildi.

1 - Müddeinin davası müteveffa Ayşe tarafından tasarruf edilen bir gayri menkulün haricen şart ile kendisine verilmiş olmasından bahsile tescili talep edilmiş olmasına göre bu şekildeki davanın kanunen şayanı istima olup olmadığının düşünülmemesi.

2 - Münazaunfihin müteveffa Ay e veya başkası namına tapuda mukayyet olup olmadığı sorulmaksızın devamı muhakeme edilmiş olması.

3 - Esnayi keşifte münazaunfihin bahçe olduğu haber verilmiş ve zaptı davada da olsuretle gösterilmiş iken bil'-ahare tarla olduğu hakkında şahit dinlenmesi ve tarla olarak kabul edilmesi.

Kanuna muhaliftir bozulmasına birlikte karar verildi.

T. M. Üçüncü Hukuk Dairesi
Esas No. 13514 Karar No. 10399

Belediye cezaları — Vazife

Belediye resim ve vergileri hakkındaki kanuna tevfikan alınmasına karar verilmiş olan konturat cezayi nakdi kararlarına karşı itiraz davalarının rüyeti mahkemenin vazifesi haricindedir.

Mahkemesi: İzmir sulh. Tarihi 26 3-932 müddei Abdurrahim Bey. Müddeaaleyh Belediye dairesi üçüncü şahıs.

Neticei talep: Otuz lira konturato cezayi nakdisi talebiyle vaki muarazasının men'i.

Son karar: Müddeaaleyhin muarazasının men'ine karar verilmiştir.

Temyiz eden: Müddeaaleyh.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup esasa girişildi.

Belediye vergi ve resimleri hakkındaki kanunun (45) nci maddesi mucibince aranılan resim ve ceza tahsili emval kanununa tevfikan tahsil edilmekte olmasına göre rüyeti dava mahkemenin vazifesi haricinde iken bu cihet düşünülmeksizin devamı muhakeme ile yazılı olduğu üzere karar verilmesi. Kanuna muhaliftir, bozulmasına birlikte karar verildi.

T. Mahkemesi 3 H. Dairesi
Esas No. 4503 Karar No. 3435

Ticarî karz – Faiz talebi

Mahkemesi: Diyarbekir Sulh hukuk hâkimliği. Tarih 10-4-932 No. 371 Müddei Müteveffa Rifat efendi karısı Halime H. Müddeaaleyh Ali Rıza Ef.

Dava: Müddeiye, müddeaaleyh zimmetinde bir kıt'a senet mucibince alacağı olan 200 liranın taahhüt veçhile 10 aylık % 5 faizi olan 50 lira ile birlikte tahsilini istemiştir.

Karar: Müddeaaleyhin karzı ticariden müddeiyeye 200 lira borcu bulunduğu ve bunun tarihi davadan 10 ay evvelinden beri faizi verilemediği anlaşıldığından ve bittalep müstenedi iddia senede karşı müddeaaleyh tarafından teslim edildiği iddia olunan 20 lirayı başka borca mahsuben alındiği ve tarihi davadan 5 ay evveline kadar mahiye beşer lira

almadığına dair tevcih olunan yemini müddeiye eda eylediğinden ve saireden bilbahis salifüzzikir 200 liranın 27 - Mayıs - 931 tarihinden itibaren % 5 faizile birlikte müddeaaleyhten tahsiline karar verilmiştir.

Temyiz eden: Ali Rıza Ef. vekili Hasip Bey

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı keyfiyet müzakere olundukta:

Müstenedi iddia senette faiz mukavele edilmiş ve inkizayı vadeden itibaren müddeinin faiz talebine hakkı bulunmuş olmasına mebni bu hususlara müteallik itirazlar varit değilse de; senet emre muharrer olmamasına ve ikraz olunan paranın umuru ticariyede kullanılmak üzere ikraz edilmediğini müddeaaleyh iddia eylemiş bulunmasına mebni tacir olduğu anlaşılan müddeaaleyhten karzın karzı ticari olmadığı hakkında beyyinesi olup olmadığı sorularak delil gösterildiği surette tetkiki iktiza eylediği gibi madenî 2000 kuruşu mutazammın makbuza karşı müddei yemin ederken bu parayı başkaca alacağına mahsuben aldığını beyan etmiş olduğu cihetle müddeaaleyhten başkaca matlubu olduğunun müddeiye isbat ettirilmesi lâzım gelirken bundan da zühul edilmiş ve itirazatı temyiziye bu itibarla varit bulunmuş olduğundan hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve zirde müfredatı murakkam masarifi temyiziyenin ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 27 12-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. Mahkemesi Ticaret Dairesi
Esas No. 2010 Karar No. 2509

Yalan yere yemin – İadei muhakeme

Mahkemesi Tirebolu sulh hukuk hâkimliği tarihi 12-3-932

No. 478 Müddei Arslan zade Mehmet efendi. Müddeaaleyh Kadı oğlu Mehmet efendi.

Dava: Müddei, müşterek elma alım satımından dolayı rüyet edilen hesap neticesinde; müddeaaleyhin borçlu kaldığı 184 lira 1 kuruşu vermekten imtina etmesi hasebile meblağı mezkûrun tahsili hususunda ikame ettiği dava üzerine müddeaaleyh müddeabihten 71 lirayı kabul ederek inkâr edilen mütebaki kısımdan dolayı yemin etmiş ise de mumaileyhin yalan yere yemin ettiği ceza mahkemesince sabit olarak cezalanmasına karar verilmiş olmasına mebni mütebaki 114 lira bir kuruşun muhakemelerinin iadeten icrasile maa tazminat tahsilini istemiştir.

Karar: Yalan yere yemin ettiğinden dolayı müddeaaleyhin ceza mahkemesince mahkûmiyetine dair verilen kararın kesbi kat'iyet ettiği ve bu kararın müddeiye tebliğ ve tefhim edilmediği anlaşıldığı cihetle müddeaaleyh vekilinin müruru müddet hakkındaki iddiasının reddine ve vekili mumaileyh senedin müvekkiline ait olduğunu ikrar eylemesine mebni mütebaki 114 lira 1 kuruşun tahsiline karar verilmiştir.

Temyiz eden: Kadı oğlu Mehmet efendi.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı keyfiyet müzakere olundukta: Hâdisede iadei muhakeme için kanunen muayyen olan müddet ceza ilâmının kesbi katiyet ettiği tarihten başlayacağı cihetle, bu tarihin tahkiki ile neticesine göre, müddeti hakkında bir karar verilmek iktiza ederken ceza ilâmının 18-1-931 tarihinde iki taraf vekiline tefhim edilmiş olduğu baş kitabetin vermiş olduğu cevabî derkenarda gösterilmiş olduğu halde kararı mezkûrun tefhim edilmediğinden ve saireden bahsile yazılı olduğu üzere karar verilmesi hukuk usulü muhakemeleri kanununun 447 inci maddesi hükmüne muhalif ve lâyıhada bu hususa müteallik itiraz varit bulunmuş olduğundan hükmün salifüzzikir kanunun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve zirde

müfredatı murakkam masarifi temyiziyenin ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 20-12-932 tarihinde ittifakla karar verildi

Temyiz. M. Ticaret Dairesi

Esas No. 1592 Karar No. 2451

Alacak davası – İtirazın reddi

Mahkemesi: Trabzon hukuk hâkimliği. Tarihi: 6 - 5 - 931 No. 143 Müddei: Osmanlı bankası trabzon şubesi vekili Mustafa Haydar bey. Müddeaaleyh: Nuh zade Mehmet efendi.

Dava: Müddei vekili müvekkilinin müddeaaleyh zimmetinde hesabı cariden alacağı olan 3281 lira 97 kuruşun tahsilini istemiştir.

Hüküm: Merhun tütünlerin müddeaaleyhe iadesi halinde subutuna binaen müddeabih 3281 lira 97 kuruşun % 2 faiz ile birlikte müddeaaleyhten tahsiline karar verildikten sonra sebkeden müracaat üzerine sehven hükmedilen % 2 faizin % 9 za iblâğına ve işbu tashih keyfiyetinin hüküm zirine yazılmasına karar verilmiştir.

Temyiz eden: Mehmet efendi vekili Hüseyin Avni bey.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı keyfiyet müzakere olundukta:

Taraflar arasında tanzim edilmiş olan mukavelename ahkâmına ve bankaca teslimat zimmetten tenzil edilmek suretile muamele ifa edilmiş olmasına ve bankanın irsaletmiş olduğu hesabı cari suretini havi mektuba verdiği cevapta müddeaaleyh mezkûr hesabın muvafık olduğunu tasdik etmiş bulunmasına mebni itirazatı temyiziye varit görülemediğinden reddile usul ve kanuna muvafık bulunan hükmün tasdikına ve zirde müfredatı murakkam masarifi temyiziyenin müsted'iye aidiyetine 19-12-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz. M. Ticaret Dairesi

Esas No. 4359 Karar No. 2431

Senedin tevsiki – Şehadet

Mahkemesi Mersin hukuk hâkimliği. Tarihi 31-10-931 No. 368 müddei Süleyman efendi. müddeaaleyh Bakkal Tevfik efendi vekili Saip Bey.

Dava: müddei, müddeaaleyh zimmetinde bir kıt'a senet mucibince alacağı olan 400 liranın faiz ve icra tazminatile beraber tahsilini istemiştir.

Hüküm: müstenedi iddia senedi ve borcu müddeaaleyh vekilinin inkârı üzerine müddei müddeaaleyhin hastalığı ve ellerinin titremekte olması hasebile senedi emrile oğlu Sulhi imza ettiğini ve kendisinin borçlu ve oğlunun kefil olduğunu şehadetle isbat eylemiş olduğundan bilbahis müddeabih 400 liranın % 10 tazminatla beraber müddeaaleyhten tahsiline karar verildiğini natıkdır.

Temyiz eden: Tevfik efendi.

Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı keyfiyet müzakere olundukta:

İmzanın müddeaaleyh tarafından atılmadığı müddeinin tahtı tasdikında olmasına ve mümessil sıfatile atılmış bir imza da mevcut bulunmamasına ve el yazısile imza ederek üzerine borç almamış kimsenin borçlu edilmeyeceği borçlar kanununun 14 ncü maddesi muktezasından bulunmasına nazaran bittalep müddeaaleyhin tahlifile halli mes'ele edilmesi iktiza ederken şehadete binaen yazılı olduğu üzere karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve itirazlar bu itibarla varit bulunmuş olduğundan esbabı mezkûreden naşi hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 nci maddesine tevfikan nakzına ve zirde müfredatı murakkam masarifi temyiziyenin ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 18-12-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz Mahkemesi Ticaret D.
Esas No. 327 Karar No. 2426

Alacak - Taahüdün ihlâli

Mahalli: Gülnar icra ve iflâs işleri tetkik mercii tarihi 31-10-932 No. 30 Müşteki: Nafız Bey Maznun: Bahri efendi.

Temyiz edilen kararın hülâsası: hakikata muhalif olarak beyanda bulunduğu iddiasile maznun Bahri efendi hakkında alacaklı tarafından vaki olan şikâyet üzerine mercice yapılan tetkikat ve duruşma sonunda: Alacaklının şikâyetten feragat etmesine mebni icra ve iflâs kanununun 354 üncü maddesi mucibince ceza tayinine mahal olmadığına, ancak borçlunun taahhüt ettiği ödeme şartlarını ihlâl eylediği takdirde mezkûr kanunun 340 ıncı maddesinin tatbiki lüzumuna karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: İçel Cümhuriyet müddeiumumiliği

Temyiz kararı İcra ve iflâs kanununun 353 üncü maddesinin tayin ettiği beş gün içinde verildiği anlaşılan temyiz istidasının kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Müşteki alacaklının şikâyetinden feragati zabıt ve tesbit edilmiş olmasına göre davanın sukutu hakkındaki fıkra icra ve iflâs kanununun 354 üncü maddesi hükmüne muvafık olduğundan tasdikına; ancak mezkûr kanunun 340 ıncı maddesinde mevzu hüküm tazyik mahiyetinde olmayıp ceza kabilinden olduğu halde borclunun taahhüt ettiği ödeme şartlarını ihlâli haline matuf olarak tazyik edilmesi lüzumunu mutazammın olan fıkra usul ve kanuna muhalif ve nakız talebi bu noktadan varit olduğundan mezkûr fıkranın zikredilen kanunun 366 ve C. M. U. kanununun 321 inci maddelerine tevfikan nakzına 8-12-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz M. İcra ve İflâs D.
Esas No. 1752 Karar No. 1655

Büyük bir avukat, büyük bir tribun [1] tabiatın galeyanını his eyliyen Dupaty da kaderden intikamını aldırıcı yeni kavgalara sebep olacak hadiselere vücut vermesini sabırsızlıkla bekliyordu.

* * *

Kayın ve eniştenin Lardoise. Simare ve Bradier den ne münasebetle bahseylemiş oldukları bilinemiyor. Acaba bunları mahkûm eden Freteau hükmünü verdikten sonra tereddütlere mi düşmüştü ? acaba hakimlerin lüzumsuz isticalini veya lüzumsuz şiddetlerini mi tenkit eyledi ? 120 lira ve bir gümüş haç için tekerlek cezasını çok mu ağır buluyordu ? Freteau da ve etrafındakiler de üç mahkûmlar lehine bir merhamet hissi uyandı kayın ve eniştenin kuvvetli münasebetleri vardı. Freteau hemen adliye nazırına müracaatla mahkûmların lehine müdafaalarda bulundu ve cezanın icrasının tehir edilmesi emrini aldı.

Freteau nun üç malıkûmun masum olduklarına kani olduğunu zannettirecek hiç bir delil yoktur. Freteau yalnız mahkûmların cezalarının hafiflettirilmesini istiyordu. Dupaty daha ileriye gitmek istiyordu, dosyayı görmek istedi. Freteau eniştesini tatmin için cür'etli bir teşebbüste bulunmağa karar verdi.

Tatilin bitmesinden bir kaç gün sonra ceza dairesi olan Tournelle de reis bulunan (Sepelletier de Rosambo) ye müracaatla dosyanın tetkikine müsaade istedi. Fakat Freteau dosyayı mahallinde tetkik eyliyeceğine, evine Gaillon sokağına götürdü. Dosyalar son derece mahrem olmasından Freteau dosyayı Dupaty ye vermekle usulsüz bir şey yapmış oluyordu; fazla olarak Freteau teşebbüslerinden duruşmaya riyaset etmiş olan reis (Gilbert des Voisins) i de haberdar eylemeği ihmal eylemeği ihmal etmişti.

Dosyanın tetkiki Dupaty yi müteessir etti. Asabî bir el ile notlar aldı ve sorgularla, zabıtların kenarına mütalealarını yazdı. Dosyayı baştan aşagıya kadar okuduktan her şeyi mukayese ve tahlil eyledikten sonra kendinden geçti. Müthiş bir adlî hatanın vücudünü sezdi. Kendini müdafaadan aciz üç sefilin hâkimlerin cehaletine ve ceza muhakemeleri usulünün vahşetine kurban gitmekte oldukları kanaatine düştü.

Dupaty için bu ne büyük bir fırsattı ve yapılacak ne güzel bir vazife idi! hem üç masumu işkence ve ölümden kurtarmak hem de hayatını vakfeylediği büyük davayı adalet ve merhamet davasını kazanmak ne büyük şerefti! Dupaty artık kendi kendisini kontrol etmeğe bile lüzum görmedi; beslediği fikirlerin kendisini her hükümde bir hatai adlî görmeğe sevk edip etmediğini dahi araştırmadı; o kadar kendinden geçmişti.

[1] Tribun eski Romada halkın haklarını ve menfaatlerini müdafaa ile muvazzaf büyük âmire verilen ünvandır; adetleri iki idi.

O da, hemen adliye nazırına koştu. Heyecanlı bir ifade ile Freteau nun ilk tereddütlerini, dosyayı tetkiklerini ve adlî bir hatanın ihtimalini anlattı. Açık olan butlanların lâzım kıldığı bir temyiz zaruretini ileri sürdü. Beliğ olan Dupaty ikna edici de oldu. İleriye sürdüğü Freteau nun fikri ile kendi kanaatinin kıymeti var idi. Her ikisinin memuriyeti ve namuslu oluşları fikir ve kanaatlerine kıymet verdiriyordu. Adliye nazırı müteessir oldu. Cezaların infazının tehir edilmesi emrine mahkûmların geri (Conciergerie) getirilmesi ve kendilerini tekerleğe mahkûm eden hükmün nakzı için istida vermelerine müsaade emirlerini de ilâve eyledi. Mahkûmların idam edilecekleri yere yaklaşmakta olduklarını söylemiştik. Binaenaleyh kaybedilecek vakit de yoktu. Eğer Paris ile Chaumont arasındaki mesafe bu kadar uzun olmasa idi mahkûmlara hayat ulaştıran tatar ağası belki vaktinde yetişemezdi.

Cezanın infazını durdurduktan sonra Dupaty çalışmağa koyuldu. İlk ve esaslı iş nakız istid'asını kabul ettirmekti. Buna muvaffak olmak için Dupaty, reyi' artık nazarı itibara alınmaya başlamış olan - halkın, o büyük halkın üç mahkûmla alâkadar olması lüzumunu anladı. Binaenaleyh hayalleri cezbetmek ve merhamet hislerini uyandırmak, ceza kanununun büyük meselelerini arzeylemek, ceza muhakemeleri usulü kanununu merhametsizce ittiham eylemek ve her önüne çıkanı sürükliyen büyük sellere benzeyen o fikir cereyanlarından birini uyandırmak lâzımdı. Zaman iyi seçilmişti. Parliman nakızdan sonra Rouen parlimanının haksızca zehirleme cürmünden dolayı mahkûm etmiş olduğu Salmon isminde bir kızın muhakemesini görecekti. Rouen hâkimleri tarafından yapılan aşikâr hata yeniden hâkimlerin artık çok sıklaşan adalete hürmetsizlikleri üzerine dikkat nazarlarını çekmişti.

Dupaty alelâcele bir uzun lâyıha kaleme aldı; durup dinlenmeksizin, heyecanlı, ateşli bir surette yazdı ve yazılarına bütün ruhunu koydu. Bu müdafaanın hazırlanması iki ay sürdü. lâyihanın uzunluğu bile acele ile yazılmış olduğunu isbata başlı başına kâfi gelir. Kıymette yekpare olmayan bu lâyiha müessirinin fikirlerini olgun kılmağa vakit bulamamış olduğunu gösteriyor ve irticalen yapılmış bir hitabeye benziyordu. Fakat o kadar sıcak, o kadar kalbi ihtizaza getirici ve o kadar serap yaratıcı idi ki insan o lâyihayı okurken bile hatibi yani avukatı dinler gibi oluyor ve bilâ ihtiyar kulak veriyor.

Lâyiha isimsiz olarak basıldı [1] ve o zamanın matbaalar kanunu hükmü mucibince Le grand de La leu isminde genç bir avukat lâyihanın sonuna ufak bir mütalea yazdı. Bir gün evvel meçhul olan avukat matbuadaki o mütaleasile meşhur oldu.

Dupaty bir kaç nüshasını dağıttı. Dava hakkında kâfi derecede merak uyandıktan sonra nüshasını mahkûmların menfaatine olmak üzere kayın biraderi 6 liraya sattı. Bir kaç gün içinde bütün Paris Bradier

[1] « Mémoire pour trois hommes condamnés à la roue »

Simaré ve Lardoise nin mevcudiyetini oğradıkları felâketleri ve mahkûmiyetlerini öğreniyordu. Halk hislerini muhakeme eylemez. Büyük bir merhamet titremesi halkı sarstı ve o zamanlar moda olan hassasiyete kapılarak bütün Paris mahkûmlara göz yaşları döktü.

* * *

Lâyihanın tahlili

Birinci kısım

Mesaili maddiye

Dupaty lâyihasında hem ceza muhakemeleri usulü emirnamesini hem de masumları mahkûm eden hâkimleri ittiham eyliyordu; tek bir kül teşkil eyliyen isbat tarzı ile bu iki gayeyi istihsal etmek istiyor; fikrince masumların haksız mahkûmiyetlerine sebep ceza muhakemeleri usulünün noksanları idi; binaenaleyh ceza muhakemeleri usulü emirnamesinin islâhı, tevlit eylediği zulümlerin zarurî neticesi olacaktı.

Lâyihada bir kül ve bir vahdet teşkil eden bu iki kaziyeyi biz birbirinden ayıralım;

Lâyihanın hadisenin münakaşasına ait olan kısmı zayıftır ve tarihî noktai nazardan da kıymetsizdir.

Dupaty mahkûmların masum olduklarını iddia ederken samimî olmadığını zannetmek hata olur. Böyle bir tıynet ve tabiatta yaratılmış kimseler aldanabilirler fakat yalan söyliyemezler. Bununla beraber zahirde parlak hakikatte ise yalnız yaldızdan ibaret olan münakaşası okuyucuda bir inkisar husule getiriyor. Mesaili maddiyenin münakaşa tarzı edebiyat noktai nazarından pek parlaktır; hareket vardır; ihtiras vardır; incelikler vardır; fakat ikna kudretinden mahrumdur ki bu da bir müdafaa için büyük kusurdur.

Dupaty vazıh ve güzel bir tarzda hâdiseyi anlatmakla başlıyor (Troyes) Prévôt lugunu ve Chaumont un hâkimlerini ittiham eyliyor. « Bu davanın 3 senedenberi sürmekte olduğuna hayret edilir. Bu müddet zarfında ne gibi muameleler yapılmıştır? görüyorsunuz ki ilk üç hâkimin zulmünden ve üç masumun ıztırabından başka yapılmış bir şey yoktur. »

Bundan sonra ittiham ile tutuşuyor ve suçun mağdurlarına hücum eyliyor.. Mağdurların ifadelerinde tenakuzlar bulmağa çalışıyor; uzun sahifelerde şahadetlerinin doğruluğu hakkında şüpheler uyandırmağa

uğraşıyor. İndirdiği darbeler o kadar sıkı ve o kadar sert ki okuyucu bu darbelerin altında bir an sarsıldığını hissediyor. Fakat Dupaty nin kullandığı usulün bozukluğu da en ziyade burada gözüküyor:

Bir şahit bir biri ardından bir kaç kişi tarafından isticvap edilir ise ifadelerinde ufak tehalüflerin vücut bulmamasına imkân yoktur. Bu tehalüfler mes'uliyeti asla şahide raci değildir. Üç hâkime kelime bekelime olmak üzere aynen söylenmiş bir cümle o üç hâkim tarafından şahsî tarzlarına göre üç muhtelif şekilde iade ve ifade edilir.

Demek ki ifadelerdeki tehalüf şahitlerin kusurundan mütevellit değildir o ifadeyi iade eden hâkimlerin tercüme ve beyan tarzlarından husule gelir.

Thomassin ler gibi köylüler ifade verir de jandarma Martin ve Prévôtluk zabıt kâtibi ve Chaumont hâkimleri gibi birbirine benzemeyen adamlar tarafından o ifade iade ve beyan edilir ise elbette ki ifadelerde tefavüt gözükür.

Mağdurların ifadelerindeki tefavüt ve tenakusun ne olduğunu lâyihadan öğrenelim:

Thomassin lerin İfadelerindeki Tefavüt

Dupaty diyor ki:

« Bu tefavütler yalnız bazı fer'î hâdiselere, bazı ehemmiyetsiz teferruata taallûk eylemiyor; bu tefavüt her şeyde gözüküyor; zamanda, mekânda, şahıslarda, yaptıklarında hatta cürümlerin nevilerinde bile gözüküyor ben en bariz olanlarını arzeyliyeceğim: »

Bıçak Darbesi Hakkında

İhbar: Üzerine saldırdıkları zaman ve sopa ile dövüldüğü zaman bir de sol koluna bir bıçak darbesi yemiştir.

İfade: Bıçak darbesini yediği zaman yatağa bağlanmıştı.

Hırsızların Kadına Hücum Eylemeleri Tarzı Hakkında

İhbar: Karısı yandaki odada hücuma oğramıştır.

İfade: Bilâkis karısı mağdur kocasının bulunduğu odaya geldiği zaman üç meçhul adamdan birisi üstüne atılmıştır.

Karıyı Bağlıyanların Kaç Kişi Olduğu Hakkında

İhbar: Üç meçhul şahıstan birisi karısını yakalıyarak yatağının üzerine bağlamıştır.

İfade: Her üçü de kadını yatağının üzerine bağlamışlardır.

Karı Ve Kocanın Üzerine Bağlandıkları Yataklar Hakkında

İhbar: Koca odasında kendi yatağının üzerinde bağlanmıştır. Kadın da yatağının üzerinde yandaki odada bağlanmıştır.

İfade: Karı ve kocanın her ikisi de aynı odada ve aynı yatağın üzerinde yan yana bağlanmıştır.

Bıçak Gırtlaklarına Konarak Yapılan Tehdit

İhbar: Tehditlere rağmen paraların nerede olduğunu söylememişlerdir.

İfade: Tehdit altında paraların nerede olduğunu söylemeğe mecbur kalmışlardır.

Hırsızlar Tarafından Yakılan Işık Hakkında

İhbar: Hırsızlar üç şamdan aldılar, şamdanı ve yerde büyük bir ateş yaktılar.

Zabıtname: İki şamdan ile buldukları bir lambayı bir kav ile yaktılar sonra kavı ocağa attılar

Işığı Yaktıkları Zaman Hakkında

İhbar: Kadını ışıkta bağladılar.

Zabıtname: Kadını karanlıkta bağladılar.

Kadına Yapılan Suimuamele Hakkında

İhbar: Fiil zikredilmemiştir

Matinin ifadesinde: Hâdise zikredilmemiştir.

Recolement de: Hırsızlardan biri haydutluğu, elini kadını rahatsız edecek derecede şiddetle ... sokmağa kadar vardırdı.

Zabıtnamede: İçlerinden biri elini en büyük bir iffetsizlikle karısının bütün vücudüne değdirdi.

Kadına Hırsızlar Tarafından Yapılan Suimuamelenin Sebebi Hakkında

İhbar: Bağırmasına mani olmak için.

Zabıtname: Bir şey saklamış olup olmadığını öğrenmek için.

Burada duralım. Bu saydıklarımız Dupaty nin tarzı münakaşası hakkında bize bir fikir verebilir. Hırsızların üç şamdan yakmakla iki şamdan ve bir lâmba yakması yahut kadını ışıkta veya karanlıkta bağlamış olmaları; yahut karı ve kocanın bir yatak veya iki yatak üzerine atılmış olmaları arasındaki tefavüt şahitlerin samimiyetinden şüphe ettirecek derecede değildir. Kadın oğradığı ve hâkime anlattığı suimuameleyi hicabından jandarmadan da saklıyabilir.

Yalnız mesaili maddiyeden biri çok mühimdi. Thomassin Prévôtun önünde ve Chaumontta hâkimin önünde Bradieri kat'iyetle ittiham etmişti ve ismini cinayetten sonra öğrendiğini de söylemişti. Halbuki jandarmanın yaptığı zabıtta Thomassin « tanımadığı üç kişiden » bahseylemişti. Bu hakikî veya zahirî tenakus nereden geliyordu? Thomassin intikamdan mı korkuyordu yoksa cinayetten sonra bir yerden haber mi almıştı? delilleri çözmek ve saklanan şeyleri söyletmek için yapılan tahkikat bu iki noktayı tenvir etmeli idi.

Esaslı delil ile karşılaşmadan evvel Dupaty şahitlerin itibarını kaldırmağa çalışıyor Thomassin ve karısı üç haydutu kat'iyetle tanımış ve teşhis eylemişti. Her ikisi de bu ciheti kat'iyetle ve tereddütsüz bir tarzda ifade eylemişti. Bu müthiş delil bu esaslı delil nasıl bertaraf edilebilecekti? bunun için Dupaty eski hukukun hiylelerine iltica eyledi.

Thomassin nedir? diye kendi kendine bir sual soruyor. Cevabını da veriyor - muhbir bundan sonra Dupaty müddei şahsî ile muhbir ve mağdurlar arasında bir mugalata yapıyor.

« Şahit bir muhbir!.. İfadesi, recolementi; yüzleştirilmesi tekrar edilen ve başka isimler altında kıyafet değiştiren ihbarından başka bir şey olabilir mi? adalet müttehim ile muhbiri arasında nasıl olur da muhbiri hakem yapar? kendisinin şahide muhtaç olduğu bir adamı şahit diye dinlemek... »

Dupaty netice olarak diyor ki: Muhbirler daima şüpheli adamlardır. Bunun için şahadetleri dahili hesap edilemez.

Eski cezacıların « zarurî şahit » dedikleri bir nevi şahit vardı. Thomassinler cürmün zarurî şahidi idiler. Dupaty iddiasında muvaffak olmak için bu nazariyeye de isyan eyliyor.

Zarurî şahit nelerdir? — şüpheli şahitlerdir. — Şüpheli şahitlerin sözleri üzerine mahkûm etmek ne demektir? — delilsiz mahkûm etmek demektir. — Şimdi ey cezacılar, hukukçular, hâkimler, krallar. Delilsiz hükmetmek ne demektir?.. Bazı cezaî ittihamlarda delilsiz hükmetmek kaidesi ve teamülü nedir? kaide ve teamül hangi ittihamlarda zarurî

şahitlerin, yani şüpheli şahitlerin, yani delilsiz şahitlerin ifadeleri üzerine mahkûm edilmesini emreder? — Hiç olmazsa zafı beşerin cürmü hakikaten benzettiği, tabiatın müttehim aleyhine şahadet eylediği hafif ittihamlarda mı emreyler? hayır ... İnsan merhametinin cürmü hakikat olarak kabul etmediği, insan kalbinin müttehem lehine şahadet eylediği ağır cürümlerde emreyliyor.

Kaide ve teamül şüpheli şahitlerin ifadesile mahkûm etmeği hiç olmazsa müttehimin masumiyetini bin yoldan ışığa ve nura çıkartabileceği ittihamlarda mı emrediyor? hayır bilâkis hiç bir taraftan ışığa çıkamıyacak ittihamla beraber zulmetlerde gömülüp kalacak ittihamlar hakkında emrediyor.

Hayır insan dımağının hezeyanının Joussenin bu içtihadını tevlit edebilmiş olduğuna inanamıyorum:

« Mevadı cezaiyede şüpheli şahısların şahadetleri umumiyetle şayanı kabul değildir; yalnız hakikat bu nevi şahitle anlaşılacak olursa bu kaidei umumiye tatbik olunmaz... Bunu Jousse yazmış olsun ve Jousse de mülkün rehberi, fikri, hikmeti ve içtihadı olsun... »

Dupaty burada mugalatanın kusvasına varıyor. Çünkü gündüz yapılmış cinayetlerde şüpheli olan şahadetlerin gece vakti tenha bir yerde yapılmış cinayetlerde şüpheli olmaktan çıkacaklarını iddia eylemek sırf mugalâtadır.

Tehevvürüne kapılmış olan Dupaty serdeylediği delillerdeki tehlikeyi göremiyor. Zira Dupatynin mesrudatına nazaran hiç bir mağdurun adliyede ifade vermeğe hakkı yoktur. Tıpkı hukuk davasındaki müddei gibi şahsî beyanatını delil ile ispat eylemesi lâzım geliyor. Cezada bundan daha yanlış bir şey olamaz. Cezada mağdur bir şahittir. vurulduğu, soyulduğu için doğruyu söylemekten acizdir demek hatadır.

Dupaty daha ileri gidiyor Thomassinlerin şüpheli şahit olmalarını kabul ile de iktifa etmiyor. Karı ve koca birdir diyor zira karı kocanın aksisedasıdır, oğul da babanın aksisedasıdır. Binaenaleyh tek şahit, yok şahit demektir. Bu gün biz bu sözlere yalnız güleriz.

Ortada bir müşkül kalıyordu hem de çok büyük bir müşkül kalıyordu:

Namuslu adam olan Thomassinler nasıl oluyor da masum adamları ittiham eyliyorlardı? Bu hususta da Dupaty'yi dinliyelim:

« Thomassin siz karakola üç müphem eşkâl veriyorsunuz ve tesadüfen ağzınızdan kırmızı ceket ve kurşunî elbise kelimelerini kaçırıyorsunuz. Karakoldan köylerde arama yapılıyor; arıyorlar ve bir şey bulamıyorlar. Fakat bulması da lâzımdır zira ücret alması lâzımdır. İlk günü geçiyor Vinetin etrafında ne hırsızlardan ne de sirkatten hiç bir iz bulunamıyor, hiç bir malûmat alınamıyor. Ertesi gün karakolun adamları tekrar yola koyuluyorlar, fakat bu sefer boş yere zahmet çekmek istemiyorlar Salona gidiyorlar. Salon'da jandarmaya şu malûmatı verdiler:

« Allibeaudieré köyünden Bradier ile Champfleury köyünden Simare sirkatin ertesi günü öğleden akşama kadar bir dilenci ile birlikte Duboisin meyhanesinde içtiler ve sonra her üçü Champfleury de Linceux un meyhanesine gittiler ve orada da gece yarısına kadar içtiler. » Vinet den beş mil uzakta, sırkatin ertesi günü, bir dilencinin iki adam ile birlikte iki muhtelif meyhanede içki içmesi! her halde nazara alınacak bir şey.. Jandarma aradığı üç meçhul adamı bulduğuna kani oldu, ve dilenciyi yakalamakla işe başladı. Fakat bir dilencinin tevkifi neticesizdir, diğerlerinin ise ikametgâhları vardır; binaenaleyh tevkif edilemezler demek ki beklemek lâzım. Dilenci nerededir? hâkimin evindedir. Jandarma hâkimin evine gidiyor ve dilenciyi tevkif ediyor arkasında kırmızı bir ceket var. Demek ki odur. Üstünü arıyorlar, şüpheli bir şey çıkmıyor. Ne zararı var. Fakat jandarmanın ücretini kim verecektir? madem ki kırmızı ceketi vardır haydi hapse girsin. Sonra Thomassinler jandarma size geliyor ve muvaffakiyetini anlatıyor ve diyor ki:

Sizin meçhul kimseleriniz bulunmuştur. Biri Lardoise isminde bir dilencidir; kırmızı ceketi vardır. Diğer ikisi Champfleury Simare ile Allibeaudieré köyünden Bradierdir fakat biz yalnız dilenciyi tevkif ettik Bradier ile Simarenin ikametgâhları vardır. Çok yorulduk, çok zahmet çektik, çok yürüdük ücretimizi veriniz. Siz de ücreti veriyorsunuz. Bir kurşunî elbiseden bahsetmiştiniz. Vinetin sokaklarından bir kurşunî elhiseli geçiyor. Hemen o kurşunî elbiseliyi tevkif ediyorlar Sizin meçhul haydutlarınızın bu adamlar olduğuna daha emin değilsiniz. Fakat iki dilencinin hapse girmesi vicdan azabı çekmeğe değer bir iş değildir... »

Dupatynin bu mesrudatının mabaadini anlamak güç bir iş değildir, Farziyesinin mantıkî tekâmülü mağdurları suçluya çevirecektir.

Mesleğin inceliklerine ve çarelerine iyi vakıf olan Dupaty lâyihanın sonunda mahkûmlar hakkında merhamet uyandırmağa çalışıyor, yazdığı şey çok mahirane ve güzel yazılmıştır. Zikre değer:

« Hapishaneye geliyorum; bu üç bedbahtı soruyorum: Onları yanıma getiriyorlar ve işte! diyorlar. Kendi kendime demek ki tekerleğe konmağa mahkûm edilmiş üç adam bunlardır diyorum. Simare, Bradier, Lardoise siz değil misiniz dostlarım? — Evet. — Simare kimdir? — Benim. — ya Bradier? — Benim. —? Lardoise — oda benim. —

Cesaret dostlarım; beni size, işinizle meşgul olduklarını temin etmek için gönderdiler. — Heyhat üç senedenberi! — Demek ki üç senedenberi çok iztirap çektiniz. — Çektiğimiz iztirap mı....

Sonra Simare bana dedi ki: — Chaumont hapishanesine konduklarından bir az sonra bir bulaşıcı hastalık çıktı Guyotta dahil olmak üzere 17 mahpusu öldürdü. Salgın o kadar müthiş idi ki zindancılar hergün bize ekmeğimizi, suyumuzu ve samanımızı getirmek için dahi yak-

laşamıyorlardı. ben hastalıktan kurtuldum amma on üç ay ayağımı ve kalçalarımı hareket ettiremedim ve geçen kış ellerimle karlar içinde sürüklenmeğe mecbur kaldım.

Bradier de dedi ki. — Benim de altı ay müddetle vücudümün yarısı şiş kaldı.

Lardoise. — Allaha şükür ben de mukavemet eyledim amma ayağımı da zincir vurdu ve ayağım kangıran olmağa başladı az kalsın ayağımı keseceklerdi.

Mahkûmlar bana Troyes Prévôtluğu tarafından (Vinet) e gönderildikleri zaman Vinet hâkimi önünde, Ramerupt da istiare edilmiş hapishanede sorguya çekilmiş olduklarını da anlattılar. Simare hasta imiş, hâkimin önüne sedye ile nakledilmiş ve hâkim ona — « Zannederim ki yalandan hasta gibi gözüküyorsun » demiş. — Fakat dostlarım, Vinet hâkiminin yaptığı bu sorgu zapta geçmemiştir ; dosyada gözükmiyor ; dedim. Üçü birden biz Ramerupt'ta sorguya çekildik diye bâğırdılar.

Mahkûmlar bana Chaumont hapishanesinden Piney hapishanesine nakledilirken sorguya çekilmemiş olduklarını da söylediler. Cevaben « Fakat dostlarım, dosyada Piney de yapılmış bir sorgu zaptı mevcuttur dedim. ». — Biz Piney de bir kerre hâkimin önüne çıktık, o da Thomassinlerle yüzleşmek için idi ; dediler. O zaman Chaumont hâkimlerinin ikisi Thomassinlerin evinde keşif yapmak ve zabıt tanzim etmekle geçen 7 gün içinde önü arkası yazılmış 400 kâğıtlık koca dosyayı tahkik etmeğe, lâzım olan bütün muameleleri Recolmenti araştırmağı, yüzleştirmeği yapmağa vakit bulamıyacaklarını hatırladım.

Bu ilk suallerden sonra kendilerinden sırasile davanın bazı noktaları şahsî halleri, yaşayış tarzları, aileleri hakkında sualler sordum. Simare nin üç çocuğu varmış ; ikinci defa evlenmiş ; seksenlik bir de annesi varmış. Champfleury de küçük bir evde annesile, karısile, çocuklarile ve kız kardeşile yaşıyor imiş. Bradierin de altı çocuğu varmış.

Meş'um 29 kânunusani gününden evvel tevkif edildikleri zamana kadar yürüdükleri yolları ve yaptıklarını anlattılar. Cinayet günü başka yerde olduklarını (tayini mekânı) ispat edecek 40 şahit saydılar. Bu şahitlerin niye dinlenmediklerini soruyorlar. Bu şahitleri dinlesinler diyorlar. Lardoise diyor ki Perthede ki çiftlik adamları 29 kânunusani de orada yatmış olduğumu inkâr ederlerse, onlarla beraber gece yarısına kadar uyumamış oturmuş olduğumu inkâr ederlerse, bir az evvel soyulmuş olduklarını söylemiş bulunlduklarını inkâr ederlerse ben mahkûmiyeti kabul ederim.

— Fakat dostlarım, Thomassinler yüzleşmede sizi tanımışlardır.

— Tanımışlar mı ? diye bağırdılar sonra Lardoise dedi ki : Hâkim Thomassinin karısına bu adamları tanıyormusun ? diye sordu.. Thomassinin karısı da başımıza gelen bu hal çok fenadır... Evet. evet tanıyorum — Ben de hâkime dedim ki ; Bu kadının söylediklerini işidiyorsunuz

zapta geçirin. — Hâkim gülmeğe başladı. Ben de hâkime efendimiz bunlar gülünecek şeyler değildir dedim.

Bradier de dedi ki: Ben de Thomassin e madem ki bir bıçak darbesi yedim diyorsun o bıçak yerini göster dedim. — eyileştim dedi. — Yeri ne oldu? Dedim. — Göstermeğe cesaret edemedi. Hâkime bunu zapta geçirmesini boş yere yalvardı n.

Simare de dedi ki: Thomassin e haçı nerden satın almış olduğunu sordum. — Troyes de aldım dedi. — Yazınız dedim benim haç (Sézanne en Brie) de satın alınmıştır. Üzerindeki damga ve markası ile sabittir.

Bütün bu konuşmalar aramızda bir sükûnet ve emniyet dahilinde geçiyordu. Bu sükûnet ve emniyet benim ruhumu sarsıyordu. Arada sırada bırak, bırak ta Mösyö söylesin herkes sırasını bilsin diyorlardı.— Biz dördümüz de ortasına bir ışık konmuş masanın etrafında oturmuş idik. Ben de (hiç bir zaman bu üç katilin yanında olduğum kadar emin ve rahat olmayarak) yüzlerinde titreyen bu ışığın altında konuşan bu adamların solgun alınlarında, zayıflamış çizğilerinde, bir emin ışığının parladığı çukur gözlerinde, palasparelerinde masumiyetlerini arıyordum ve o masumiyeti her yerde buluyordum. Onlara gözlerimi dikerek ne sükûnet ediyordum. Haklarında verilmiş hükmü bilmediklerinden yalnız benim gördüğüm ve başlarının üzerinde asılı duran o meş'um demir çubuğun altında demek ki her akşam uyuyabiliyorlar, demek ki her sabah uyanabiliyorlar demek ki her gün nefes alabiliyorlar diyordum... Kendi kendime titreyerek soruyordum: Demek ki bu kadar sakin bu kadar masum adamlara hatta ittiham edildikleri cinayetin vukuuna inanılabileceğinden bile şüphe eden bu adamlara birdenbire, masumiyetlerinin verdiği emniyet halinin içine düşen bir yıldırım gibi «üçünüz de tekerleğe konacaksınız» diyeceklerdir. O zaman bu çehrelerin alacağı vaziyeti kendi kendime hayal ediyordum ah zavallılar!..»

İşte lâyiha, üç mahkûmun masumiyetini isbat için böyle ince ve mütenevvi vasıtalara müracaat ediyordu: Merhamete müracaat eyliyor, resmî protestolar yapıyor, şiddetli hitabelerde bulunuyor, kanaati umumiyeden ilmî ayırışlar yapıyor. Ve bütün bu muhtelif vasıtalar birbirine büyük bir maharetle bağlanıyordu. Daima heyecanı altında kalan Dupaty samimiyetinden ayrılmıyor ve daima kanaatinde samimî kalıyor. Mevzuuna kapılmış olan bu zatın kendi sözlerinin ve hayallerinin sihri altında yaşadığı hissolunuyor.

İnsan bu itiraz ve mütaleaları souk kanlılık ile tahlil eylese ortada bir şey kalmaz. Bütün uğraşmalarına rağmen adlî hata gözükmeyor. Ortada adlî hata yoktur yalnız fena tahkik edilmiş bir ceza işi vardır. Bu gün duruşmada yapılacak bir yüzleştirme mesceleyi bir kaç saniye de tenvir etmeğe kâfi gelir. Mağdurların, mahkûmları tanımış olmalarından bazı noksanlara rağmen mücrimiyet kuvvetli bir ihtimal halinde kalıyor.

Bu davada nazarı dikkatimizi celbedecek şey taşra hâkimlerinin ihmali ve hatalarıdır; tahkikatın çok fena yapılmış olması ve taşra adliyesinin çok fena halidir. Binaenaleyh yapılacak hücumlar yalnız bu cihetlere yapılabilirdi. Binaenaleyh Dupaty de müesseseye hücuma başladığı zaman sesi birdenbire umulmayan bir kuvvet ve âlemşumul bir nüfuz alır. O ulvî yükselişleri, o kuvvetli isbatları, o parlak ve velveleli belâğati okuyanları hâlâ müteessir eyler. Binaenaleyh Dupaty yaptığı bu muazzam cidalin bu cihetine bakmalıdır. Eğer Dupaty onları mahkûm oldukları işkenceden kurtarır iken kanunlara bir tekemmül yaptırabilmiş ve istikbalde hakikî masumları kurtarabilmiş ise artık o üç sefilin hakikaten mücrim olup olmadıklarının ne kıymeti ve ne ehemmiyeti kalabilir. Binaenaleyh biz de şimdi lâyihanın bu ulvî cihetini arzeyleyelim:

Lâyihanın Tahlili

İkinci kısım

Adlî müessese ve âdetlerin tenkidi

Taamüle sadık olan Dupaty mahir bir mukaddeme ile başlıyor:

«Bu şayanı hürmet mahkemenin (parliman) faziletlerine ve nurlarına hürmetimi esirgemekten münezzehim.

Şüphesiz ki hâkimlerimiz rahimdir fakat ceza muhakemeleri usulü emirnamesi o kadar şiddetlidir ki!

Şüphesiz ki hâkimlerimiz münevverdir. Fakat hâkimlerimizin ve hükümdarımızın arzularına rağmen ceza'î içtihatlarımız o kadar vahşidir ki!

Bilirim hâkimlerimiz kararlarında acûl değildir. Vazifelerinde ve çalışmalarında sabırsızlık göstermezler; yalnız her gün on milyon kimseye tevzi edilecek adaleti medeniyenin ve cezaiyenin yükü çok fazladır; onları eziyor. üç masumu tekerleğe gönderen hükmün karşısında hükümdar hâkimlere karşı acı sitemlere kapılacak kadar fazla hassas bir adam bulunsa idi ona böyle hükümler hakikaten umumî bir felâket teşkil eder derdim. Fakat hâkimler beşerdir. Hükümdar mahkemelerden zaman zaman kaçtığını gördüğünüz ve velvelesi nedretine delâlet eden bu sayısı az hataların yanıbaşında bir kere de tarihe bakınız, bir kere de orduları kurban eden kabine veya harp hatalarına bakınız; bir kere de bir anda vilâyetleri mahveyleyen idare hatalarına bakınız; bir kere de medenî (hukukî) veya cezaî yahut siyasî kanunların nesilleri bozan

veya bitiren büyük hatalarına bakınız! o zaman avamın şayanı teessüf halini ve fikri beşerin âlemşumul zaafını hâkimlere suç olarak atfedemezsiniz.»

İnsan bu satırları okur iken lâyihanın münhasıren küçük mahkemeler aleyhine yani Troyes, Piney, ve Chaumont mahkemeleri aleyhine yapılmış bütün fenalıkları ve hataları kendilerine yükletmek kolay olacak olan küçük adamlar aleyhine yazılmış olduğunu zanneder. Dupaty Paristeki rüfekasını da korumayor. Bu yazdığımız satirlar Avrupalıların düelloya tutuşmadan evvel birbirlerine selâm vermek gibi yaptıkları boş nezaket ve terbiye merasiminden fazla bir kıymeti haiz değildir.

Çünkü Dupaty birdenbire göğreyor.

« Troyes'nin Vinet'nin bilhassa Chaumont nın hâkimleri mazeretiniz müstenidatınız nedir? — Parliman hükmü mü? — Susuyorum...

Hayır bu vahşi muamelâtı usuliyenin muvacehesinde aslâ susmayacağım; bu üç senelik hapsi düşündükçe, üç masum için kurulmuş bu üç siyasetgâhın önünde aslâ susmayacağım. Hangi adam masum bir kanın bağırması karşısında susabilir?

Hayır aslâ susmayacağım! cezacıların sesinin mantıksız, batıl, barbar düsturlarla masumiyeti, zavallılığı ve halkı bütün memleket genişliğince tehdit etmekte olduğunu işittiğim müddetçe susmayacağım.

Siz varın ittiham edenleri müdafaa ediniz biz ittiham edilenleri müdafaa eyleyeceğiz, siz zulmü müdafaa ediniz biz insaniyeti müdafaa edeceğiz, siz karanlıkları müdafaa ediniz biz nuru müdafaa edeceğiz.»

Artık kimse aldanamaz Dupaty haklı olarak parlimana, o mağrur hükümdar divana hücum ediyordu. Hükmü ile ilk hâkimlerin eserini benimsememiş mi idi? Onların verdikleri hükmü kendi hükmü yapmamış mı idi; hatta o hükmü daha ziyade ağırlaştırmamış mı idi? Hiç bir tevbih, hiç bir tenkit hiç bir inzibatî muamele yapmayan parliman yapılan hata ve kusurların mes'uliyetini yüklenmiş olmıyormu idi?

Dupaty insanları bir tarafa bırakarak müesseselere hücum ediyor. 1670 emirnamesine karşı yaptığı tenkitlerle deliller nazariyesi, tahkikat ve hükmün gizliliğini, Selette üzerindeki sorguya ve nihayet müttehemlerin bir avukatın himayesinden mahrumiyeti cihetlerine tevcih edilmiştir. 1670 emirnamesi yalnız rüşvet, zimmete para geçirmek ve ihtilâs, iflâs, sahtekâr ve şahsî hallere göre yapılmış suçlar gibi yarı medenî «hukukî» ve yarı cezaî olan suçlarda müttehemlerin bir avukatın himayesine mazhariyetini kabul ederdi.

Bu gün hukukla meşgul olmayanlara bile bu meseleler malûmdur. Bakınız Dupaty bu meseleler hakkında ne diyor: « Nasıl! lehine delil dermeyan etmek hakkı kendini müdafaa etmek hakkı gibi yalnız bir lûtfu mahsus olarak mı kalacak? nasıl! hâkim müdafaayı bahşetmekle veya müdafaadan mahrum bırakmağa kadir olduğu gibi müttehimlere

lehlerine delil ikamesine müsaade eylemek veya ikamesini menetmeğe de hâkim ve kadiri mi olacaktır?

Emirnamemizin müttehimlerin lehe delillerinden bahseden babına karşı ne mantıkın delillerini, ne de d'Aguesseau (Meşhur bir hukukçudur.) nun taleplerini, ne nev'i beşerin bağırışlarını, ne bu kadar müttehimin göz yaşlarını, ne bu kadar masumun kanını tekrarlamıyacağım fakat Dumonlinin (Meşhur bir hukukçudur) tesmiye ettiği gibi günahkâr Poyetin (Birinci Fransovanın başvekili hukukçudur) yaptığı bu zalim kanun müttehimlerin lehlerine olan delilleri muamelei usuliyenin yapıldığı müddetçe sükût ve zulmette tuttuğu, o delilleri talihin cilvelerine iftiranın bütün kudretine ve zamanın bütün hakaretlerine maruz kalmakta bıraktığı nisbette: hükmü vermeden bir az evvel masumiyeti tesadüfen hatırlamış gibi bu kanun masumiyete bir an için gözükmek ve söylemek müsaadesini verdiği nisbette bu kanunun adaleti masumiyeti dinlemeğe ve masumiyete meş'alesini istiare eylemeğe mecbur etmesi lüzumunu bütün kuvvetimle söyliyeceğim. »

Parlimanın önünde Selette üzerinde yapılan sorgu hakkında lâyihada yazılmış olan şu sözler ekseriya söylenmiş ve tekrarlanmıştır.

« Bazı mahkemelerde müttehimlerin Selette üzerinde yapılan son sorgularının haddizatında haiz olmayan bir şey, adaletin kıymetli zamanını yiyen boş ve lüzumsuz bir merasim gibi telâkki edildiğini bilirim.

Naslı, müttehimlerin Selette üzerindeki sorgularını o hükümdar divanlarda boş merasim kaybedilmiş bir zaman olarak mı talâkki ediyorsunuz? ittiham edilmiş bedbahtların ekseriya senelerce süren mahpusiyetlerinden ve muamelâtı usuliyeden sonra nihayet ilk ve son defa olmak üzere, bir kelime ile ve bir saniye içinde yaşamalarına müsaade eyliyecek veya öldürmelerini emreyliyecek yüksek hâkimlerin önüne çıktığı o mukaddes an kaybedilmiş bir zaman oluyor ha!. Davanın sonunda kanunun müttehimlere, adaleti cinaiyenin ilk mahbeslerinde ve ilk mahkemelerinde ekseriya maruz kaldıkları zulüm ve haksızlıklardan usulsüzlüklerden hükümdar divana şikâyet edebilmeleri için bahşeylediği bu an kaybedilmiş bir zaman ha! mukadderatlarının hâkimi olanlara nihayet masumiyetlerini artık tahrif edilmiş, kâğıtlar içinde ölmüş yalancı veya gayrı sadık, dilsiz bir halde olmıyarak saf beliğ, çehrelerinde, bakışlarında, tavurlarında, konuşmalarında, hakikatı her nutuktan daha iyi söyliyen tabiatın ifadesinde yaşar bir halde gösterebilecekleri bu tek dakikaya kaybedilmiş bir zaman deniyor ha!.

O ne sahnedir! mahpesindeki zavallı müttehime hükümdar olan hâkimlerinin huzuruna çıkmak zamanı geldiği haber veriliyor; şaşırıyor sararıyor. ne? hemen şimdi mi? derhal mahpesinden çekiyorlar, istical ettiriyorlar, ve götürüyorlar; birdenbire, mezardan kaçmış bir hayalet gibi vurulduğu demirleri sürerek adaletin mihrabına giriyor. İşte hâkimlerim diyor ve onlara bir nazar atıyor. Ne anlatıyorum? her birine ayrı ayrı nazarlarını fırlatmağa hemen hemen vakit bulduktan sonra

onu selette'in üzerine oturtuyorlar, ona yemin ettiriyorlar, mücrim ise kendi kendine ihanet eyliyeceğine yemin ettirmiş oluyorlar. Sonra her aza bir dakikada ve birbiri arkasından karşılaşan, çarpışan, taaruz eyliyen bir sürü sual soruyorlar. — Müttehim kendi kendine zapta geçirmiyorlar diyor... Kalbi sıkışıyor aklı şaşırıyor hafızası kayboluyor kekeliyor, arıyor... gözlerini kaldırınca hâkimlerin yüzlerindeki can sıkıntısını okuyor, gözlerindeki sabırsızlığı görüyor; mukadderatı da bu hâkimlerin elindedir. Titriyor, söyliyeceklerini kısaltıyor, susuyor; çekip götürüyorlar... Eşiği geçer geçmez kendi kendine: « Ah bu ciheti söylemeği unuttum.. Şurada aldandım. » Diyor

Bedbaht! olacak oldu artık vakit geçti; artık sen bu hâkimleri bir daha göremiyeceksin zaten hemen de hükmü veriyorlar »

Çok hakikî bir halin icap ettirmiş olması dolayısile zamanında çok heyecan uyandırmış olan şu tenkitleri de nakledelim:

« Ceza muhakemeleri usulümüzün, garip bir tenakuzu var. İlk cinayet mahkemelerine onların zulmünden, uzaklığından, doğruluğundan ve irfanlarından o kadar itimatsızlık gösteriyor ki müttehimlere herhangi hükümlerine karşı istinaf çaresini bahşeyliyor; ve sonra da müttehimleri avukat yardımından mahrum etmek suretile istinafe müracaat eylemek vasıtalarından mahrum bırakıyor.

Ne diyorum? Bu bedbahtlar usulü muhakemenin çarelerinden istifade edebilirlerdi; hatta bir avukata bile mazhar olabilirlerdi. Nasıl? ne vasıta ile? Söyliyeyim mi? — Fukara olmasa idiler.

Heyhat ki doğrudur! eğer fakir olmasa idiler zenginler gibi onların da avukatları olurdu ve zenginler gibi istinaf [1] edebilirlerdi.

Zenginler gibi duruşmada muamelei usuliyenin gizli'iklerine vakıf olurlardı yahut o gizli şeyleri mahkeme kaleminden satın alırlardı. İstida verebilirlerdi, lâyihalar tabettirebilirlerdi ve nihayet zannedilir mi ki Chaumont hâkimleri üç zengin adamı üç ay müddetle zindanlarında gömebilirlermiydi?

Ne?.. Fakirler, sefiller veya gururun ifadesi veçhile milletin torturu, yirmi milyon adam artık ilelebet bir kıralları bulunduğunu maruz kaldıkları zulümlerle, hâkimleri olduğunu darağaclarını görmeğe ve bir Allahları olduğunu öldükten sonra mı öğrenecekler.»

Nihayet Dupaty lâyihanın bir az kısaltmağa mecbur kaldığımız heyecanlı hatemesinde fikirlerini hülâsa ederek ve zamirini ifşa ederek ceza muhakemeleri usulünü tanzim eden emirnamenin ıslâhını temin için Krala, adliye nazırına ve bahusus efkârı umumiyeye hitap ediyor:

---

[1] Dupaty burada idadî kararlara telmih ediyor. Fevkalâde ile tahkikat gibi idadî kararlar aleyhine istinaf yolu açıktı ve bu gibi hâdiselerde avukatların yardımı kabul edilmiş ve hâdise alenî bir surette müdafaa olunurdu.

Ah! şevketmaap, tahtınızın balâsından, bütün dünyaya tedbirinizi ve şerefinizi neşreyleyen bu bütün iştihar seslerinin vücude getirdiği parlak konserin arasından, efendimiz bir dakikacık kulağınızı Calas ların Montbailly lerin, Langlade lerin Cahuzac lerin Barreaux lerin masum kanlarına ve bu üç bedbahtın akmağa amade olan masum kanlarına tutmağa lûtfen tenezzûl ediniz. Bütün bu masum kanlar darağacının tekerlerin arasında acınacak bir sesi ile size: Ey insanların dostu devletlû beni dinlemeksizin burada tahta çıkmayınız... Diye bağırmaktan hali kalmıyor.

Masumların imdadına yetişmek için hikmeti Rabbaniye hiç bir hükümdara bu kadar müsait bir zaman bahşetmemiştir. Medeniyet her gün bütün Avrupada terakki eylemektedir; fikirler daha münevverdir, tabayi daha mülâyimleşmiştir, batıl itikatlar zulüm ve vahşetini azaltmıştır, hatta engizisyon canavarı bile artık kan içmiyor... Artık her yerde akluhikmet ve insaniyet kendisini dinletebilir, sulhun tahtınızdan iner iken bütün Arz ve bütün denizler üzerine yaptığı bu derin sükût arasından kendini işittirebilir. Zaferle azat edilmiş olan Amerika artık sizin hükümdar fikrinize mühtaç değildir..

Haşmetmaap efendimiz; siz her gün o sayısız tebeanızdan her birine her gün yeni bir lütuf bahşetmek isterseniz; siz bu bahşayişi kolaylıkla yapabilirsiniz, haşmetmaap efendimiz siz vazıı kanunsunuz. Fılhakika iyi kanunlar bir imparatorluğun bütün şubesine bir lûtuftur. İyi kanunlar kralları ulûhiyete en ziyade yaklaştıran, benzeten şeydir. Ah şevketmaabım! artık bundan sonra imparatorlığınızda masumlar yalnız on altıncı Louis nin kanunlarile müdafaa edilmiş olsun...

Haşmetmaap, hakikaten şidde li fakat o kadar eski olan bir kanunu muhafaza etmek lâzımdır diyenlerin sözlerine aslâ inanmayınız, çünkü haşmetmaap akluhikmet ve insaniyet ebedidir; ülkelerin kıvamı için kanunlar müsatkir olmalıdır diyenlerin sözlerine inanmayınız sanki insanlar kanun için yapılmış da kanunlar insanlar için yapılmamış gibi.. Size yeni bir muhakeme usulünün tedvini güçtür çünkü zaman ve muhakemenin olğun kılmış olması lâzımdır diyenlerin sözlerine inanmayınız sanki bu sözleri derhal işe koyulmak için yeni bir sebep teşkil etmeyormuş gibi.

Hayır şevketmaap, yeni bir ceza muhakemeleri usulünün yapılmasını istirham eylemekle beşeriyet sizden ne bir bid'at (yenilik) istiyor ne de sizden güç bir ameliye teklif eyliyor. Filhakika haşmetmaap sizin kastınız, iyi bir kralın birinci tebeası olan fakirler ile bedbahtların avukattan mahrum kalmaları suretile zenginlere ve kuvvetlilere açık olan aşağı mahkemelerden, yani tebealarınızın mahkemelerinden sizin hükümdar mahkemelerinize istinaf edebilmek çarelerinden artık bundan böyle mahrum kalmamaları değil midir? Sizin maksadınız Roma'da esirlerin bile mazhar kılınmış olduğu ve Allahın her şahsa can ile birlikte vermiş olduğu müdafaa hakkından sizin Fransızlarınızın da niha-

yet müstefit olması değilmi dir ? Sizin kastınız adaletin masumiyetin (lehe olan) delillerini toplamakta dahi cinayetin (aleyhe olan) delillerini toplamakta gösterdiği gayret ve ihtimamı göstermesi değil mi dir ?... Sizin kastınız tebeanızın hayat ve şereflerinin (bilinmiyen) silik ilk hâkimler kafilesinin cehalet ve ihtiraslarının keyfine bırakılmaması değil midir ? Ekseriya tebealarınızın memurları olan ilk hâkimlerin karanlıklar içinde tasni' eyledikleri muhakeme usulüne artık hâkim olmamaları artık keyfi istedikleri gibi mücrimin çehresini temizlemeğe masumun çehresini karartmağa muktedir olamamaları değil midir ?.. Sizin fikriniz artık bundan böyle bedbaht müttehimlerin tevessül edebilecekleri çarelerin d'Aguesseau'nun demiş olduğu gibi hâkimlerin, bu kadar karışık ve bu kadar barbar bir muhakeme usulünün tahkikatında yapacakları gayrı kabili içtinap hatalar olmaması ve daha basit daha insanî bir muhakeme usulünde hatanın yapılamaması değilmi dir ?... Sizin arzunuz cezaların cürüm ile mütenasip olması, cezaların vahşeti yüzünden cezasız kalmağı temin ederek cürümleri artırmaması, hülâsa adaleti cinaiyenizin aslen intikamcı olmayıp ceza verici bulunması değil midir ?... Sizin arzunuz hapishanelerin mülkünüzde haydutların ini veya mezar olmaması değil midir ? Adaleti hayatiyenin kılıncının hapishanede ölüm kılıncından arta kalan mücrimleri vurmak haline düşmemesini temin değil midir?

Haşmetmaap istical ediniz; adaletin, hakikatin ve insaniyetin dostu olan ey emir istical ediniz. Hiç olmazsa yarından itibaren (zira buna yarından itibaren muktedirsiniz) her müttehime bir müdafi veriniz... Şevketmaap acele ediniz, çünkü mümkündür ki mülkünüzün uzak bazı ayaletinde sizin cezaî kanunlarınız, bahusus ceza âlimlerinin kanunları bu dakikada Bradier, Lardoise, ve Simare gibi avukattan mahrum adamları onlar gibi senelerdenberi hapishanelerde solan, onlar gibi ilk hâkimlerin zulüm ve cehaletlerinin oyuncağı ve onlar gibi masum adamları siyaset yerine sürüyordur. Siz kralsınız. »

Lâyihanın hasıl ettiği tesir - lâyiha müsadere ve takip edilmiştir

Lâyiha çok mühim bir tesir yaptı. Bu günkü Juri önünde müdafaa yapan cinayet avukatlarının piri olan Dupaty halka büyük bir ceza müdafaası dinletmiş oldu. Usuldeki yenilik bütün fikirleri teshir eyledi. Beaumarchais Dupaty ye lâyiha hakkında yazdığı bir mektubu şu cümle ile bitiriyordu :

« Allaha ısmarladık dostum. (Molierè) in çırağı olan ben Demosthènenin eşi olan seni kucaklarım. » İlk defa olarak ceza islahatına ait geniş ve büyük meseleler, ibda'kâr hâkim tarafından büyük halk taba-

D.N. 332

1956 SA 94
330691-60
1933 C.11 S.126-137

1956 SA 94

DNO: 323